

پیشمەرگه و دادوهری شۆره‌شا بارزانی مه‌لا عه‌بدوڵڵا مه‌لا ره‌شیدی غه‌رزی

پیشکیشکرن و ئاماده‌کرن

موحه‌مه‌د مه‌لا عه‌بدوڵڵا غه‌رزی

ژ به‌لافۆکین ده‌سته‌یا ئینسکلۆپیدیای پارتا دیموکراتا کوردستان

ناڤی پەرتووکی

پیشمه‌رگه و دادوهری شۆڤه‌شا بارزانی، مه‌لا عه‌بدوڵڵا مه‌لا په‌شیدی غه‌رزی

پیشکیشکر و ئاماده‌کرن: موحه‌مه‌د مه‌لا غه‌رزی

پیداچوونا زمانی: سنوبه‌ر ته‌یب ئاکره‌یی

دیزاینه‌ به‌رگی: دیار سه‌عید شیخۆ پیرانی

دیزاینه‌ ناڤه‌پۆکی: هه‌یما ئه‌حمه‌د شیخۆ

سه‌ره‌رشتی چاپی: مسته‌فا نه‌جم فه‌یلی

سال و جه‌ی چاپی: هه‌ولێر- ۲۰۲۵

چاپخانه‌: زانکۆی صلاحه‌ددین

چاپا: ئیککی

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

له‌ به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی گشتی کتێبخانه‌ گشتیه‌کان/ هه‌ریمی کوردستان

ژمارا سپاردنی (۱۱۳۷) سالی ۲۰۲۴ پێدراوه‌.

ناڤەرۆك

- ٧.....پیشگۆتن
- ١١.....دەریی یەكەمین: ژيانا ما مە لا عە بدوللاهی غەرزى
- ١٣.....بە شى یەكەمین: ژيانا مامۆستا مە لا عە بدوللا
- ١٧.....بە شى دووهمین: خوەندنا مامۆستا
- ٢١.....بە شى سیهەمین: بەرھەم و نڤیساندن
- ٢٣.....بە شى چارەمین: هەلبەستین مامۆستا
- ٣٣.....بە شى پینجەمین: وەغرکنا مامۆستا
- ٣٥.....دەریی دووهمین: کۆچبەرى و پڤبازا نەتەوى
- ٣٧.....بە شى یەكەمین: تیکەلیا مامۆستا ب شۆرەشا ساسوونى
- ٥١.....بە شى دووهمین: هەقبەشیا مامۆستا د شۆرەشا بارزانى نەمر دە
- ٥٩.....بە شى سیهەمین: چیرۆکا مامۆستا ب ئیمامى حللە پە
- ٦٣.....بە شى چارەمین: پەیوەندیا ب سەیدایى ئیدریس بارزانى پە
- ٦٥.....بە شى پینجەمین: کارى مامۆستا یى دادوهریى
- ٦٧.....بە شى شەشەمین: دیتنا مامۆستا و سەعید ئالچى
- ٧١.....بە شى هەفتەمین: هەقبەیقینا مامۆستا د گەل عیسی سوار
- ٧٥.....بە شى هەشتەمین: بریارا جەزاین سیدارەدانى ل سەر مامۆستا
- ٧٩.....بە شى نەهەمین: پڤکەفتنا جزائرى یا پەش

- دەريی سیه مین: کار و خەباتا ل رۆژئافای کوردستانی..... ٨٣
- بەشی یە کە مین: کار و خەباتا سیاسی و ئاستەنگی و فشار..... ٨٥
- بەشی دوو مین: مامۆستا مەلا عەبدوللا و گۆتارا ئینن..... ٩١
- بەشی سیه مین: مامۆستا و هەلوەستین هەمدەم..... ٩٩
- بەشی چارە مین: مامۆستا و گەفتوگۆ د گەل کە سەکی بە عسی..... ١٠١
- دەريی چارە مین: کاری جفاکی..... ١٠٣
- بەشی یە کە مین: کاری جفاکی و لەه فهاتن..... ١٠٥
- بەشی دوو مین: ژ گۆتین مامۆستا..... ١١١
- بەشی سیه مین: هەندەک گۆتن ل سەر مامۆستا..... ١١٣
- بەشی چارە مین: گەشتەک د قۆتابخانا مامۆستا دە..... ١٢١
- ژیدەرین پەرتووکی..... ١٢٩
- پاشبەند..... ١٣٣

پیشکەشەبە:

- گیانی مامۆستا و پیشمەرگە مەلا عەبدوللاهی غەرزى.
- گیانی شەهیدین کورد و کوردستانى.
- هەر خەمخۆر و دلسۆزین کوردایەتى و پیاذا بارزانى
- پیشمەرگین نەهەنگ و قەهرەمان.
- بۆ سەرۆک و پێبەرئى گەلى کورد مەسعود بارزانى.

ب ناهئ خوه‌دایئ دل‌وفان و دل‌وفین

پیش‌گوئن

بی گومان د ناه‌ا جفاکا کوردی ده‌گه‌له‌ک که‌سین زانا و هو‌شمه‌ند و ه‌زرمه‌ند هه‌نه و مرو‌ف شانازیی ب‌ئه‌وان دکه‌، نه‌خاسم زانایین ئایینی و نه‌ته‌وی و و‌پژه‌فان و هو‌زانفانین دلس‌وز کو‌ب کار و خه‌باتا خو‌ه خزمه‌تا ملله‌تی خو‌ه کرینه‌، گه‌رچی زه‌حه‌متی و ئاسته‌نگی د ژيانا خو‌ه‌ده‌ دیتنه‌... ئه‌و دبنه‌ چرایین گه‌ش و ستیرکین پرشه‌نگدار د ئاسیمانی د‌وزا گه‌لی کورد و ئه‌وین ئو‌غرکینه‌ بال خوه‌دایئ خو‌ه‌فه‌، هه‌رده‌م ل ده‌ف یه‌زدان و د‌دلی ملله‌تی مه‌ده‌ دمین ساغ و ئه‌و کار و بزافا ئه‌وان ری‌ پ‌ونی دکه‌ ل پیشیا شه‌پ‌یلین پیشه‌پ‌و‌ژی... ئه‌ف زانایین مه‌ گه‌له‌ک ژ به‌رهمین ئه‌وان به‌رزه‌ بو‌ونه ژبه‌ر سه‌ده‌مین مادی، ژ په‌ریشانی و به‌له‌نگازی و فشارین ز‌ور کو‌ل سه‌ر ئه‌وان هاتینه‌ کرن ژ دو‌ژمنی ملله‌تی مه‌، چونکی ژ پ‌ینووسا ئه‌وان دترسیان و نه‌دخوه‌ستن هوشیاری د ناه‌ا جفاکا مه‌ده‌ چ‌پ‌یه‌، تا چ‌وونه‌ به‌ر دل‌وفانیا خوه‌دا و ب‌مخابنیقه‌ چاف‌ئ ئه‌وان پ‌ونی نه‌بوو و د‌لی ئه‌وان شاد نه‌بوو کو‌ ئه‌نجامی به‌رهمین خوه‌ بینن..

ت‌یک ژ ئه‌وان که‌سان کو‌ ژيانا خو‌ه‌ ته‌رخان کربوو بو‌ گه‌ه‌شتنا گو‌تنا پ‌استیی ژ ملله‌تی خو‌ه‌ره‌ بی‌ژه‌ و به‌پ‌ه‌فانیی ژبه‌ر مافی گه‌لی خو‌ه‌ بکه‌ت ل هه‌ر چار پارچی کوردستانی، ب‌کار و خه‌بات و به‌رخوه‌دانیی د‌ژی سه‌تمکار و ز‌ورداران و ل هه‌ر جی و ل هه‌ر ده‌لیقه‌یه‌کی کو‌ کاربه‌ بخه‌بته و که‌سایه‌تیه‌کی نه‌ ژ بو‌ به‌رژه‌وه‌ندیا خو‌ه‌ دکر، لی‌ خه‌ما وی بتنی پ‌ازیکرنا یه‌زدان و به‌لافکرنا زانینی د ناه‌ا جفاکا خو‌ه‌ ده‌ بوو، ئه‌فه‌ مام‌وستایئ مه‌ پیشمه‌رگه‌، شو‌پ‌ه‌شگیر، هو‌زانفان، نفیسکار و زانیار مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا مه‌لا

په شیدئ غه ززییه خوه دا لئ بیووره و جهی وی به هه شتا به رین به، ئیک ژ ئه وان که سین کو نه ته وایه تی و ئایین پیکشه د مه شانن د ده مه کی کو هوشیاریا نه ته وی یا کوردایه تییی قه ده خه بوو، ژ بچیکانیا خوه قه د گهل بابی خوه مه لا په شید د شۆره شا ساسوونی د گهل مالا عه لییی یوونس مه زن بییه تا شۆره ش تیکچوو کۆچه ری پۆژئاقای کوردستانی بوو، لئ هه ر بزا فا شۆره شا پامانی دکر و یا به رده وام بوویه د پیا کارکرن بو هوشیارکرنا ملله ت و به لافکرنا زانیی د نا فا جفاکی ده گهرچی گه له ک زه خت و ئاستهنگی ل سه ر وی و مالباتا وی دهاته کرن ژ لایئ ده سه ته لاتدارین شۆفینی دوژمنین گهلئ کورد و چه ته و دیقه لانکین ئه وان، کو ب هه موو شیوه یی دخوه ستن وی راوه ستین ژ کار و خه باتا وی لئ نه دشیان چونکی خوه دی بیر و باوه ری و فیانه کی نه دهاته شکه ستن، تیکه لی شۆره شا بارزانیی نه مر بی ل باشووری کوردستانی و کاری خویی پېشمه رگه تیین دکر ژبو پاراستنا خا کا کوردستانی، هه مژی کاری دادوهریی دکر ل گۆر ئایینا ملله ت و دگهل هه فالین خوه ژ مه لا و زانیارین پسپۆر.

د واری فتوی ده گه له ک ئاریشه چاره سه ر دکرن و کار دکرن بو پراکرنا ئاده تین نه باش دنا فا جفاکی ده، وه ک نمونه هه فزینیا به ردی لی (په فگۆراندن) و بوهاییا نه ختی ژنان و ئاده تا په فاندنی، هه مژی پشتی تیکچوونا شۆره شا ئه یلوولی، کۆچی پۆژئا فا بوو و ل ویدی ژی کاری خویی شۆره شگپری به رده وام کر دگهل به لافکرنا زانین و بیره وه ریی دنا فا جفاکی ده تا ده ما دووماهییا ژیا نا خو.. ژبه ر هندی ئەم هه ول ددن و بزافئ دکن بو پشکه ک ژ وه فاداری و دلسۆزیی هه مبه ری کار و خه باتا وی یا بی سینۆر ئەم بجهیین.. من ئەف په رتووک نفیساند وه کی لیکۆلینه ک ل سه ر ژیا نا مامۆستا کو مه مفا دیت ژ چه ند ژیده ران ژ بلی په رتووکین مامۆستا، یه ک ژ ئه وان په رتووکان (حوار مع قاض ثورة البارزانی تقدیم

و حواری ابراهیم الیوسف) کو ب زمانئ عه ره ب هاتیه نفیساندن ژ لایئ، بهرئز پرژنامهشان ماموستا ئیبراهیم یوسف وه کی هه قه پهیینه ک د گهل زانیار مهلا عهبدوللا و ئهف پهرتووک ل دوهی، ب ئالیکاریا دهزگهها (سهما کورد) یا رهوشه نیبری و هونه ری ژماره (٣٢) ب ریقه بهریا وی ماموستائی بهرئز عارف په مهزان کو ل سال ٢٠٠٩ هاتبوو چاپکرن.

هه مژی ژیده ره کی دن مه مفا ژئ دیت ئه و ژئ پهرتووکا (انتفاضة صاصون) یا کو نفیسکار کوئ پهش نفیساندیه ب زمانئ عه ره بی ب پهنگه کی ری کوپییک ل سه راپه رینا ساسوونئ ژ سال ١٩٢٥ تا سال ١٩٣٦، هنده ک ژیده ری دن ژئ وه کی پهرتووکا (سیر اعلام الکورد فی سوریا) یا کو د. عه لاندین عهبدولره زاق جهنگو نفیساندیه (جانئ وی شاد به، جهئ وی بهه شتا بهرین به) و ژ هنده ک ژیده ری دن ئه می پاشی به حسا ئه وان بکن، مه ره ما ژ نفیساندنا فئ پهرتووکئ ئه وه بو مفا یا وی بگهیژه ملله تی مه، من ده مه کی یا باش ده رباس کریه هه تا من نفیسینا فئ پهرتووکئ ب داوی ئینایه، پشتی وی بهرئز د. فاخر هه سه ن گولی ژ بازاری زاخو هاریکاریا من کر د پندا چوونا پهرتووکئ ده ژ ئالیی زما نی و میژووی قه و ئه ز گه له ک سیاسیا وی دکم، هیقیا مه یا ل ئاستئ مه ئه نجام دا بی کو ئه ف پهرتووک سوود و مفا وی بگهیژه هه می گه لی مه یین کوردستانئ... بهرده وام بن ل گهل مه و خوه ندنا فئ پهرتووکئ ژ ده ستیپکی تا دووماهیئ، دا هزر و رامانا ماموستا و کار و خه باتا وی باش بنیاسن کو ریبازا وی بوویه خوهنده گه هه ک، د تیکوشین و کار و بزافا شو په شگیری و به لافکرنا خوهندن و زانیئ، د نافا جفاکی ده بی راوه ستاندن و بهیژکرنا بیره وهریا رامانی و نه ته وی.

ده ریی یه که مین
ژیاننا ما ماموستا مهلا عه بدوللاهی غه رزی

به‌شی یه‌که‌مین

ژیانا مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لاهی غه‌رزی

ژ دایکبوون و نژادا وی:

مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا کوپ‌ی مه‌لا په‌شیده کوپ‌ی ئیسکانه کوپ‌ی موسته‌فایه کوپ‌ی عه‌مه‌ره کوپ‌ی حوسه‌ینه کوپ‌ی له‌وه‌نده کوپ‌ی سوواره کوپ‌ی سامیه.. مامۆستا دگۆت‌نه‌ک خۆ‌ده‌ ده‌ب‌یژ‌ه‌ کو شیخ‌ی ح‌ز‌ر‌ه‌ت ئه‌ف‌ نا‌ف‌ ل‌ وی کر‌یه‌ و به‌ر‌نا‌ف‌ک‌ی وی (حه‌قی)^(۱) بوو، ژ ئی‌لا (ه‌و‌ز) وان په‌ ده‌ب‌یژ‌ن (پ‌ند‌و‌یی)^(۲)، گ‌وند‌ی ئه‌وان ی‌ت‌ سه‌ره‌کی ئار‌نج‌ بی‌ ل‌ هه‌ر‌ی‌ما غه‌ر‌زان.. د ۲۵ گ‌ول‌ان‌ی سا‌لا ۱۹۲۴ ل‌ ه‌اف‌ینگ‌ه‌ها زه‌ین‌ال‌ی ل‌ هه‌ر‌ی‌ما زۆ‌قی (قۆ‌رت‌ه‌لان) یا گر‌ی‌د‌ای‌ی با‌ل وی‌ل‌ایه‌تا س‌ی‌رت‌ن‌ ف‌ه‌ ژ دایک‌بو‌ویه، نا‌فی‌ دایکا وی سه‌بر‌یا بوو کو ژ‌نه‌کی زانا بوو، باب و بر‌ای‌ین وی ژ گ‌وند‌ی نۆ‌شینا به‌له‌کا بوو هه‌م‌ژ‌ی باب‌ی وی مه‌لا مو‌حه‌مه‌د‌جان زانا‌کی مه‌زن بوو، سه‌بر‌یا قور‌ئان ته‌ف‌ ژ‌به‌ر ک‌ر‌بوو و په‌رت‌وو‌کا زوبه‌د د مه‌زه‌به‌ی شاف‌عی ده‌ ژ‌به‌ر بوو و ه‌نده‌ک په‌رت‌وو‌ک‌ین دن د وار‌ی ش‌ه‌ریعه‌ت‌ی ده‌...، س‌ی‌ بر‌ای‌ن‌ وی هه‌بو‌ون، مه‌لا مو‌حه‌مه‌د‌ بر‌ای‌ن‌ وی ئ‌ی مه‌زن بوو، مه‌لا ئه‌حه‌مه‌د، مه‌لا مو‌حه‌مه‌د‌ سد‌دی‌ق و با‌قی‌ وی زانا‌ی‌ مه‌زن مه‌لا په‌ش‌ید‌ی غه‌ر‌زیه، ده‌م‌ی دایکا وی با‌ل خوه‌د‌ای‌ی خوه‌فه‌ ئو‌غر‌ کری ب ته‌ن‌ی ئه‌و پ‌ی‌نج‌ مه‌ه‌ی بوو، د سا‌لا ۱۹۲۴ ده‌ ته‌ سا‌لا ۱۹۲۸ ل‌ سه‌ر په‌روه‌رده‌ک‌رن و ل‌ی‌ت‌یر‌ینا هه‌م‌ش‌یره‌ی‌ین وی راوه‌ست‌یا، پاش‌ی

(۱) به‌ر‌نا‌ف‌ک‌ی وی دان‌ی‌بو‌ون (حه‌قی) چ‌ون‌کی د ب‌چ‌وو‌کان‌یا خۆ‌ده‌ هه‌رده‌م په‌ی‌قا حه‌ق د‌گۆ‌ت.
(۲) پ‌ند‌و‌یی: سه‌ده‌ما‌فی‌ نا‌فی‌ کو با‌پ‌یر‌ی ئه‌وان عومه‌ر‌ یان ژ‌ی په‌ د‌گۆ‌ت‌ن (عه‌مۆ‌رت‌لۆ) که‌س‌ایه‌ت‌یک‌ی به‌ژ‌ن ب‌ل‌ند و پ‌ند‌ بوو، ژ‌ به‌ر‌ پ‌ند‌بو‌ون و به‌رده‌و‌بو‌ونا وی نا‌فی‌ ئه‌وان دان‌ین (پ‌ند‌و‌یی).

کۆچبه‌ری باژاری قامشلۆ بوون د سالای ١٩٢٩هـ، ب په‌حمه‌تیا جه‌میلا نایف یووسف په‌هه‌فژینی کر نیزیکی سالای ١٩٥١ بوو و مالباتا وی ژ هوژا شاپه‌سنیا (هه‌سنی) بوو، و باقی وی د سالای ١٩٣٧ ل سهر ده‌ستی فرانسیان هاته شه‌هیدکرن پشتی کو به‌رخوه‌دانه‌کی مه‌زن کر.

سێ کوپ و سێ که‌چین مامۆستا هه‌نه ب ناڤین سه‌بریا، په‌شید^(١)، موسته‌فا، په‌ندیخان، موحه‌مه‌دجان و خه‌بات، ئەندامین مالباتا مامۆستا باف و دیا وی و هه‌ر سێ براین وی ئین نه‌مر مروڤین زانا بوون، ته‌قی کو براین وی په‌حمه‌تی مه‌لا موحه‌مه‌د زاناکي مه‌زن بوو و مامۆستای شێخ عه‌لاه‌ددینی خه‌زنه‌وی و شێخ عه‌زه‌ددینی خه‌زنه‌وی بوو، براین وی مه‌لا موحه‌مه‌د به‌شداری شۆره‌شا ساسوونی بوو و هه‌ر دوو براین وی مه‌لا موحه‌مه‌د سه‌دیق و مه‌لاه‌حمه‌د ل باکووری کوردستانی چوونه بال دلۆفانیا خوه‌دایێ خۆه‌قه‌..

(١) په‌شید مه‌لاه‌عبدوللا کوپێ سه‌یدا ی مه‌زنه ژدایکبونا ١٩٥٣، که‌سایه‌تیکی نفیسکار و پوژنامه‌فان و سیاسه‌سه‌مه‌داره، د ده‌ما کو ل کوردستانی بوو، پیشمه‌رگه‌ بی د شۆره‌شا ئەیلوولی ده و کار دکر د پاراستنی ده‌دگه‌ل نه‌مر ئیدریس بارزانی، رێقه‌به‌ری ئۆفیس جه‌ریدا موئته‌مه‌ر ل لوبنان و سووری، سه‌روکی کۆفارا خه‌بات و یا وه‌هج ل لوبنانی، رێقه‌به‌ری ئۆفیس کوردستان تیقی ل لوبنانی نیزیکی سێ سال، سازومانکاری (جمعیه‌ الصداقه‌ اللبنانيه‌ – الکوردستانی)، سازومانکار و کوردیناتۆری (ملتقی رجال الاعمال اللبنانيه‌ الکوردستانی)، ژ لای سیاسي فه‌ ئەندام بوو د ئۆفیس (شوون العراق)، سه‌کره‌تیری ته‌قگه‌را بروسکا کورد ل سووری و نوونه‌ری پارتیا کوردی یا لوبنانی (هه‌فدیتنا پارتی وه‌یزین لوبنانی) ل چه‌ندی سالان، به‌ره‌مه‌ین وی ئەفه‌نه: الحقیقه‌ الخفیة لصادم التکریتی، أضواء علی المؤتمر الوطني العراقي الموحد، هه‌ماوند أصول وجذور، الهه‌ماوند بین الوطن والمه‌جر، للکورد أضواء غیر الجبال (نه‌هاتیه چاپکرن)، البارزانیون وقه‌سیته‌م التاريخیه‌ (نه‌هاتیه چاپکرن).

مهلا پهشیدی غهرزی بابی مامۆستایی:

مهلا پهشیدی غهرزی ل سالا ١٨٧٣ ل گوندی ژۆقی ژ دایکبویه،
 ناڤی بابی وی ئیسکانه و ناڤی دایکا وی پهیحانه ژ گوندی نۆشینا بهلهکا
 بوو، و خوهندنا خۆهیا فهقهتیی ل دهڤ بابی خۆ خوهندییه و باوهرناما
 زانیی وهگرته، هه مژی ل سه دهستی مهلا موستهڤایی سیڤکی
 کورپی مهلا مه موودی حهفید ل دهڤهرا (هه زۆ غهزان) خوهندییه ل
 دهڤ شیخ بههاندیدین (شیخی حرهت) پاشی بییه مامۆستا ل قوتابخانا
 نۆرشینی (سهرحهدا)، ههقههشی شۆرهشا ساسوونی بوویه ل گهل مالا
 عهلیی یوونس ژ سالا (١٩٣٥-١٩٣٦)، ئهو بابی نهتهوی یین شۆرهشی
 بوو و ئهوه یین فیشهکا یه کهم بهردا ب ئالیی ئارتیشا کهمالیست ب
 بانگهوازییا پهوایا شۆرهشی، پشتی سی سالا ژ بهرخوهدانیی شۆرهش
 تیکچوو پاشی کۆچهری رۆژئاڤایی کوردستان بوو و ئاکجی بوو
 ل گوندی خهزنا ل دهڤ مالا شیخ ئهحمهدی خهزنهوی و دهرسین
 شهریعتی ددا مالا شیخ، پاشی چوویه بازاری عاموودی پشتپه چوویه
 گوندی تل بریش، گهلهک زانا ل بهر دهستی وی دههچوونه و گهلهک
 بهرههمن وی هه بوون، لی پیحیما کهمالیست پترتی ئهوان سۆتاندنه و
 دوو پهرتووی وی مان (تلخیص کتاب المنهاج للبیضاوی فی اصول الفقه)
 و (تلخیص الزواجر وکف الرعاع لابن حجر)، ل سالا ١٩٤٥ ل گوندی تل
 بریشی د تههمنی ٧٢ سالیی ده بال خوهدایی خوهقه ئوگر کر و گۆرا
 وی ل گوندی خزانیه^(١).

(١) د. علاءالدین عبدالرزاق، سیر أعلام الکورد فی سوريا، ج ١، ص ٦٥.

مه لا موحه مه د برای ماموستا یی مه زن^(۱):

مه لا موحه مه د مه لا ره شیدې غه رزی ژ دایکبوویي سال ۱۹۰۰ ل گوندې زوقی، ته مهنی وی شهش سالی بوویه کو ل دهف دایکا خو سهربرایي قورئانا پیروژ خوهندیه، مه ولد و (نهج الانام) و نوبه هارا خانۍ پاشی ل دهف بابی خو مه لا ره شید خوهندیه ل قوتابخانا نورشین ل سهر حه دا کو بابی وی ماموستایي قوتابخانی بوویه، ئیجازا زانستین ئایینی ل سهر دهستی بابی خو وهرگرییه، هه فبهشی شوړه شا ساسوونی بوویه دگهل بابی خو و ته مهنی وی ۱۸ سالی بوو، پشتی شوړهش تیک چوو کوچی بنخه تی بوون د گهل باب و برایي خو مه لا عه بدوللا و ل گوندی خزنا ئاکنجی بوون، ئیجازا ته ریقی ژ شیخ ئه حمه دی خه زنه وی وهرگرییه و هه مژی ل ته کیا مالا شیخ ماموستایي زاروکي شیخ وه کی (شیخ عه لاندینی خه زنه وی و شیخ عزه دینی خه زنه وی و شیخ مه عسووم..) بوو، مه لا موحه مه د ئیک ژ زانایین ب ناف و دهنگ بوو ل دهفه را جزیری ل پوژ ئافا و گله ک به ره مین وی هه بوون لی نه هاتینه چاپکرن، هنده ک ژ ئه وان ئه فنه: (المسائل الفقهية، رسالة في حكم الربا في الأوراق النقدية، رسالة في تعريف الجهاد ومشروعيتها، رسالة في التعابير والألغاز النحوية...)، چوو بال خوه دایي خو فقه د ۱۹۷۷/۲/۲ و ته مهنی وی ۷۷ سال بی و هاتیه فهارتن ل گورستانا هلیلیی یا کهفن، خوه دا لی ببوره و جهی وی به هه شتا به رین بیت.

(۱) المصدر نفسه، ج ۱ ص ۲۱۰.

بهشی دووه مین

خوهندننا ماموستا مهلا عه بدوللا

ماموستای مهلا عه بدوللا ژ بچووکانیا خۆهفه ل ههریما غه رزان ل سهر دهستی باقی خۆ مهلا رهشید خوهندیه، ژ زانستین ئایینی بین وهکی فقه و پرهنسیبێن زمانی عه رهبی، علمی مهنتق و فهلسهفهی، بنگههی ئایینی و بنگههی فقهی و پاشی چوووه گوندی خهزنا ل سووریی سالا ۱۹۳۵، ههتا سالا ۱۹۳۸ ل جهم شیخ علائهددین خهزنهوی خوهندیه و جارهک دن فهگه ریا غه رزان و ل جهم باقی خوهند و ئیجازه ژۆ وهرگرت و د وی دهمی ده گهیشته قوناغا پهرتووکا (شهرحاشه مسین).

ههتا سالا ۱۹۴۲ بابی وی ئوغر کر بال خوهدای خۆهفه و یهک ژ وهسیهتین وی وهکی ماموستا دگۆت ریا خوهندن و زانیی بگرن و ژ دهف بهرنه، پاشی ماموستا چوو گوندی باترانی ل نک ماموستای خۆ مهلا مۆحیه دینی هاویلی خوهند و ل غه رزان ل جهم مهلا عه لیی زۆقهیدی خوهند، ل جهزیری ژۆ ل دهف برایی خوه مهلا موحه مه د خوهند و ئیجازا ئلمی ژۆ وهرگرت و ل سهر دهستی شیخ مه موودی قهره کۆیی ل گوندی تهل ئیلوونی یا ب سهر بازاری دربیسی فه، پشتپه ل دهف شیخ ئه حمه دی خهزنهوی کو خوهدی ژ هه مووان پازی بت و ژ شیخ علائهددینی خهزنهوی ئیجازا زانستین ئایینی وهرگرتیه د سالا ۱۹۶۳ ده، پهرتووکا داوی یا کو خوهندیه (جمع الجوامع) ه و ئیجازا زانیی ل سهر دهستی شیخ علائهددینی خهزنهوی وهرگرتیه، سه رژمارا خوهندا وی تیزیکی بیست سالا بوویه و وهکی دن هه ردهم دخوهند تا داوییا ژیا نا خوه، بی پهرتووک سه برا وی نه دهات.

هه قالین ماموستای د وی دهمی ده:

گه له ک هه قالین وی داخواز که ریښ زانینی و فقهی بوون، هه موو ژی بوونه زانیاریښ مهن و بوونه خه باتکار و تیکوشر بؤ ئازادیا ملله تی خو، هنده ک ژ ناقی وان مه لا عه بدوللا موده رس (قه رته مینی)، مه لا موحه مه د ئه مینی دیوانی، مه لا ئه حمه دی پالو، مه لا موحه مه د شیرین، سهید ئیبراهیم، مه لا موسته فا جهنگو، مه لا عه بدولعه زیز په مهران، شیخ عه فیفی حوسهینی و برای وی شیخ سه لیمی حوسهینی ل بازار ی عاموودی...، مه لا حوسهینی قابووسی (ماروونسی)، مه لا هموودی دیرشه وی و مه لا همیدی سه له فی ل باشووری کوردستانی د ده می شوړه شا ئیلوولی ده و گه له کی دن ژی هه بوون، لی ناقین ئه وان نایین بیرا مه.

فه قه یین کو ل بهر دهستی ماموستا خوهندنه:

ماموستا هه رده م به رده وام بوو د کاری به لافکرنا زانینی د ناف شاگرد و فه قه هیڼ خو ده و، خوتبا ئینی ل مزگه فتا (به در) و (سو فی عیسا) ب کوردی د خوهند و خه باتا کوردایه تی به رده وام دکر.. گه له ک فه قه ل ده ق وی خوهندنه وه کی مه لا عارف ژ گوندی کانیا، مه لا سه عید ژ گوندی موویلا، مه لا عه لیی که فه رزی، مه لا حسین ژ دربیسیی، مه لا یووسفی محه لمی، مه لا عه لییی عهینی، مه لا ساحی عندیوه ری و برای وی مه لا موحه مه د، مه لا یووسف مه لا یاقووب، مه لا عه بدولله تیفی عرناسی، مه لا عه بدولره زاق جهنگو و کوپی وی دکتور عه لئه ددین جهنگو، شیخ ئوساما دیرشه وی، دکتور پژوان ئیبراهیم، دکتور عه بدولسه لام یووسف،

دکتور موحه‌مه‌د شافع دیرشه‌وی، کوپ‌ی سه‌یدا پارێزه‌ر موحه‌مه‌د مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا (موحه‌مه‌دجان)، مامۆستا عه‌بدو‌ل‌په‌حیم مه‌قسوود، مامۆستا موحه‌مه‌د عه‌لی ئیسماعیل، مامۆستا دارا نه‌واف مو‌راد، موحه‌مه‌د ئالیه‌ سالحین ژ مالی‌زیا، مه‌لا حه‌نه‌فی ژ مالی‌زیا و هنده‌ک دن ژ ی ژ مالی‌زیا... هنده‌کی دن ل جه‌م وی په‌رتووکی فه‌قه‌تییی خوه‌ندنه‌ لی ئی‌جازه‌ وه‌رنه‌گرتنه‌ وه‌کی دکتور عامر دیرشه‌وی، دکتور ئیسلام جانگیر، مامۆستا خالد ئیبراهیم ژ گوندی مه‌رجی، دکتور موحه‌مه‌د شافع دیرشه‌وی، عه‌بدو‌ل‌خالق دیرشه‌وی، شیخ موحه‌مه‌د به‌شیر دیرشه‌وی، شیخ موحه‌مه‌د مه‌حفووز شیخ عه‌بدو‌ل‌غه‌نی ئه‌ل‌خه‌زنه‌وی و برایی وی شیخ موحه‌مه‌د شاکر شیخ عه‌بدو‌ل‌غه‌نی ئه‌ل‌خه‌زنه‌وی، مه‌لا شیخ‌مووس زه‌کی که‌له‌ش، مامۆستا موحه‌مه‌د شیخ‌مووس عۆسمان، عه‌بدو‌ل‌ره‌قیب مه‌لا حه‌سه‌ن، مامۆستا عه‌بدو‌ل‌حه‌لیم موحه‌مه‌د ئه‌مین، دکتور عه‌بدو‌لباقی سه‌عید، ئیبراهیم عه‌بدو‌ل‌که‌ریم فه‌رمان، عوم‌ران حه‌جی جه‌میل و هن فه‌قه‌ه‌ ژ سه‌عوودییه‌ و جه‌زائری و تایلان‌د و ده‌فه‌ری‌ن دن ل ده‌ق وی خوه‌ندنه‌...

به‌شی‌سیه‌مین

به‌ره‌هم و په‌رتوو‌کین مام‌وستا:

گه‌له‌ک په‌رتوو‌ک و نفی‌سینین وی هه‌نه و س‌ی په‌رتوو‌ک هاتینه
چاپ‌کرن و پرانیای ئین دن نه‌هاتینه چاپ‌کرن و به‌ره‌همین وی ئه‌قه‌نه:

أ په‌رتوو‌کین چاپ بووی:

۱. (زنجیرا بارزانی) ب کوردیا لاتینی، هه‌لبه‌ست.
۲. (مه‌لولودا په‌یام) ب کوردیا ئارامی، هه‌لبه‌ست.

ب. په‌رتوو‌کین چاپ نه‌بووی:

۱. (گولستان) یا سه‌عدیی شیرازی وه‌رگه‌راندن ژ فارسی بال زمانئ کوردیقه.
۲. (که‌لیله و دومنه) یا عه‌بدو‌ل‌لا بن موقه‌فه‌ع وه‌رگه‌راندیه ژ عه‌ره‌بی بال کوردیقه.
۳. (شینا جه‌گه‌رخوین)، هه‌لبه‌ست.
۴. (شینا جه‌له‌بچه)، هه‌لبه‌ست.
۵. (مه‌لا په‌شیدی غه‌رزی)، هه‌لبه‌ست.
۶. (متن الغایه والتقریب) وه‌رگه‌راندیه ژ عه‌ره‌بی بال کوردیقه.
۷. (له‌قهاتن د ناهه‌را سوننه و شیعه‌دا)، ب زمانئ کوردی و عه‌ره‌بی.
۸. (الفتاوی‌الیقینیة) ب زمانئ عه‌ره‌بی.
۹. (داستان)، هه‌لبه‌ست.
۱۰. هه‌لبه‌ست، (میژوو‌یا شو‌ره‌شین کورد).
۱۱. ته‌فسیرا سووره‌ت (البقرة).
۱۲. نا‌قین خودئ ب کوردی.
۱۳. هه‌لبه‌ست، (مه‌مۆ زینئ چنه‌هه‌ردوو).

۱۴. ل سەر پێزمانی عەرەبی، (الاعجاز فی الإعراب).

گەلەك نەفساندن و هەقیەتیقینن د گەل وی هەنە کو هاتنە بەلاقەرن د کۆقار و مالپەرین کوردی و هند قیدیۆ و دەنگین وی هاتنە تۆمارکەرن... ب مخابنێقە و جەیی داخێقە کو پەتری پەرتووکیەن مامۆستا هەتا نەها تێنە چاپکەرن، کو ئەق بەرههەمێن وی گەلەك زەحمەتی هاتیە دیتن تا هاتیە پاراستن ژ وندابوون و بەرزەبوونی، هیقیما مە بێتە چاپکەرن دا پەرتووکانا کوردی زەنگین ببە و مفا ئەوان بگهیژە هەر کەسی و حەژیکەری خوەندن و زانینی، و بێتە وەرگەپاندن بال پەتری زمانەکی.

به‌شی چاره‌مین هه‌لبه‌ستین مامۆستایی

پترۆ به‌ره‌ه‌م‌ین مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا هاتنه‌ نفیسین ب شیوه‌یی هۆزانان و ب په‌نگه‌کی کلاسیک، پترۆ په‌رتووکن وی ب تیپن کوردی یا لاتینی هاتییه‌ نفیساندن و په‌نگه‌دانا نه‌ته‌وی ل سهر هۆزاتین مامۆستا هاتییه‌ خویا کرن و هه‌مژى ب سالۆخه‌ته‌کی ئایینی، ژ به‌ر کو پترۆ ژيانا خوه‌ ده‌رباسکریه‌ د خوه‌ندنا زانستین شه‌رعی و فقهی و کارى مه‌لاتییى کریه‌ و، ب قى خه‌تى په‌ کارى نه‌ته‌وايه‌تى ژى ده‌رباسکریه‌، ژ ده‌ستپیکا ژيانا خوه‌ د شوپه‌شان ده‌ مه‌زن بوویه‌ و ژيانا خوه‌ به‌رده‌وام کریه‌ د شوپه‌شان ده‌ وه‌ک پيشمه‌رگه‌ و خه‌باتکار، هه‌مژى د گه‌ل پيشمه‌رگه‌تیى ده‌ ئه‌ركى خو‌ه‌یى ئایینی و زانستی پیک تانى ب به‌لافکرنا زانین و بیره‌وه‌رییى د ناڤا جفاکا کورد ده‌، وه‌کی جاره‌کى شیخه‌کی شانه‌ په‌ی مامۆستا و ژى په‌ گۆت "تو دراژى (هه‌ل‌د‌گ‌ری) دوو په‌تیخا (گوندۆر) ب ده‌سته‌کی، یانى ئایین و نه‌ته‌وايه‌تى پیکه‌ ده‌مه‌شینی"، مامۆستا به‌رسقا وی دا و گۆتى "سه‌رى پۆزى (ده‌فن) من د شه‌وتى، ئه‌گه‌ر ئه‌م زانایى ئایینی بن پيۆسته ئه‌م زۆرداریی قه‌بوول نه‌کن نه‌خاسمه‌ کو ئه‌ف زۆردارى ل سهر ملله‌تى مه‌ بیته‌ کرن.." مامۆستا د هه‌لبه‌ستین خو‌ه‌ ده‌ ددى خویا کرن کو گه‌له‌ک سته‌م و زۆردارى ل ملله‌تى کورد هاتییه‌ کرن و ئه‌ف زۆردارى پيۆسته نه‌مینه‌ ب تفاقى و یه‌کیتیى و ئه‌ف ژى تیتن ب خوه‌ندن و زانین و بیره‌وه‌ریی، هه‌لبه‌ستین مامۆستا هه‌نه‌ یین ئایینی کو په‌رتووکه‌ک ل سهر زاینیا پیخه‌مبه‌ر نفیسانديه‌ (مه‌لولودا په‌یام) و دقئ په‌رتووکن ده‌ دبیزه‌ د ده‌ستپیکا وى ده‌:

په‌سنى بى ژمار بو خودایى عاله‌مین

ئهو خودایى دایه‌ مه‌ دینی مووین

ئەم کرینه ئومەتەك قەنجتر چكوو
 قەنجی وارن پیس نه یارن وهك وی چوو
 ئەو خودایي بئ هه قال كو هه ر هه بوو
 ئەرد و ئەزمان چيكری ئەصلهك نه بوو
 هه ر ب قانون و سیستهم په یداکری
 حکمه تا وی کوور و دووره تهف کری^(۱)

سه یدا دوعا دکه ژ یهزدان و شاهي مه زن و ديژه:

هيقيدارن ئەم ژ ته شاهي مه زن
 سه ر پيا راست مه بشيني ئەم له زن
 کارى مه سوچ و گوناھن هه ر سته م
 کارى ته قەنجی و غوفران و که رهم
 سه ر فرازی بو گه لي مه توو بدی
 وی ژبن ده ستا په هاکی خي ر بدی
 پارسهك و تازی و کومر تهف هلي ن
 تهف ژ نيّف مه ده رکهفن دا دين بمين
 يکتی و دادمه ندی نيّف مه چي بکی
 دين و ده ولت بو مه پيک بين سه ربکی
 مه هده را پيغه مبه ريّ خوه بك نه صيب
 گه ل موحه مه د بين به هشتی خوه ش نه صيب
 موسته فا گه ل موسته فابت سه روه ري
 بارى کار بو مه نيشاندا گه وهه ري^(۲)

(۱) مه لاهه بدوللاهي غه رزی، مه ولوودا په يام، پ ۱۶.

(۲) هه مان ژيده ر، پ ۱۷.

ماموستا ژ هندهک ههلبهستین وی د پهرتووکا (گولیستان) ده یا
سهعدیی شیرازی کو ژ فارسی وه گهراندییه بال کوردی څه دبیره:

گهلئ باوهری پر سپاسی بکن

و پندی بلنودی گهلهک پر بکن

ژ دهست و زمانئ کی تئ دهرکهفت

د مافی سپاسی (خودا) سهرکهفت

ل گور وی نکارم تو کاری بکم

گوناها و شاشی ل گور خوه دکم

کو ههر کهس قاپانهک ترازو ههیه

و دان و کهرهم گور خودا ههر ههیه

ته من ئافراندي و ئیمان ته دا

ته (قورئان) و ئیسلام ژبو مه څه دا^(۱)

ژ بهر څی یه کی ماموستا ته کهز دکر ل سهر پیوهستی و گرنگیا
بهلا فکرنا خوهندن و زانینی د ناڅا جڅاکا کورد ده دا هوشیار و بیره وهر
بیه.. ماموستا دبیره د پهرتووکا (مه مو زینی چنه ههر دوو):

شه څین تاری بک، ن پونی

کو دولا بیا دنئ پونی

د جهرگان هلکرن ناگر

زه مان زانین دڅی داگر

میژو یا خوه بدن زانین

و مافین خوه بدن ناسین

(۱) مهلا عهبدوللاه غهرزی، گولیستان، دهستنقیس، پ ۱۱.

و خوږتا خورت بکن هشیار
ب زانینی ب زۆر دهرکار

ب ده‌ستوورا وه ئەز بیژم
د به‌رسه‌قدا نه ئەز گێژم

نه پهن‌دی بو وه پۆنیکم
کول و دهردا دیاری کم^(۱)

دبیژه د فێ پهرتووکی ده و ته‌که‌ز دکه‌ل سه‌ر گرنگیا یه‌کیتی و تفاقا کورد:

نه یه‌کتی ئەم کرن پیل‌اف
ژ دوژمن پ‌ا دکن لاف لاف

یه‌کیتی خیمه‌ سه‌ربه‌ستی
نه یه‌کتی ده‌ف ژ مه‌ به‌ستی^(۲)

د پهرتووکا (زنجیرا بارزانیان) ل سه‌ر نه‌سه‌با بارزانیان گۆتییه و دبیژه:

دیار کم بو ته‌ زنجیرا
نه‌سه‌ب، بارزانی، دل پیرا

گه‌له‌ک می‌ربوون و سه‌روه‌ربوون
و پیش‌کش‌شین مه‌ کوردا بوون

(۱) ملا عبدالله الغرزي غاية المعاني مموزين لأحمد الخاني، شرح بالعربية محمد ملا، مخطوط، ص ۲۷.

(۲) المصدر نفسه، ص ۳۲.

ل کوردستانی وه‌ک پۆژ بوون
د ئازادی ده‌ پێه‌ر بوون^(۱)

به‌حسا (بابی کوردا) بارزانیی نه‌مر دکی و دیبژی:
ل دونیایی ل کوو ده‌ر بی
ب بارزانی ته‌نی ناس بی

(مه‌لا موسته‌فا) ئه‌م پێ ناسن
کو بابی (کورده) پێ ناسن

خه‌باتا کورد ب وی شین بوو
و ئازادی ب وی ژین بوو^(۲)

ل سه‌ر پێه‌ری گه‌لی کورد کو ریا راست دانیی دیبژی:

ژ بارزانی مه‌ بارزانی
ریا راست و دوروست دانی

د هفتی و نه‌هی (ئاداری)
(خودا) گۆتی: وه‌ره، داره

سه‌رۆکی سه‌د هه‌زار جانی
شه‌هید بوونه ژ کوردانی^(۳)

(۱) مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لاهی غه‌رزی، زنجیرا بارزانیان (Zincîra Barzaniyan)، (ده‌ستفیس)، پ ۲۸.

(۲) المصدەر نفسه، ص ۴۰.

(۳) المصدەر نفسه، ص ۴۷.

هه‌ر دیسان مامۆستا دبیژه:

ته‌ خیمی کورد ب‌ خورت دانی
ته‌ تۆقی ژینی تی دانی

ب‌ خوینا سه‌ ده‌ زار کوردان
ته‌ ئافدا دارا کوردستان

سه‌ رۆکی کورد و کوردستان
ب‌ ناڤی ته‌ دب‌ت بستان

توچار نامری به‌ هه‌شت بۆ ته‌
ژیان بۆ ته‌ و ناڤ بۆ ته‌

مرن بۆ ده‌ حش و خوین خوارا
و سه‌ رشۆری وه‌ کی مارا

نه‌ شم بیژم ژ په‌ سنی ته‌
وه‌ کی (پۆژی) ب‌ گۆری ته‌

هه‌ چی کورد بن‌ ب‌ نامووس بن‌
ب‌ ناڤی ته‌ خه‌ بات کار بن‌

وی دارا ته‌، ب‌ خوین ئافدا
ب‌ خوینی ئاف بدن به‌ر دا

ب زانینی ب خوه‌یدانی

خوه‌دیکن ئه‌و ب کوردانی^(۱)

مامۆستا د داویا په‌رتووکی به‌حسا زارۆکین مه‌لا مسته‌فا بارزانی دکه و دیڤژه:

کوړی (بابۆ عوبه‌یدو‌لاه)

شه‌هید بوو ئه‌و هه‌ما وه‌لاه

تو کیمانی گومان نابم

سیاسیکی مه‌زن پابم

به‌لی (لوقمان) وه‌کی (ره‌سته‌م)

وه‌کی گورگین ملاد به‌سته‌م

وسا (ئیدریس) د زانینی

دما پیه‌ر دقن ژینی

سه‌رۆک (مه‌سعوود) کوجیگر بوو

د پارتی دا گه‌له‌ک ژیر بوو

کو (سابر) جان ددا بو مه

شه‌هید بوو ئه‌و ژبو‌نا مه

(نیهاد) نوو هات، بلند باکن

مه‌زن کن پێچ ب وی ناسکن

(۱) المصدر نفسه، ص ۴۸.

(سیهاد) دلراست دوروست بیژه
وه‌کی بابۆ چ بین بیژه

ب (دلشاد) ئەم گەلەک شابوون
(خودا) بو ئەوان بکت شابوون

ژبو کوردا ئەفەن پێبەر
ب زانینی ب زۆر کە ی-بوون^(۱)

هەمژێ پەرتووکا (میژوو یا شۆرەشین کورد) کو ۵۹ شۆرەش
هەموو ب شیۆی هەلبەست نغیساندیە، ئەف چەند هەلبەست
ل سەر شۆرەشا گۆلانی بەحس کرییە ب پێقەبەریا سەرۆک
مەسعوود بارزانی.

کورێ بابێ کوردا ل شۆپا وییە
ب شیۆرا وی پابوو چیا گرتییە
ژ گەل و ژ پارتی ب کۆم هاتییە
ژ ئەوان شیرەمیران، چ دەنگ هاتییە
هشی دۆژمنا چوو، سەدام دین دبوو
سەکی هار نزاری چەوا هەل دبوو
کرامەت ژ بارزانی پەر پەر مە دی
ژ ئەوان ئەف مەزنتەر تە دی و مە دی
سیاسەت چەوا قاژی بوو سەر نخوون
کە لا شاھەهەرفتی، خومەینی د خوون

سه‌دامی ژبو ئه‌مریکا کار دکر
 وه‌لی له‌شکه‌ری وی ب په‌ف کار دکر
 ئه‌گه‌ر شو‌په‌شا کورد ل مه‌یدان ٭
 وه‌کی سه‌بر و شاتیل و زه‌ه‌ته‌ر د ما^(١)

مام‌وستا هنده‌ک په‌رتوو‌کین خو‌ه وه‌کی (که‌لیله و دومنه)
 ژ عه‌ره‌بی وه‌گه‌راندیه‌ بال کوردیقه‌ ب په‌نگی چی‌روک و هه‌م‌ژی
 هه‌لبه‌ست ژێ کرنه‌ نافده‌، پترێ په‌رتوو‌کین مام‌وستای مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا
 نه‌هاتینه‌ چاپ‌کرن، لی ئه‌م هه‌ول ددن دا کو ئه‌ف به‌ره‌م به‌رزه‌ و
 وندا نه‌بن و بینه‌ چاپ‌کرن...

(١) مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لاه‌ی غه‌رزی، می‌ژویا شو‌ره‌شین کورد ١٧٧٨-١٩٧٦، ده‌ست‌نقیس، پ ١٦٥.

بهشى پيڻجه مين

وهغه ركرنا ماموستايى:

د ۲۰۰۵/۱/۲۲ نه وېاك ل مه ژيى ماموستا خست د ئه نجامى
وى ده فالجى ل نيقي له شى وى خست، نيزيكي شهش سالا د
قى نه خواهشيا خو هده دو م كر و د پوژا شه مى ده د ۲۰۱۰/۱۲/۱۸
ئوغر كر بال خواهديى خو هغه، ژ وهسيه تين وى بهرى ئوغر كرنا
وى بال خواهديى خو هغه كو ژ زاروكى خواهه پره گوت، ژ خواهديى
خو هه ز بكن و ژ وهلاتى خواه و گو ه بدن خواهندن و زانينى،
و وهسيهت كر كو ئا خا گورا بارزاني ل سهر مه زارى وى پره شين
و هه لبه ستهك ژ هه لبه ستين وى ل سهر خواهندن و زانينى بيته
نقيساندن ل سهر گورا وى، ئه ف هه لبه ستا وى بوو:

بخوينه ههر بخوينه ههر بخوينه
تو كوور و دوور بيينه ههر قه ژينه

ژبو كوردا توو چاراكى بيينه
تو زانينى، ئه فينى تو قه كى بچينه

خو هدا لى بيووره و جهى وى به هه شتا به رين به د گهل پيغه مبه ر
و قه نجيكار و خه باتكاران به.

دەريىنى دوۋەمىن كۆچبەرى و پىبازا نەتەۋى

بهشی یهکهه

مامۆستا مهلا عهبدوللا و شۆرهشا ساسوونی:

مامۆستا د بچووکانیا خۆه ده د گهل بابی خۆه و برایی خۆهی مهزن د شۆرهشا ساسوونی ده مهزن بوویه د گهل مالا عهلیی یوونس (قهومی چیی)، مامۆستا و مالباتا خۆه د کووراهیا کوردستانی ده د گهلهک کۆچهریان ده دهرباس بوونه.. مامۆستا دیژه "ژبهه کۆ ئهز ژ مالباته که وهلاتپاریزم کۆ ژبو دۆزا خۆه یا کوردایه تیی تیکۆشیایه و مالباتا من ل سهر دۆزا خۆه موساوه مه نه کریه، به لکی قوربانای دانه ل سهر حسابی بهرژه وهندیین که سایه تی و ئهقه پیداوونه که ل سهر کۆچه ریین کۆ ئهه بئ چاره مانه کۆ ئهه بکن..."^(١) مامۆستا دگۆت "شۆرهشا ساسوونی شۆره شه کی نه تهوی بوو و درێژترین شۆرهش بوو ژ سالا ١٩٢٥ تا ١٩٣٦ و ئارتیشا ترکا ب هه موو هیژ و چه کین خۆهی گران د گهل توپ و باله فرین له شکهری، لی نه شیا بوو کۆ هیژا ههری گران بشکینی کۆ هیژا فیانا گه لی کورد کۆ به رخوه دانیی بکن، دا ستهه و زۆرداریی پاکتی و بژی ب سهر بلندی و سهر فرازی".

د ١٥ یی سباتا ١٩٢٥ ده بابی سهیدا مهلا رهشید تهقلی مالباتا خۆه، چوو گوندی گرهوئسی یی باکووری کوردستانی و موختاری گوند موحه مه د کورپی عهلیی یوونس یی مهزن بوو، سهرۆکی ئیلی ژی مالا شه رهف بوو، له ورا ژ مهلا رهشید گۆت "ئه رکئ مهیه کۆ ئهه وهرن دهف ته و ته فه گوهه زینن گوندی مه".

مهلا رهشید گۆت "ئهز ب لهز و بهز هاتیمه کۆ ئهز بیه دهف وه،

(١) ابراهیم یوسف، حوار مع قاضي ثورة البارزاني، مؤسسة سما الكورد، (دبی: ٢٠٠٩)، ص ٢٠.

نه ب مه‌به‌ستا کو ئەز ل گوندی وه بیم مه‌لا، ئەز هاتم ژبه‌ر کو ئەرکی نشتمانپه‌روه‌ری فەرز دکه کو ئەم عەشیرا خوە بریخستن بکن ب عەشیرین دن په و، پرسگریکان چاره‌سه‌ر بکن و بریخستن بکن و بجه‌ بینن و له‌ه‌هاتنا د ناهه‌را وانده و یه‌کیتیا وان، دا کو ئەم بکارن ئالیکاریا شۆره‌شا شیخ سه‌عیدی پیران بکن ژبو پزگاریا کوردستانی، ل ساسوونی دوو شۆره‌ش چیوون، نه سه‌ره‌لدان، شۆره‌شا یه‌که‌م د ناهه‌را سالی‌ن (۱۸۳۸- ۱۸۴۰) ب سه‌روکاتیا جه‌عه‌ره‌ ئاغا پیک هات.

یا دویه‌مین د ناهه‌را سالی‌ن (۱۹۲۵- ۱۹۳۶) و ب درێژاهیا شۆره‌شا شیخ سه‌عید پیران ب پبه‌راتیا کوپین عه‌لیی یوونس، سه‌روکی ئیلا مالا شه‌ره‌ف و ب شیورداریا مه‌لا په‌شیدی غه‌رز، ساسوون هه‌رده‌م بوویه که‌له‌ها شۆره‌ش و به‌رخوه‌دانیا کوردان ل هه‌مه‌به‌ر دوژمنین کورد و کوردستانی^(۱)، موحه‌مه‌د عه‌لیی یوونس پیشوازا وی فکری کر و د کیمتری ساله‌کیده شۆره‌شا خو‌ه ژ چیا‌ی ساسوونی راگه‌هاند، سالا ۱۹۲۵ به‌رده‌وام کر تا سالا ۱۹۳۶، ژ به‌ر چیا‌ی ساسوونی^(۲) پر

(۱) کۆنی ره‌ش دبه‌ژه کو پترئ ملله‌تی کورد های ژ له‌هه‌نگی و می‌رخاسیا شۆره‌شقانین ل چیا‌ی ساسوونی هه‌بوون، کو ئەف شۆره‌شه به‌رده‌وامی بوو ژ شۆره‌شا شیخ سه‌عید پیران په و ته‌نسیق د ناهه‌را ئەوان ده‌هه‌بوو و خویا بوو ژ پووداتین کو به‌رده‌وام کر تیزیکی یازده سالان.. ئەز باوه‌رم کو هه‌ر یه‌ک ژ ئان شه‌رین: (موکا، کۆرمه‌هینان، سه‌ری ئوگ) و هه‌ر به‌رخوه‌دانه‌که قه‌هره‌مانی یا تاکه هه‌ق دکه کو به‌ مژارا پۆمان و فلمان، ژ پۆمان و فلمین کو به‌رخوه‌دانا فرانسای ل دژ نازیزمی نیشان دده د ده‌ما شه‌ری جیهانی یی دویه‌مین ده. کۆنی ره‌ش، المصدرا‌لسابق، ص ۹.

(۲) چیا‌ی ساسوونی زنجیره‌کی چیا‌یه ژ زنجیرین چیا‌ین کوردستانی، دکه‌فه ئورتا کوردستانا باکوور د که‌فی ئورتا ولایاتین (سی‌رت، مو‌ش، به‌دلیس، دیاربه‌کر) د ماکسیمۆما باکووری پۆژئافایی سینۆرین ئیداری ژ باژیری سی‌رتی و به‌ری گریدیای وی بوو، لئ نه‌ا گریدیای ژ ئالی ئیداری قه‌ بال باژیری بامانی. کۆنی ره‌ش، انتفاضة صاصون ۱۹۲۵- ۱۹۳۶، (دمشق: ۱۹۹۵)، ص ۱۵.

ئاسی بوو و په ناگه ههک بوو بو خه لکی ده قهری و هاویر دۆری وی، سووند دخوارن ب لووتکین وی یین ههری بلند وه کی (مه رتو و له له) و پیروژیک ئه وان هه بوو، چونکی که له هیین به رخوه دان و ئازادی و دادمه ندیی بوو د پهرتووکا (انتفاضة صاصون ۱۹۲۵-۱۹۳۶) نفیسیه پتری ملله تی کورد هیا ئه وان ژ پرودانین له ههنگیا شو ره شقانان هه بوو ل سه ری چیا یی ساسوونی ب پیقه به ریا مالباتا عه لیی یوونس.

ئه ف راپه رینا کو به رده وام بوو ژ شو ره شا شیخ سه عیدی پیران و چیبوو، ب هه قریزا ل گه ل ئه وان کو به رده وام کر یازده سالان (۱۹۲۵- ۱۹۳۶)، میرخاسی و له ههنگیین فی شو ره شی هاتییه خویاکرن د ستراتین گه لیری ده کو گه له ک سترانیژان ستراندنه و ل سه ر ده قین ملله ت کو به حسا میرانیا شو ره شقانان کر نه دژی زۆردارین ترکین که مالیست، شو ره شقانان گه له ک جاران دوژمن شکاندنه ب میرخاسیکی پر مه زن نه خاسم د شه پین (مۆتکا، سه ری ئوچ، گورمه هینان ^(۱))، ماموستا کونی ره ش دبیزه "من ناس کر ژ فی داستانا دیروکی یا له ههنگی کو یه که تیا ملله ت د بن سیا ئاله کی ب ته نی ده پیکتینی نه پیکانان، دگه ل پیقه به ریه ک شاه ره زا و زیره ک پۆله ک مه زن و گرنه گ دله یزه د چیکرنا دیروکی (میژوو) ده و پیشنوومایا وی دکه ب په نگه کی هه وه س و هیقیین ملله ت پیک تینه ...".

نافی خه لکن ده قه را چیا یی ساسوونی دانییه (قهومی چین) و ل سه ر چیا یی ئه وان (چیا یی قه ومان)، ژ ئالیی پۆژه لات قه چیا یی موتکانه و ژ ئالیی پۆژئا فا قه سلیقان و کینج، په خی باشوور ده شتا خه رزانه و ژ ئالیی باکوور قه ده شتا مووشی یه، ئه ف ده قه را چیا یی ساسوون ژ (۲۳) لووتکین

(۱) کونی پش، المصدر السابق، ۲۸.

چیاپی پیک تیت و گهلهک نههالین کوور تیده هه نه و دوو چه م (رووبار) تیده هه نه، چه م ئارتی قری و کوسکیتی، دناقههرا فان بیست و سی چیان ده چار ژئ هه نه گهلهکی بلندن (کارملیه، ئاززیف، قهلهمسه، مه رهتو)، چیاپی مه رهتو هاتییه ناسکرن ب نافئ میری چیاپی بلنبه سه ر رویی ده ریایی ب (٢٩٦٧) متر، چیاپی دن ئه قه نه (فرشک، هو رامور، سیبرکیس، کیکنوس، کناس، هلقیز، بوراکان، قه ندیل، ره بهن، له له، هیلز، دیرونا، شلاش، مری چنه، که کواز، مللی حاجی...)، ژ هوژین ده قه ری ئه قه نه: (ئازبو، په سنو، زه که ری، موسی، بووبی، شه روین، خی، سارمی، بادکی، بۆزکی، به دری، شیکو، جه لالی، تموقی، به کران، وه لو، مه هموودی، ئارنجی، ...)، میرنشین ل قی ده قه ری هه بوون وه کی میرنشینا ساسوون، ل گور دیروکناس موحه مه د ئه مین زه کی به گ گوئییه د په رتووکا خو ه ده (تاریخ الدول والامارات الکوردیه فی العهد الاسلامی)، ئه ف مالباتا کورد یا ده سه لاتدار ژ سولالا میر عزه ددین بوو کو برایی میر زیائهددین میری به دیسی وه ک کوپام بوون و ژوان په دگوتن (عزی) و ئه ف دکه فه ئاستا دووه مین ژ هوزا پۆزکی و ئه و ژئ ژ چار فرقان پیک تی، (شیروای، بابووسی، سووسانی، تاموقی)...

مالباتا عه لیی یوونس هاتبوو ناسکرن ب مالباتا شه ره ف ل چیاپی ساسوونی، نافئ عه لیی یوونس هاتبوو ناسکرن ب نافئ عه لیی شیر وه کی نافئ (عه لی کوپئ ئه بی تالب)، ژ بهر میرانیا وی ئه ف به رناقک لیکر بوون، وه کی تی ناسکرن ل سه ر عه لیی یوونس کو ب خه نه جها خو ه ده ه که س ددانه ئه ردی بی زه حمه تی، لی دگه ل میرانیا خو ه که سه کی باوهرمه ند بوو و ژ خو ه دایی خو ه دترسیا و ژ مریدی شیخ موحه مه د زیائهددین (شیخی حرزه ت) بوو، سولتان ئه بدولحه مه د دخوه ست ساسوونی ده سه سه ر بکه و ژ بو قی یه کی ئه بدولحه مه د، فه تاح به گ ریگر ژبونا عه لیی یوونس پازی بکه لی پازی نه بوو و گو ت "ئه ف باخچه و که ریین په ز و بیرین خو ئ ئی

مه نه و ژ که سی په ماف نینه کو هه فبه شیئ ب مه ره بکئ.. "فه تاح به گ
 فه گه ریا ده ستقالا^(١). ماموستا مه لا عه بدوللاهی غه رزی دبئژه "فه تاح به گ
 میرئ غه رزان هاته ساسوونئ و کوئن خوّه نیژیکی ده قهرئ دانی، زلامه ک
 هاته ده ف وی بن کوئن ژ ئالیئ عه لیئ یوونس بوو ژبو پیرۆز ببه ب دیتنا
 وی، ئه ف زلام خویایه دزانیوو ب نه په نییونا سه ردانا فه تاح به گ، ده ما
 ده رباسی کوئن بوو سئ زلام دیتن خوه دی هه یبه تن پروونشتینه، سلاق ل
 ئه وان کر و ل قورچکه کئ پروونشتنا قه له فیسک پاشی راهشته غه لیه وون و
 داگرته تن و فیخست، نه فه سه ک کوور کشاند و پرس کر:

- کی ژ وه میرئ غه رزایه..؟؟

فه تاح به گ لئ فه گه پراند و گوټ:

- ئه زم ئه و میرم، تو چ دخوازی ؟

زلام فه گه پراند و گوټ:

- ما ب راستی تو میری؟ ژ من ره هاتییه به حس کرن کو میر هاتییه
 قئده رئ، من خه یال کر کو تو ئیملاقی وه کی چیا یئ مه ره تو و
 قه له مسه !! ما تو میری ب راستی !! ته چما شانیدییه ب دوف عه لی!!؟

فه تاح به رسف دا ژبو ئاماده بوویان لئ گوهدار بکن و بزائن
 سه ده ما هاتنا وی چیه:

- ژبو ئه م ئه تاوئ بدنه سولتاند دینئ ئیسلامی ژ هه ر که سه کی هنده ک
 ژ مال و ژ که ریئن په ز و چئله کا چه نده ک ژ سه ریان و ژ مووسمئین
 چاندنیئ قه ده ره ک ژ گه نم و جه ه^(٢).

(١) کونی پش، المصدر السابق، ص ٢٨.

(٢) المصدر نفسه، ص ٢٩.

ئەوی زلامی قەگەراند:

-نا.. نا.. ئەف سەری خوەدی ب تەنی چیکریه.. و مافی کەسی نینه کو ژێ قەکی ژ بلی کو یی چیکریه.. و کەریین پەز و چیلەکان ئیمە نە ژ کەسی پە پارا وی نینه.. و ئەم تەشتەکی نادنە کەسی.. ب ئاجزی بەری خوە دا فەتاح بەگ و گووت خوەدی وە بیی هەلاکی.. ژ فێ سەرنزمیی هەون داخوازا عەلی دکن ؟، پاشی رابوو و ژ کۆن ب ئاجزی دەرکەت...

فەتاح بەگ نە گەهەشتە مەرەما خو، لی سولتان ئەبدولحەمید پامان دکر کو سەرەداریی دەینە سەر ساسوونی ژبو ئەتاوا و دوورکرنا ئەوان ژ تفاقین د ناڤهرا کوردان دە، جەرەک دن ژێ د ریا والیی سیرتی شانە دوووف عەلی دا وی نەرم بکی و تەنگەک (شەشخانە) دیاری وی کر، لی پێرە نەچوو سەری.. گەلەک شوپەش و راپەرین ل ولایەتا سیرتی هاتنە ل دارخست، د سالا (١٩١٠-١٩١٢) چالاکیین عبدولرەزاق بەدرخان یین سیاسی و جفاکی بەرهف پیکتانیئا پروگرامەکی ژبو راپەرینەکی گەلیری دورست بکن ژ کوردان پە ل تورکیا و ب هاریکایا پرووسیا و عەبدولرەزاق ببە سەرکیشی فێ راپەرینی، میرنشینەک بیتە دورستکرن گریدایی بە ب پرووسیا قە، رێخستەنەک نەپەنی چیکرن ب نافێ (ئەلشاد) و کار کرن ژبۆنا لدارخستنا راپەرینی و بریار دان کو بوودجە ژ کوردان وەرگرن و چەکا پی بکەرن، د بوهارا ١٩١٣ ل ناحیا شیروان (سەنجەق سیرت) جفینەک ل دارخست ژ بو چارەسەرکرن ئاریشەیین پيشەرۆژی و دامەزراندنا میرنشینەک سەربخو،.. گەلەک هەفدیت چێووون د ناڤهرا مالا بەدرخانیان و هۆزین کورد و ب هیزتربوو، دان و ستاندن د ناڤهرا بەدرخانیان و مالا عەلیی یوونس د سالا ١٨٨٥، ددۆ ژ

زارو کين به درخان ژ ستانبولې هاتنه سيړتې ژ بو هلبژارتين به رله مان و
 عه ليې يوونس وه کيلې تهوان بوو ل سهر سندوقان، لى ترکان گه له ک
 ئاسته ننگى دانين پيشيا تهوان دا ب سهر نه که فن وه کى حسين پاشا
 به درخان ژ مافى وى بى پار کرن ب بريارا ئتihad و تهره قى.

عه ليې يوونس ئوغر کر بال خوه دايې خوه فقه سالا ١٩١٣ و ل گوندې
 ميرگان بن ئاخ بوو، د سالا (١٩١٤-١٩١٨) د شهرې جيهانى يا يه که م
 پروسا په يوه ندى ب مالا عه ليې يوونس په کرن دا ب تهوان په شهرې
 ترکا بکن لى نه گه شتن تو پړکه فتنه کى، گه له ک سده دمىن وى هه بوون
 يه ک ژ تهوان باوه ريا تهوان ب پروسا تونه بوو و سده دمىن ئاينى و
 بانگه وازيا جيهادا پيروژ يا ئوسمانيان.. لى پشتى سالا ١٩٢٥ و هه فبه شيا
 مالا عه ليې يوونس ب شوړه شا شيخ سه عيد په، گه له ک شهرين گران
 هاتنه کرن ل ساسوونى وه کى (شهرې سهرى ئوچ، شهرې کارمليح،
 شهرې گورمه هينان):-

١. شهرې سهرى ئوچ: کو نه جامين وى دوو نه فسه رين ترکان هاتنه
 کوشتن و گه له ک کوشتى ژ له شکه رى تهوان ل سهر ده ستى شهرقانا..
٢. شهرې کارمليح: ترکا خوه ستن حه يفا خوه هلينن د ده ستپکا
 سالا ١٩٢٦ و شهره ک گران چيوو د نافبه را شوړه شقان و ترکان،
 مو حيددين کوړې مو حه مه د پي به رى شوړه شى بريندار بوو دهر به
 ل لنگى وى که ت و به رى خو ه دا شکه فته کى ب هاريکاريا ژنا وى
 زاريا و دايکا وى رنديخان و مه تکا وى روقه يا، لى ژنکه ک نافى وى
 خمشه ب سده دما زه ختا له شکه رين ترک جهى تهوان شانى ترکا
 دا و شکه فت دؤرپيچ کرن و مو حيددين به رخوه دانىک مه زن کر
 و چهند جندرمه کوشتن، لى فيشه ک پيره نه مان و وى ب ده ست

گرتن و برنه مه‌قهرى ليوانى ئه‌وان ل ئارزىقى و سۆز دانى كو
وى نه‌كوژن، هه‌رسى ژن ب ئاليكى دن فه برن و گه‌شتنه پره‌كى
ته‌ختكى ل سه‌ر چه‌مى كو‌سكىت، پابوو فان هه‌رسى ژنان خوّه
ئاڤيتن چه‌م و جندرها فيشه‌ك ئاڤيتنه ئه‌وان ل په‌نديخان كه‌ت و
هاته‌كوشتن، پاشى سه‌رى وى ژيكرن و ئاڤيتن ئاڤا چه‌م و پوقه‌يا
و زاريا گرتن، پشتى ژ ئاڤى ده‌رخستن برنه ئارزىقى و ئامر ليوا
(رۆشان به‌گ) ب زه‌خت و ئه‌شكه‌نجه خوه‌ست ژ ئه‌وان ناس بكى
كىنه ئين پشته‌فانيا شوهره‌شى دكن، لى هه‌ردوو ژنا بى دهنك مان،
پابوو كىسه‌ك ل پيشيا ئه‌وان فه‌كر كو سه‌رى موحيدين و سه‌رى
په‌نديخانه گندرين ل سه‌ر پوى ئه‌ردى، لى نه‌گريان و زاريا نيزيكى
سه‌رى زلامى خوّه موحيدين بوو و دوو نه‌ياشينين دوو ئه‌فسه‌رى
تركا جه‌مال به‌گ و شه‌وقى به‌گ ده‌رخست و ئاڤيته سه‌ر ئامر
ليوا و گوٽ "ئه‌قى هه‌يفا خوه هلاندييه ب كوشتنا فان هه‌ردوو
ئه‌فسه‌ران به‌رى هوون سه‌رى وى ژيكن.."، پۆشان به‌گ خوه‌ست
ئه‌وان بكوژه لى خمشه‌يا جاسووسا ئه‌وان خوّه ده‌خيلى وى كر
ژ بو ئه‌وان نه‌كوژه پاشى ئه‌وان هه‌ردووكان به‌رنه ئه‌نادۆلى،
ئۆسمان سه‌برى به‌حسا مي‌رخاسيا شوهره‌شقانين ساسوونى دكه‌د
په‌رتووكا خوّه‌يا (هه‌رچار ديو).

٣. شه‌رى گورمه‌هينان: د پاييزا سالا ١٩٢٨ ده‌تى گوٽن د ئاف شه‌رپانان
ده‌ئيمامى شوهره‌شى هه‌بوو ل پيشيا ئه‌وان مي‌ژ دكر و هه‌قبه‌شى
دكر د شه‌ر ده‌، ئاڤى وى مه‌لا په‌شيدى غه‌زى بوو و مامۆستا
مه‌لا عه‌بدوللا نه‌قل دكى ژ بابى خوّه مه‌لا په‌شيد كو شه‌رپان ل
گور ته‌جروبه‌يىن خوّه هه‌ستا ئه‌وان چيدبوو ب ده‌ستپيكا شه‌ر د
نافه‌را ئه‌وان و هي‌زين تركان ده‌د ده‌ما كو سه‌قا نه‌خوه‌ش دبوو

و تۆز دباریا و مژ پرووددا.. به لکی ژ بهر گه لهک شهر چیدبوون و دهلیقه یین ره هتیی و بینقه دانئ چینه دبوون.. ئەف هه موو سه ده م بوون کو ته خه یولئ دکرن و پیژنا پروودانئ ده ستیپکا شهران دکرن... له شکه رین ترکان د شهرئ گورمه هینان راستی شکه ستنه کی مه زن بوون، دوو سه ریین ئارتیشا ترکا د ریا چیا ده ده رباس دبوون پیک دهات ژ پینج سه د له شکه ری د گهل چل پینجی جه حشکی به ره ف ئارزیف فه دچوون ژ بوو خورتکرنا لیوا یه ل ویده ری، بییی کو ئه و هیژ زانین که تن جهین شوپره شگیران، بانگ کرن ئەف کوردن ل ئه وان ب په شینن.. گهرچی یوونس خوه ست ده فئ زاروکه کئ بگری لئ پی ره نه چوو سه ری رابوو یوونس به ری خوّه دا ئەفسه ر و لی په شان د هاته کوشتن.. ب قئ ئاواپی شهرئ گورمه هینان ده ستیپکر... دده ما شهر ده جه حشکان چاندنیئ مالا عه لیئ یوونس د چنین ب داسکان.. شهر فنانان ل ئه وان په شان د و پاژه ده که س ژ ئه وان کوشتن.. شهر گران بوو دنافه را شوپره شگیران و ئارتیشا ترکان و نیزیکی ده ه کاژمی ران به رده وام کر، ئەنجامئ شهر هه ردوو سه ری هه رده وان ژ بلی دوو له شکه ران خوّه راده ستی شهر فنانان کرن و پاشی ئه وان به رده وان، بیست و یه ک شهر فنان بریندار بوون و شوپره شگیر گه له ک چه ک ب ده ست ئه وان که تن و گه له ک زیان گه هه شته ئارتیشا ترکان^(١).

سوره یا به درخان نفیساند دیژّه "د ئۆکتۆبه ر سال ١٩٢٧ له هه فها تنه ک گشتی چیبوو د ناقبه را کورد و ئه رمه ن د ریا (خویبوون) کۆمیتا نه ته وی یا هه ردوو په خان کورد و ئه رمه ن، پشتی سه ره راستکرنا کو دوژمنئ ئه وان یئ هه فبه ش ترکن".

(١) کونی پش، المصدّر السابق، ٨٩.

موسه‌فه‌ که‌مال‌ ئە‌تاتۆرک‌ پڕۆگرامک‌ دانى ژ بۆ ئافاکرنا ده‌وله‌ته‌که‌ ئلمانى ژ بۆ تورکيا به‌ره‌ف‌ پڕزا ده‌وله‌تین ئۆروپى بى. پريار ده‌رکه‌ت‌ ژ کۆمیتا نه‌ته‌وى يا مه‌زن کو تپيئن نفيساندا زمانى ترکى بته‌ لاتينى، پريار دا کو ته‌ربووش ئۆسمانى بى پاکرن و قه‌لبه‌قا شه‌رکه‌سى و شاشکا کوردی بینه‌ گوهرتن ب شفق ئۆروپى يا ئلمانى. که‌سین دیندار و زانا ئە‌ف‌ شفق ئۆروپى وه‌کى کوفر و ئلحادى دیتن و ملله‌ت‌ پابوو سه‌ر خوّه‌ و که‌قرا ئاقیتن مه‌خفه‌ر و هیزین ئە‌منا ئە‌تاتۆرک‌ و ب دار و خه‌نجه‌ر و فیشه‌کان. حکومه‌تا ئە‌تاتۆرک‌ پيشنيار دانيں کو شه‌ر بى پاره‌ستاندن و ئە‌فوو ده‌رخينن ژ موحه‌مه‌د ئاغا و هوژين هاريکارى کرنه‌ ب شۆره‌شى په‌ و موحه‌مه‌د ئاغا ژى شه‌ر پاره‌ستينى ژ ئاليى خوّه‌ فه‌. لى موحه‌مه‌د ئاغا شه‌رتين خوّه‌ دانيں کو هه‌موو سه‌رۆکين هوژان به‌ردن ژ زندانيں حکومه‌تى، ئە‌فوو بد ژ کۆچه‌رين کورد يين چوونه‌ سوورى و ژ ئە‌وان په‌ بهيلن فه‌گه‌رن و ئارتيشين ترکا ده‌رکه‌فن ژ ساسوونى، حکومه‌تى قه‌بوولکرن شه‌رتين وى. لى دراستيا پیکه‌فتنا پاره‌ستاندا شه‌ر ده‌مکى بوو و پيلانه‌کى ترکا بوو، ژ داويا ته‌باخى (١٩٢٨-١٩٣٤) ئارامى به‌رده‌وام کر د وى ده‌مى ده‌. دسال ١٩٣٠ موحه‌مه‌د عه‌لى يونس ئوغر کر بال خوهدايى خوّه‌فه‌ و ل گرتويسى هاته‌ فه‌شارتن^(١).

د سال ١٩٣٤ ده‌سته‌لاتدارا که‌ماليزم نه‌ه‌ ليوايين له‌شکه‌رى شاندى ساسوونى، پیکرن ئە‌فسه‌ره‌ک‌ و پينج له‌شکه‌ر کو ژ عه‌بدوله‌رهمان په‌ بيژن کو گرنگه‌ واليى سيترى بينه‌، لى عه‌بدوله‌رهمان نه‌خوّه‌ش بوو و ئە‌وان خوّه‌ستن ب زۆرى بين و خوّه‌ست هه‌ره‌ و خوّه‌ بکه‌ قوربانى،

(١) کونى پش، المصدّر السابق، ص ٨٨.

لئ براییڻ وی نههشتن و شهر کرن ب دهوړیږ په و نههشتن وی بڼ، لهشکهرهک هاته کوشتن و شیخو عهلیږ یوونس هاته شههید کرن و بوو دهسټیځکا راپهړینا ساسوونئ یا قوناخا دووهمین و شوړهشگیر پاهشتن چهکا و ب سهری چیی کهتن، دهستهلاتدارا ترکا خوهست کو ههمی سهروکین هوژان دووری مالا عهلیږ یوونس بکن.. مالا عهلی زاروک و ژنک شانندن سووری ژبونا خوّه ئاماده بکن ژ شهر په و بهردهوام کر نیزیکی سالهکئ.

یهک ژ ریبهړین ئارتیشا ترکا جهمال مادان ئوغلو خوهست کو عهبدولرهحمان ب خوهره ببه دیاربهکری ژ بو ب بهرپرستی ترکان پروونئ ل سهر مهسهلا ئهفوئ، لئ عهبدولرهحمان باوهری پی نه ئانی و نهچوو، گهرچی گهلهک دیتن د نافهرا عهبدولرهحمان و جهمال مادان په چیوون لئ شهر بهردهوام بوو نهخاسم شهرې (ئارزیف، قهلهمهسه، میړگان، قهرمووسی..). دسال ۱۹۳۵ دهرویشی عهلیږ یوونس و کوړی وی نهسر ددین و موحهمهده عهلی موحهمهده بابی پاریزهر خهلیل و برایی وی عهلی بهرهف سووری چوون و ل بازاری قامشلو ئاکنجی بوون، دپهرتووکا (انتفاضة صاصون) ده هاتیه موحهمهده عهلی دوو جی ژ موفهودی سامی یی فرانسوی په دا بهیانکرن د چیاپی ساسوونئ ده (جرتو و هوئی) و ل موفهود سۆز دابوو ب هیلوکۆبتهرا ژ شوړهشقانا په برنج و فاسولیڼ گهرم بگهیژینه وان... موحهمهده عهلی بهرهف ساسوونئ قه چوو لئ سۆزی فرانسیا ب هاریکاریا ئهوان نه راست دهركهت دهما ل بهیرووتی ب وان په ههقدیت چیکربوون، ژ بهر پهیوهندیڼ ئهوان ب ترکان په خوهش بوبون... فرنسا لیوانا ئسکهندهرونا دا ترکان و سۆزی خوّه ب کوردان په ههمی ژبیرکرن و ژ بهر سهدهمین زهحمهت و پهوش بهرهف خرابوونئ قه دچه و دوورپیچکرنا لیوا و فرقین ترکا ژ چیاپی

ساسوونى په.. باشت چارهسهرى ديت كو فكهيشى بال سوورين، هيدى
هيدى كشيا ژ چيائى ساسوونى ژ دهسپيكا پاييزا سالا ١٩٣٦^(١).

پترى ئهوان ل قامشلو و هلهبى ئاكنجى بوون و گهلهكى
هاريكاريان ئهزمهنيان كرن ب ههر جوړين هاريكاريى.. دهما مهلا
پهشيد ژ باكوورى كوردستانى كوچى جزيى بوو و ل گوندى خهزنه
يى ئاكنجى بوو كو شيخ ئهحمه دى خهزنهوى ل وپدهرى بوو،
پيشوازيك گهرم ل هاتنا وي كر... ملله تى كورد ب گهرمى پيشوازيان
مالباتا زاروكين عهليى يوونس ل سوورين كرن، و هاته پيشوازيكرن
ژى ژ مالباتا جهلاددت بهدرخان ل شامى و مالا تاهرى ته مكي
ژ گرباوى^(٢) و شيخ ئهحمه دى خهزنهوى ل خهزنايى، تهفى كو
شيخ ئهحمه د خهزنهوى بهشهك ژ ئهوان بجه كرن ل نيزيكى
خوه ل خهزنا و ههر يهك ژ حاجو ئاغا و عهلى زلفو پيشوازيان
ئهوان كرن و ب هشياري و بيره وهريان ههردهمى يا كوردى
سوورين، خهباتكارين گهلى كورد د وارى گوهدانا وانده بوون ل
جهى گونجاوده بوون^(٣).

تيكليان ماموستا ب عهبدولپرهمان ئاغا عهليى يوونس په خورت بوو،
ژ بهر تيكليين شوپهشگيري يين د نافهرا وي و بابى ماموستا ده د پونيكرنا
شوپهشا چيائى ساسوونى ده، كو شاخهكى شوپهشا شيخ سهعيد پيران
بوو و تيكليان من ب كورپن عهبدولپرهمان ئاغا (سهعدو، موحه مه د
ئهمين، عهبدولبارى و پسمايى ئهوان موحه مه د عهليى يوونس).

(١) كوني پش، المصدر السابق، ص ١١٣.

(٢) گوندهكى ل باشوورى روظائين قاميشلو چهند كيلومتر دووره.

(٣) كوني پش، المصدر السابق، ١١٣.

ئهو د چاندا كوردی ده پیشهنگ بوون، ژبه‌ر كو ماموستا ب وان
 په خوه‌ندبوو و ب پیا وان ده ب ده‌ست وی كه‌ت هه‌موو هه‌ژمارین
 كوڅارا هاوار و پو‌ناهی یین سه‌یدایین جه‌لادت به‌گ به‌درخان.

د سالا ۱۹۶۰ ده ماموستا ته‌فلی پارتیی بوو و د سالا ۱۹۶۱ ده د ده‌ما
 گرتنن كۆمی یین ئه‌ندامین پارتیی ده هاته‌گرتن..

جزیری د وی ده‌می ده د ده‌ست فرانسیان ده بوو و عه‌بدولره‌حمان
 عه‌لیی یوونس جار ب جار ده‌اته سه‌ردانا مه‌لا ره‌شید هه‌تا ئو‌غرکنا
 مه‌لا ره‌شید بال خوه‌دایین خوه‌قه سالا ۱۹۴۵.

به‌شی دووه‌مین

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا و به‌شداریا د شۆره‌شا بارزانیی نهر ده‌:

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا دیڤژه‌"تی بیرا من پشتی سالا ۱۹۳۵ کو ته‌نی هیڤیا ملله‌تی کورد بو‌ پرگارکریا وی ژ بنده‌ستی زۆرداران، بارزانیی نهر بوو و مه‌ د شۆپاند نووچه‌ و سه‌رکه‌فتن وی و قه‌هره‌مانیا وی کو د دیروکا مروّقاتیی ده‌ وه‌کی وی کیم، و هه‌رم دوژمن تیک دچوو ب کۆمه‌که‌ هندک ژ یشمه‌رگین قه‌هره‌مان به‌رامبه‌ری ئارتیشا هیژدار یا دوژمن... د وی ده‌می مه‌ دروشما: (بارزانی! بارزانی! کی قی ناڤی نه‌زانی؟) دگۆت^(۱).

د سالا ۱۹۷۰ مامۆستا کۆچه‌ری باشووری کوردستانی بوو و ب داخوازا رێبه‌ری ملله‌تی کورد مه‌لا مسته‌فا بارزانی، ب مالیتی دگهل خیزانا خو و ل گوندی تاووسی دوو سالا مایه‌ و پشتره‌ ئاکنجی بوو ل گوندی گۆزگیرانی، مزگه‌شتا گۆزگیرانی ب ده‌ستی خو و ب هاریکاری خه‌لکی گوندی ئافا کرییه‌ و تا نه‌اژی شوونا وی مایه‌، هه‌مژی د هوندری شکه‌فته‌کی نیزیکی گۆزگیرانی ده‌رس ددا فه‌قه‌هان و ناڤی وی شکه‌فتی ب ناڤی وی هاتبوو ناسکرن. ژ ناڤی هنده‌ک فه‌قه‌هان د وی ده‌می ده‌ فه‌قه‌ حکمه‌ت و فه‌قه‌ نه‌زیر ل ده‌ف وی دخوه‌ندن ژ ده‌رفایی گۆزگیران بوون و پشتره‌ ئه‌و ژی بوونه‌ مه‌لا...، به‌رپرسی پیکخواوا پارتی ل گۆزگیرانی موحه‌مه‌د عه‌بدوللا موحه‌مه‌د عه‌لی (موحه‌مه‌د عه‌بدوللاه‌ی موومی)^(۲) بابی عه‌مه‌ر بوّانی بوو خوه‌دا ل ئه‌وان ببووری

(۱) ابراهیم یوسف، المصدر السابق، ص ۲۲.

(۲) موحه‌مه‌د عه‌بدوللا موحه‌مه‌د عه‌لی بابی عه‌مه‌ر بوّانی ژدایکبووی سالا ۱۹۱۲ و

و جهی ئه‌وان به‌هه‌شتا به‌رین بی، هنده‌ک ژ مه‌لایین هه‌فالین وی
 یین به‌رنیاس د وی ده‌می ده‌مه‌لا حوسینن قابووسی (ماروونسی)
 و مه‌لا هه‌مدین سه‌له‌فی... دادوهری شۆره‌ش بوو ل چه‌ند باژار و
 باژارۆکین کوردستان و هه‌کی ل شنگالی و ئامیدی و ل باتیفا بوو..
 هه‌مژێ ئه‌ندامی یه‌کیتیا زانایین ئایینی ئیسلامی یی کوردستانی
 بوو و ئه‌ف یه‌کیتی هاتبوو دامه‌زراندن د ٢١ ئه‌یلوولی سالا ١٩٧٠ ژ
 لای، کۆمه‌ک ژ زانایین ئایینی و ب پشتگیریا پێه‌ری بزوتنه‌وا ته‌فگه‌را
 کوردی مه‌لا مسته‌فا بارزانی، وه‌کی گرنگیه‌کی میژوویی ژ بو کۆمکرنا
 زانایین ئایینی ل کوردستان ب گشتی د بن سیا یه‌کیتی خزمه‌ته‌ ژ پیکا
 ئایینی و نه‌ته‌وی، ئه‌ف یه‌کیتی کار کر ژبۆنا پیکنانینا ئارمانجین ئایینی
 و نه‌ته‌وی و به‌لافکرنا ئۆرتیه‌ی و لیبۆرینی و پیکه‌ژیان و دژی تووندی
 و نژادپهرستی پاره‌وستیا د جفاکا کوردی ده‌^(١)، بارزانی د قی کۆنگری
 گۆته‌ک میژوویی گۆت "ئه‌ز سه‌ر بلندم کو ئه‌ز د ناڤ هه‌وه‌ده‌ مه‌ و
 وه‌کو ئه‌ز یه‌ک ژ هه‌وه‌مه‌ و پێسته ئه‌م ته‌ف ب ئه‌رکی خۆه‌ رابن
 و کار بکن بو به‌لافکرنا ئایینا ئیسلامی، چونکی ئه‌م مه‌ئوورن ژ مه‌
 تی خوه‌ستن وه‌کی پێغه‌مبه‌ری مه‌ موحه‌مه‌د گۆتییه‌ (سلاف لی بن):
 (کلکم راع وکلکم مسؤل عن رعیته) و ئه‌رکه‌ ل سه‌ر مه‌یه‌ کو ئه‌م ب
 قی ئه‌مانه‌تا کو ل سه‌ر ملی مه‌یه‌، ئه‌م پی رابن ب دورستی و ب هیژ

چوو به‌ بال دلۆفانیا خوه‌دای خۆ سالا ٢٠٠٣ ل باژیری قامشلۆ، به‌رپرسی پیکخواوا
 پارتی ده‌موکراتی کوردستان بوو ده‌مه‌ شۆره‌شا ئه‌یلوولی، کوپی وی عه‌مه‌ر چی
 کیتاب هاتبانا ژ شۆره‌شی ژ ده‌ف عیسی سوار با یان ژ جهه‌کی دن بانا دخوه‌ند و چی
 کیتابه‌ک شانده‌بانا عه‌مه‌ر دنقیساند... (ئه‌نه‌س موحه‌مه‌د عه‌بدوللا)...

(١) د.عه‌بدوللا وه‌یسی سه‌رۆکی یه‌کیتیا زانایین ئایینا ئیسلامی ل کوردستان (فی
 ذکری الخمسين لتأسيس اتحاد علماء الدين الإسلامي في كردستان - اعداد اتحاد
 علماء الدين الإسلامي في كردستان - قسم الاعلام ٢٠٢١ - ١٤٤٣٠ - ٢٧٧١ ک

و ئەم ژ هه‌ف نه‌ فقه‌تن چونکی خوه‌دایێ مه‌زن گۆتیه (واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا) پێوسته‌ ل سه‌ر مه‌ کو ئەم زانبن کو ئەم ئارمانجی نابینن ئە‌گه‌ر نه‌ ب ئە‌نجامین کارین خۆه‌ ببینن، چونکی خوه‌دا دی‌ژێ (وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى) و د دوماهیا گۆت‌نا من ده‌ ئە‌ز سه‌رکه‌فتنی ژ هه‌وه‌ره‌ دخوازم د خزمه‌تا ملله‌تی عیراقی و جیهانا ئیسلامی و ئایینا ئیسلامی ب ته‌فایی."

مه‌لا عه‌لی مه‌لا عه‌بدوللاهێ موده‌رس سه‌روکێ یه‌کی‌تی بوو د ده‌ما شو‌ره‌شا ئە‌یلوولی ده‌ و مه‌لا ئیسماعیلی نا‌فشی به‌ه‌دینی به‌رپرسی لقی ده‌وکی بوو، ل‌ج‌نه‌یا فه‌توێ هه‌بوو پێک ده‌ات ژ زانایین ئایینی کو تابه‌ته‌دار بوون د زانینن فقهی و شه‌رعی ده‌، دا ئاریشه‌یین جفاکی چاره‌سه‌ر بکن و به‌لافکرنا له‌فه‌اتنی دنا‌قه‌را جفاکا کوردستانی ده‌.. ژ به‌ر کو مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللاهێ غه‌رزی پێشمه‌رگه‌ بوو و دادوه‌ر بوو د شو‌ره‌شی ده‌ و گۆتاری‌ژ و ئیمامی مزگه‌فتا گۆزگیرانی بوو، بریارا سێ‌داره‌دانێ ده‌ر حقه‌ی وی ده‌رکه‌ت ژ لایێ ر‌جیما به‌عسا شو‌فینی و خوه‌ستن وی ب ده‌ست بگرن ل گۆزگیرانی، کو ئارتیشا عیراقی مزگه‌فتا گۆزگیرانی دۆرپێچ کرن لی خۆه‌دا وی خلاس کر.. د سالا ۱۹۷۵ پشته‌ تیکچوونا شو‌ره‌شی خیزانا خۆه‌ ده‌رباسی پوژنا‌فایێ کوردستانی کر ل بازاری قامشلۆ و ده‌مه‌ن سالی‌ده‌ ب ته‌نها خۆه‌ و ل گه‌ل بارزانی نه‌مر چوونه‌ پوژه‌لاتی کوردستانی و نێزیککی ساله‌کێ ل وێده‌ری مایه‌ و زمانێ فارسی باش دزانی، مامۆستا ئە‌که‌رم عه‌بدوللا^(۱) ئیبراهیم سلۆ هه‌س‌نی ژ من په‌ گۆت

(۱) عه‌بدوللا ئیبراهیم سلۆ هه‌س‌نی بابی پوژنامه‌فان مامۆستا ئە‌که‌رم هه‌س‌نی ژ دایک‌بوون سالا ۱۹۳۲ که‌سایه‌تیه‌کی خه‌باتکار و شو‌ره‌شگێر بوو و پێشمه‌رگێ شو‌ره‌شا ئە‌یلوولی و گولانی بوو د سالا ۱۹۶۴ پشکداری شو‌ره‌شا بارزانی بوویه‌ و گه‌له‌ک زۆر و

کو سهیدایی مهلا عهبدوڵڵا هاته مالا مه دهما ئەم ل پۆژههلاتی کوردستانی بوون نیزیکی ههفتیکی ل دهف مه ما، ئەز زارۆک بووم لی تێته بیرا من کو سهیدا هندهک چیرۆک و ههلبهستین کوردی یین ئەحمه دی خانی و مهلایی جزیری ژ مه ره دخوهند...

د سالا ١٩٧٠ ده و ل بازاری حاجی عومران ل بارهگهها بارزانیی نهمر، من ب پێزگرتنیقه یهکهمین ههفدیتنا ب مهلا مستهفا بارزانیی نهمر ره پیک ئانی، ئەف دیتنه کارتیکر نهک مهزن بوو د نهفسا من ده و ههر کو تی بیرا من و تا نها گیانی من ب ههستهتا خوه دسوژت، هیسرین من د بارن و ههستین جوړ به جوړ د گیانی من ده د لهبت^(١):

ئهگهر من بزانيا وئ ئەف ب کیر به
وئ نهفسا یا هنیر جانی خۆه که
ژ دونیا وی ئەز دی پر قیام مه که
موخناتیزا خوه چیا هوور دکه

د ههفدیتنا خۆه یا ل گهل بابی کوردا مهلا مستهفا بارزانیی نهمر ده، من دیت کو ئەو پامانی خۆه یین ساخلهم ژ ئایهتین قورئانی، هه دیسین پیغه مبهه و حیکمهتین ته سهوفی ب تایه تی ژ زانایی نه قشبهندی و مهزنین وی دستین، وهک مهولانا خالد و برایی وی شیخ ئەحمه د بارزانی.

زه حمه تی دیتیه ژ بهر ههلوهستین خۆهی نه ته وی و شوهره شگیری و به رهفانی د بهر خاكا کوردستانی ده.. چوو بال دلۆفانیا خوه دایی خو د پۆژا دوو شه می ٢٠٢٣/٨/٧ دلۆفانیین خۆه د ل سهر گیانی وی ببارن و جهی وی به هه شتا بهرین بی.

(١) ابراهیم یوسف، المصدّر السابق، ص ٢٣.

دگوټ "شیخ ب پاستی ئه‌و ئه‌ کو دلی وی پوونی به، خوه‌دایی ته‌ع‌لا
ب بیر بینه، د ئاراسته‌کرنا مافده‌ خوه‌دی قودره‌تا کریار و باندوړی به".
بارزانی نهمر دگوټ "چه‌ند که‌س ژ چه‌پ و پاست ژ کو هاتنه‌...؟"
و هه‌لبه‌ستا مه‌لایی جزیری گوټ:

هن ژ نک دی‌ری فه‌تین
قه‌سدا که‌نشتی هن دکن
نه‌ی ژ وانم نه‌ی ژ فانم
من ده‌ری خه‌ماری به‌س

بارزانی نهمر گوټ "ئه‌ز نه‌ ژ فان که‌سانم، لی ئه‌ز ئه‌فینداری
وه‌لاتی خو‌مه‌ و وه‌لاتی خوه‌ پزگار بکم، دوژمنان وه‌لاتی مه‌
په‌رچه‌کرنه‌ و ب ئیزنا خوه‌دی، وی یه‌کیتیا خوه‌ فه‌گه‌رینه‌ و ب
ه‌یزاییشمه‌رگه‌یین کوردستانی".

باقی نهمر ژ هه‌سکرنا قه‌در و مال دوور بوو و ژ فه‌قیران پر هه‌ز دکر،
نه‌دهشت که‌س ده‌ستی وی ماچ بکه‌ ژ بلی کامیران به‌درخان کو سووند خوار
وی ماچ بکه‌ ده‌ستی کو هه‌فتی سال خه‌بات کرییه‌ بو پزگاریا کوردستانی.
بارزانی گوټ:

- وی چاخ‌ی ئه‌زی چه‌نتی ته‌ هه‌لگرم. نه‌فس بچووک بوو.

یه‌ک ژ زانایان ژ پی په‌ گوټ:

- تو سه‌روکی؟

بارزانی ژ پی په‌ گوټ:

- ئه‌ز نه‌ سه‌روکم.

یئ زانا گۆت:

-ب خوه‌دی تو سه‌روکی و ل سه‌ر قی یه‌کی ئەز ب خوه‌دی سووند دخوم.

بارزانی گۆت:

-ب خوه‌دی ئەز نه سه‌روکم. ل فر هه‌ردوو یان ب هه‌ف په سووند خوارن.

پاشی بارزانی پرسا سووندخوارنی ژ زانایی ئایینی کر، ب تاییه‌تی کو هه‌ردوو یان سووند خواربوون کو بزانی که‌فاره‌تا سووندی دکه‌فه سه‌ر کی؟ یه‌کی ژ زانایان به‌رسفا وی دا و گوت "هه‌ر یه‌کی ژ وه ل گۆر قه‌ناعه‌تا خۆه سووند خوار و دقئ تۆبه‌یا سووندخوارنی بی دایین"، یه‌کی دن گۆت سووندا نه لی ل سه‌ر وییه یانی یئ سه‌ر زانا و که‌فاره‌ت ل سه‌ر ته‌یه یانی بارزانی، له‌وما هه‌ردوو ئالی ل هه‌ف کرن.

زاناکي دن ژئ په گۆت "تو د قی مژاریده ئوولولئه‌م‌ری ژبه‌ر قی یه‌کی حیرس بوو و حیرسا وی زیده‌ بوو"، ئیدی گۆت "ئه‌گه‌ر مه‌سه‌له وه‌ک کو تو دبێژی، ئەه‌زی بدم ته‌ تشتی کو تو ب خوازی، یا نا ئەه‌زی ته‌ بکوژم"، کوما زانایان گۆتن ئایه‌تا پیروژ دبێژیت:

(یا ایها الذین آمنوا أطیعوا الله وأطیعوا الرسول وأولی الأمر منکم) [النساء: ٥٩] یانی خوه‌دی دبێژه‌ گه‌لی باوه‌رمه‌ندان بیا خوه‌دی بکن و بیا پیغه‌مبه‌ر بکن و ئوولولئه‌م‌ری ژ وه.

ئه‌ف ئایه‌ت داکه‌تیه‌ ل سه‌ر که‌سین موخته‌هد و تو نه‌ ژ وانى لی ئەم دخوازن تو لی‌بوورینی ل وی بکی گۆت "خه‌م نینه و رابوو چل دینار دا وی"، ئەفه ده‌لیله‌که‌ کو نه‌فس مه‌زنبوونا وی نه‌بوو. هه‌فدیتنا من یا داوی ب بارزانیی نه‌مر په‌ د سالا ١٩٧٥ ده‌ ل بازاری نه‌غه‌دی ل کوردستانا ئیرانی بوو، پشتی تیکچوونا شۆره‌شی

و په يمانا خيانه تى يا د نافېه را شاهى ئيرانى و پڅيما عيراقى ده،
ل وړ من ب شيخ موحه مه د بابو براى بارزاني په هه قديتن كر.
ئ هز ب ئوئومو بېلا خو ه برم ده ق خيغه تا بارزاني و خيغه ته كى مه زن
بوو، بارزاني پيشوازيه كى مه زن ل من كر.

ل دورا وى هه ژماره كه مه زن ژ سهر كرده يېن شوپره شى و
پيشمه رگه يېن بارزاني هه بوون و ئ هز ل سهر كورسي د نافېه را شيخ
موحه مه د بابو و بارزاني ده پوونشتم و من ژ بارزانيى مه زن په گوټ:
- كورد ژ چيروك و پومانان هه ز دكن، لهوما ئ هز دخوازم ژ ته په
چيروكه كى بېژم،

بارزاني گوټ:

- كه ره مكه.

ژ بهر قى يه كى من چيروكا سليمان بن عهبدو لمه لك بن
مه روانى ئومه وى ل يه مه نى و ناكو كيا مامى وى ب ويپه، چيروكا من
ژى په گوټ نيزيكى ربه ك كاژمير دوو ق دريژ كر، بارزاني ناس كر كو
قه سدا من ژ قى چيروكى ل سهر غه درا شاهه، بارزاني هنده ك ئايه تين
قورئانى خوه ندن و هنده ك ژ هه ديسي پيغه مبه ر گوټن، مه ره ما وى
كو تو به لا نايين سهرى مه ژ بلى تشتى كو خوه دى نفيساندييه پاشى
ئايه تا پيروژ خوه ند:

"قل لن يصيبنا إلا ما كتب الله لنا هو مولانا وعلى الله فليتوكل
المؤمنون" [التوبه: ۵۱] يانى ژ ئه وان تشتين كو خوه دى ل سهر مه
نفيساندييه پيغه تو تشت نايى سهرى مه ئه و خوه داىي مه يه و ل
سهر وى باوه رمه ند ته وه كولى بكن.

پاشی گوٲ:

-هه‌یا کو کورد نه‌بن ئەهل کو باری ئەمانه‌تی فی ملله‌تی هلگرن،
وی ڤه‌وشا ئەوان وه‌ها به.

من ژێ ڤه گوٲ:

- ئەز هاتیمه‌ ڤێده‌ری دا ئەز بابی خو‌ه و بابی کوردا ببینم و من
هنده‌ک ژ هه‌لبه‌ستین هو‌زانین خو‌ه ژێ ڤه گوٲن:

بارزانی بابی کوردا

ئالا خه‌بات ته‌ هلدا

ڤه‌یمان ب خوینا مه‌ردا

ڤیچا ته‌ مه‌ نه‌ به‌ردا

پاشی ب دله‌کی خه‌مگین من خاتر ژ وی خو‌ه‌ست و خاترخو‌ه‌ستنا
وی وه‌ک برووسکی که‌ت سه‌ر نه‌فسا من تا ئەبه‌د.

به‌شی سییه مین

چیرۆکا مامۆستا ب ئیمامی حله ره ل به‌غدایی:

مامۆستا دیژه د سالای ۱۹۷۲ ئانده چووم به‌غدایی و من سهردانای
 مزگه‌فتا ئیمام (ئه‌بو هه‌نیفه) ره‌حما خوه‌دی لی به‌کر، که‌سه‌ک
 ب توربان هات جه‌م من و په‌رتووکه‌ک پیشکیشی من کر و گو‌ت وی
 ئه‌ف په‌رتووک نفیساندیه ل سهر خوه‌زیا میژیده پیک ئانیه، له‌ورا دا
 ده‌ستی من، من لی نیری، من دیت کو تو هه‌دیه‌ک یان ئایه‌ته‌ک
 ل سهر خوه‌زیا میژی نینه، به‌لکی ئه‌وه کو هاتییه نه‌قلکرن ژ ئیمامین
 ئه‌هللی به‌یتی، ژ به‌ر قی یه‌کی من ئه‌و هشیار کر کو په‌رتووکا
 وی ژ هه‌دیه‌سین پیغه‌مبه‌ری خوه‌دی سلاف لی بن و ژ ئایه‌تین قورئانا
 پیروژ بی پاره، ژ به‌ر قی یه‌کی وی گو‌ت ئه‌ز ئیمام ل حله و شیعه
 ژ ی و پر هه‌نه، له‌وما من خوه‌ست ئه‌وان ته‌شویق بکم کو میژ
 بکن، ل گۆرا کو ژ ئیمامین ئه‌هللی به‌یتی هاتنه‌ پریویه‌تکرن و تو
 که‌س نکاره ژ سوودی وه‌ر بگره ژ بلی وان...

پاشی ژ من په‌ گو‌ت:

- تو کوردی؟

من گو‌ت:

- به‌لی.

وی گو‌ت:

- به‌لی ژ کوردان په‌! لی ئه‌م زانایی ئه‌وان لۆمه‌ دکن، ژ به‌ر کو ئه‌و
 ده‌رنه‌که‌ته‌ پیش کو داخوازا سه‌پاندنا ئایینی ژ حکومه‌تی بکن.

من گۆت:

- ئەم چاوا داخوای ژ حکومتی بکن، دەما کو حکومت هه‌بوونا مه‌ناس ناکه‌؟ به‌لێ، دخوازه‌ مه‌ ژ هۆلی پراکه‌، مالیین مه‌ یین کو په‌نگی کۆزکان ددن وێران کرن، ئەم ل شکه‌فتان گه‌ریان، ئەم شه‌وتاندن د شکه‌فتانده‌ و مه‌ خوّه‌ سپارت گه‌لیان، له‌و‌را ب تانکان ئیریشی مه‌ کر و مه‌ خوّه‌ ل چیا یین بلند گه‌راند، له‌و‌را ب باله‌فران ئیریشی مه‌ کرن.

وی گۆت:

- ئەز زانیین کورد ناس ناکم.

لۆما من گۆت:

- ژ به‌ر کو هوون ل گه‌ل حکومتا خوه‌نه‌، هوون هه‌بوونا کوردان ناس ناکن، ئیدی هوون چاوا زانیین ئەوان کو د ناف خه‌لکیده‌ هندکن، ناس بکن، و ژ به‌ر کو هوون وه‌ک زانیین عه‌ره‌ب گه‌له‌ک جارن پابه‌ندی فه‌رمانیین میریین خوه‌نه‌...؟ ئە گه‌ر بیژن کورد براییین مه‌نه‌، هوونی بیژن به‌لێ و ئە گه‌ر بیژن ئەو نه‌یارین مه‌نه‌، هوونی بیژن به‌لێ..! د شکه‌فتان، لووتکه‌ییین چیا یان و بنی گه‌لیانده‌ ئەم قانونیین ئیسلامی یین کو مه‌لا مسته‌فا بارزانی ئیشاره‌ت پیدایه‌، د هه‌ر په‌وشی ده‌ بجه‌ تینن. هوون په‌یایی ده‌وله‌تی نه‌، وه‌کی یه‌ک ژ زانیین وه‌ یین ل میسلێ، ب نافێ به‌شیر ئەلسه‌قا، په‌رتووکه‌ک ب نافێ (تحفة الأنداد بقتل الأكراد) پیشکیش کر، کو وی ده‌ما عه‌بدولسه‌لام عارف زانیان کۆم کرن کو فه‌توی ب کوشتنا کوردان بدن...

فی کهسی ژ من په گوټ:

- ټه ز د وی دهمی ده ناماده بووم.

له وړا من گوټ:

- ههر کهسی کو د فی مه جلیسی ده ژ فی په رتووکې پازی بت،
بی ټه وشه ک کافره، ژ بهر کو ټه و ب پړاندنا خوینا مسلمانان پازییه
و ب تشتین خوه دی حه رام کریه، ئیدی کورد ب چی گونه هی ټپنه
کوشتن^(۱)، بی سووچ و سه به ب ئیریشی مالی ټه وان دکن، لی ټه و
دادمه ندی دخوازن.

پاشی من ژ گوټین وی فیم کر کو ټه و ژ ئیستخباراتا عیراقی یه،
ژ بهر فی یه کی ټه ز ب هنجه تا کو ټه ز ژ دوورقه خو ټه ناماده بکم
ژ بو ده ستمی ژ بگرم پابووم و ده ما کو ټه ز ژ جهی خو ټه ده رکه تم،
ټه ز ژ ده ری ده رکه تم، له وړا من هه ول دا ل ټوټو بوسا یه که م سووار
بیم کو ژ وی دوور بکه فن، لی وی ب دوو ف من هات و من د
شو پاند هه تا کو ب من په ل ټوټو بوسی سووار بوو، ژ من په گوټ:

- فایه تو هاتی!؟

من گوټ:

- تو ژی هاتی...!

د ناف قه له بالغی ده، ژ داکه تن و هلکشینی، ټه ز بیی وی داکه تم
خواری، ده ما کو ټه ز نیژیکی ده ری بووم، وی گازی من کر و گوټ:

- تو تی خواری؟

(۱) نشان ددی بال نایه تا پیروژ: "واذا المؤودة سئلت بأي ذنب قتلت" [التکویر: ۹].

من گوت:

- به لئ!، ئۆتۆبۆس ب پړی کهت، من له ز دا وهک په فیاپه کی ژ
دوژمنه کی دژوار، هه تا کو ب ئالیکاریا خوه دی ژ وی خلاس بووم،
ئه ز چووم مزگه فتی و ژ خولام پرسى ئه ف مزگه فتا کییه؟ و
ئیمامی وی کییه؟ گوت مزگه فتا شیخ عه بدلولوه هابی ئه لئه ئزه م و
برایى وی شیخ عه بدولجه بارى ئه لئه ئزه م و ئه و دوو زانایین بته نی
ل به غدایى نه، پشتی چهن د پوژان ئه و ل گه ل که سین کو خو
ته قاندنه هاتن کوشتن ل ئوده یا بارزانیى نه مړ...!

پاشى ئه ز چووم باره گه ها بارزانی ل به غدایى، ده ه پوژان ل
ور مام، پاشى فه گه پریام گوندی گوزگیرانى^(١).

(١) ابراهیم یوسف، المصدر السابق، ص ٤٨ - ٥٠.

بهشى چاره مين

په يوه نديا ماموستا ب نهمر ئيدريس بارزاني په:

ماموستا ديږه من چنډ جاران سهردانا نهمر ئيدريس
بارزاني ل مالا وي يا ل حاجي عومران ل سهر سينورئ ئيرانئ كر
و پيوه نديا من ب په حمه تي په هه بوو... ئه و پيوه ره كي نه فس
بچووك و ژير بوو و پيز و حورمه تا كه سين دهر دورا خو ه دگرت و
ژ زانايين ئيسلامئ هه ز دكر و قه درئ ئه وان دگرت..

د هه فديتني خوه يين ب وي په، من په رتووكا خو ه يا ب نافي
(گوليستان) يا كو من ژ فارسي وه رگه راندبوو بال كورديقه، يا شيخ
سه عدي شيرازي پيشكيشي وي كر و گه له ك پي خوش بوو، په حمه تي ژ
من پرسى ل سهر سه ده ما كو من ب لاتيني نفيسانديه؟ من به رسف دا كو
په وشا كوردان د نهاده به ره ف ب نفيسانندا ب فان پيتين لاتينقه دچت.

كوردن پوژنافا و باكوور ده ستپكرنه ب نفيسانندا كورديا لاتيني
و عه له قه يا كوردن عيراقئ هه كي پي په هه يه، ژ بهر كو
ئاگه هداريه ك هه يه كو پاشه پوژا ئه وان ل سهر قئ نفيسييه. د پوژا
دويه م يا هه فديتا من ده، په حمه تي نامه يه ك ب ده ستنفيسا خو ه ل
سهر په وشا من دا په حمه تي صالح ئه ليووسفي، كو وي ده مي سهر وكي
لقا به غدايي يا پارتيا ده موكراتا كوردستانئ بوو... په حمه تي ژ من په
گوټ كو وي ب فه رمانا بارزانيي نهمر نامه نفيسانديه و ژ په حمه تي
صالح ئه ليووسفي داخواز كړيه كو مافي په نابهر يا سياسي بده من
و من ل چيائي شه نگالي بكته دادوهر و په رتووكا من گوليستان چاپ
بكه، پشت په چوومه به غدايي د وي ده مي ده من بهيست كو پيلانه كه

قړېژ هاته کرن ژ لایې ده ستهلاندارا عیراقی ژ هندهک زانایین ئایینی
 یین به عسیا، لی خوه دی بارزانی پژگار کر ژ فی پیلانی د سالا ۱۹۷۱،
 و صالح ئه لیووسفی د تشتی کو ژ هیات خوهستن ب سهر نه که ت.
 ره حمه تی ئیدریس بارزانی گه له ک گریدایی قورئانا پیروژ و
 سوننه ت و زانینی بوو و نه بوونا مه زه به بی دوور دخست ژ یه کیتیا
 زانایین ئایینی یین کوردستانی و زانایان ئاراسته دکر، کو راستی بیژن
 و گوهدانا ل هه فهاتنی بکن و چاره سه رکنا پرسگریکان د ناڤ خه لکی
 ده، وی نه رمی و چاکسازین نیزیکتین پی ژ هه فگرتنی په د دیت و
 ههر ده م ته که ز ل سهر فی یه کی دکر و د مه یلا خو ه یا له فهاتنی
 ده، په نگي که سایه تیا شیخ عه لانه ددینی خه زنه وی ددا^(۱).

ژ ئیدریس بارزانی چیت نه بوو

ل هه فهاتنا گه ل ئه فینا وی بوو

چکوو ریکا دوژمن ژ وی زهر دبوو

د زنجیرا بارزانی ئه ف کار دبوو

برینا گه لی کورد دشو و کوور دبوو

ب بارزانی ئه ف ده رد که له ش خوه ش دبوو

(۱) ابراهیم یوسف، المصدر السابق، ص ۲۳.

به‌شی پینجه‌مین

کاری سه‌یدا یی دادوه‌ریی ل کوردستانی:

بارزانیی نه‌مر ئە‌زموونه‌ک ژ زانایی‌ن ئایی‌نی په‌ چێ‌کر ب ئاماده‌بوونا مه‌لا حوسه‌ینێ قابووسی و گه‌له‌ک ژ مه‌لا و که‌سین زانایی‌ن ئایی‌نی و تیزیکی (٥٠٠) که‌س هه‌بوون پێشکشی قی ئە‌زموونی‌ کرن، ئی یه‌که‌مین ده‌رچوو مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا بوو و ییت دووه‌مین ی‌ن مه‌لا حیکمه‌ت بوو... و ب قی ئە‌نجامی ئە‌زموونی بارزانی مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا هلبژارت کو به‌ دادوه‌ری شو‌په‌شی، دادوه‌ری د وی ده‌می ده‌ ل گو‌ر ئایی‌نا ملله‌ت بوو وه‌کی مامۆستا دی‌ژه‌ دادوه‌ری ته‌نی ل گو‌ر دینی ملله‌ت بوو و بال ده‌ات کشاندن سه‌رپرسگری‌کین گشتی.... و ده‌اته‌ قه‌ده‌غه‌کرن هه‌ڤژینیا به‌ردی‌لی، ژبه‌ر هه‌دیس‌ا پی‌غه‌مبه‌ر سلاف لی بن د ئیسلامی ده‌ به‌ردی‌لی (په‌ڤگوه‌رتنی) نینه^(١)، نه‌هشتنا ژ‌نا په‌قاندی ژ زه‌واجی هه‌تا کو له‌هه‌هاتنه‌ک د ناڤه‌را په‌قاندکار و مالباتا وی‌ده‌ چیبه‌ه...!، هه‌روه‌ا دابه‌شکرنا زه‌قی ل سه‌ر هه‌ژاران و چاره‌سه‌رکرنا پرسگری‌کان...

مامۆستا دی‌ژه‌ مه‌لا مسته‌فا بارزانی په‌حما خوه‌دی لی به‌، د کۆنفه‌رانسا یه‌کیتیا زانایی‌ن ئایی‌نی یین کوردستانی ده‌ وها گو‌ت "هێ‌قییه‌ کو زانایی‌ن دین ب حه‌ره‌فه‌کی ژ دین کیم نه‌کن و لی زی‌ده‌ نه‌کن و بلا ته‌نی راستیی بی‌ژن، ژبه‌ر کو ئە‌ز و هه‌موو پی‌شمه‌رگه‌ پشتگريا ئە‌وان دکن.. پاشی گو‌ت "ب خوه‌دی، ب خوه‌دی، ب خوه‌دی، ژ غه‌ینی خزمه‌تا قورئانا پی‌روژ تشته‌کی دن نه‌که‌تییه‌ بالا من".

(١) ابراهیم یوسف، المصدّر السابق، ص ٢٩.

به‌شی شه‌شه‌مین

دیتنا مامۆستا ل گه‌ل شه‌هید سه‌عید ئالچی:

مامۆستا دیبژه سه‌عید ئالچی شه‌هیدی کوردستانی، کو سه‌کره‌ته‌ری پارتیا ده‌موکرات یا کوردستانی ل ترکیی بوو، د سالا ١٩٧١ ده ل گوندی تاووسی ل کوردستانا عیراقی، ل نیزیکی سینۆری سووری هاته سه‌ره‌دانا من، سه‌ده‌ما هاتنا وی یا کوردستانی ژێ ئه‌و بوو کو وی ژ رادیۆیه‌که ترکی بهیستیه کو بریارا گرتنا وی و دوو سه‌د و هه‌شتی که‌سین کورد ب تاوانا ئاماده‌کرنا شو‌ره‌شا کوردی هه‌یه و وی بهیستیه کو رادیۆیا ترکی به‌رنامه دوه‌شینه و بانگ ل ئه‌وان دکه نه‌هیلن سه‌عید ئالچی ژ وه‌لیت بره‌فه‌!، شه‌هید ئالچی کاریبوو خۆه‌ بگه‌ینه کوردستانی و من ژ وی پرسى کو راستی تۆهمه‌تین ترکیی یین ده‌رباری ئاماده‌کاریا شو‌ره‌شی ل کوردستانی تین کرن، سه‌عید ئالچی ژێ به‌رسقا من دا کو ئه‌و سووچدارکره‌که بی بنگه‌هه و ترکان وسا کرن ژبو‌ ره‌واکی ببینن کو ل کوردان بدن و پیکئانینا وه‌سیه‌تا ئاتاتورک یا کو دقێ کادرۆیین کوردان بین ته‌سفیه‌کرن هه‌ر سی و پینج سالا جاره‌کی^(١).

من ژێ ژێ پرسى... تو ژ ترکا چی دخوازی؟ گۆت من چل و دوو جارن ئه‌ف داخواز ل دادگه‌هین ترکیی پیشکیش کره‌، د وان ده ئه‌ز هاتم گرتن و پشتی لیپرسینن من داخوازا حوکمی ئۆتۆنۆمی کر بو‌ ملله‌تی کورد...! شه‌هید گۆت ترکان ژ من پرسین دقێ هه‌ر دۆزه‌ک خوه‌دی هی‌ز به‌، ئیجا هی‌زا وه‌ ل هوندر یان ل ده‌رقه‌ چی هه‌یه؟ من گۆت ئه‌م سی‌داره‌دانن، سرگوونی، کۆچه‌رکرنن،

(١) ابراهیم یوسف، المصدر السابق، ص ٢٩.

ئیشکهنجه‌یی، یان زندانی قه‌بوول دکن، لی ئەم شۆره‌شی
 پاناکه‌هینن و ناهیلن کو بته‌ ده‌سته‌ک ژ ترکان په‌ کو‌گه‌لی مه‌
 تونه‌ بکن. ئارمانجا هاتنا وی یا کوردستان ژێ شیورینا سه‌روکێ
 مه‌زن ئێ شۆره‌شی بارزانی نه‌مر بوو، ژ به‌ر وی ژێ ئەز ب
 شه‌هید په‌ چوومه‌ کۆمیته‌یا خوه‌جه‌ی یا زومار و سنجار، سلیمان
 عومه‌ر و په‌وشا سه‌عید ئالچی ژێ په‌ گۆت، له‌ورا وی ب گه‌رمی
 پیشوازی مه‌ کر ئەوی پرس کر ما به‌ری وی ب کیشه‌یه‌ من گۆتی
 ئەو دخوازه‌ بارزانی ببینه...

سه‌روکێ کۆمیته‌یی گۆت چووینا وی د پیا میسلێ په‌ مه‌ترسی
 ل سه‌ر ژيانا وی هه‌یه، ژ به‌ر هه‌ژماره‌که‌ زێده‌ یا خالین سه‌يته‌په‌
 یین هێزین ئەوله‌هی یین عراقی، و ئەو مه‌راسیمین سه‌رساخیی ژ
 پسمامی خۆه‌ سمی په‌ لدار دخست، کو ب سه‌ده‌ما ئیشکهنجه‌کرنا
 ژ ئالی هێزین ئەوله‌هیقه‌ ژيانا خۆه‌ ژ ده‌ست دا، پێجیما عیراقی، و
 وی نکاریبوو بچه‌ بازاری ته‌له‌غفه‌ر ژبوو ئەوله‌کرنا کارتا نه‌شو‌پاندن.

سه‌روکێ کۆمیته‌یا خوه‌جه‌ی یا زومار ژێ پرسى:

- تو که‌سه‌کی ل زاخۆ ناس دکی؟

گۆت:

- به‌لی.

سه‌روکێ کۆمیتێ گۆت:

- هه‌گه‌ر تو بخوازی زوو بگه‌یژه‌، پێه‌ک ژ زاخۆیی په‌ هه‌یه‌ کو کۆمیتا
 خوه‌جه‌ی نفیسینه‌کێ بده‌ ته‌، پاشی ب دوو که‌سان په‌ شانده‌ زاخۆیی.

د هه‌فدیتنا خو‌ه‌ده‌ ل گه‌ل فه‌رمانداری ئه‌نیا زاخو‌ یی شه‌هید
عیسی سوار، ژبه‌ر کو نه‌کاری ده‌رباسی میسل‌ی به‌، ژبه‌ر کو هی‌زین
دوژمن چا‌فدی‌ریا وی د‌کرن، ئه‌و می‌قانی س‌ه‌رو‌کن کۆمیت‌ه‌یا خو‌ه‌جه‌ی
یا زاخو‌ ئوس‌مان قازی بو‌و.

د.شقان ل به‌ندا هاتنا وی بو‌و و وی گو‌هداری را‌دیو‌یین ترکی د‌کر کو
د‌گو‌تن س‌ه‌عید ئالچی ره‌فایه‌، شه‌هید س‌ه‌عید ئالچی داخ‌واز کر کو ب
د.شقان ره‌ پ‌رونه‌ و گو‌ت ئه‌و جی‌گری منه‌، من وی شان‌دییه‌ کوردستان‌ی.

د.شقان هات زاخو‌یی، س‌ه‌عید ئالچی و مو‌حه‌مه‌د به‌کیه‌ ژ خه‌ل‌کی
نسی‌بین‌ی و پاش‌ی شقان ئه‌و ل نافه‌ندا خو‌ه‌ یا ل نی‌زیک‌ی بامه‌رن‌ی
خسته‌ زیندان‌ی و شقان گازی هه‌فال‌ین خو‌ه‌ یین ل کوردستانا ترکی
کر، کو شقان خو‌ه‌ ئاماده‌ د‌کت کو شو‌ره‌شی را‌گه‌ینه‌...

س‌ه‌عید ئالچی و هه‌فال‌ین وی د‌ژبه‌رین وی بو‌ون و د‌ئه‌نجاما
ناکو‌کیین ناف پارتیا ده‌موکرات یا کوردستان‌ی ل ترکی، د. شقان، س‌ه‌عید
ئالچی و هه‌فال‌ی وی مو‌حه‌مه‌د به‌کیه‌ ته‌سفیه‌ کرن، که‌سه‌کی دن
ژی کو ژبو‌ ته‌فلیبوونا ب س‌ه‌عید ئالچی ره‌ هات‌بو‌و نافه‌ندا وی بو‌
کۆن‌ترۆ‌ل‌کرنا پارتیا ده‌موکرات یا کوردستان‌ی ل ترکی.

ده‌ما کو بارزانی نه‌مر ب خیانه‌تا شقان و کاری وی هه‌سیا، ئه‌و و
هه‌موو پیکه‌اته‌یین ئوفیسا وی گرتن و را‌ده‌ستی س‌ه‌رکردایه‌تیا پارتیا
ده‌موکرات یا کوردستان‌ی ل ترکی کر کو وی بدارقه‌ ب‌کن.

شقان ل هه‌ری‌ما رایات یا کوردستانا عیراق‌ی هاته‌ س‌یداره‌کرن، د
بن چا‌فدی‌ریا س‌ه‌رکرده‌یین پارتیا ده‌موکرات یا کوردستان‌ی ل ترکی
و کو‌ری س‌ه‌عید ئالچی.

هه‌موو گۆته‌گۆتین دهره‌و ب تاوانبارکنا پارتیا ده‌موکرات یا
 کوردستانی ل عیراقی ب کوشتنا شه‌هید ئالچی، دهره‌وی‌ن سرف بوون و
 ب ئارمانجا سووچدارکنا شۆره‌شا، بی‌گونه‌ه‌بوونا گوری ژ خوینا کوپتی
 یاقووپی ب کوشتنا فی خه‌باتکاری بی هه‌مپایه^(۱).

(۱) ابراهیم یوسف، المصدر السابق، ص ۲۹ ۳۰.

به شی ههفته مین

هه فیه یقینا مامۆستا د گهل سهیدای عیسی سوار د بابته تا
ئارمانجا خانی ژ نفیسینا په رتووکا مه مۆ زینی^(۱):

مامۆستا مهلا عه بدوللا دبێژی د په رتووکا خوّه یا (مه مۆ زینی چنه ههر دوو):

مه مۆ زینی چنه ههر دوو
سیامه ند و خه جی ئه فیدوو
ب فیناکی بریندار بوون
چه واه سه ودا و شهیدا بوون
و مال و جان ب چی دا بوون
دل و جهرگان که باب دا بوون

مامۆستا دبێژه ئه ز ل جقاتا سهیدای عیسی سوار بووم ب
ئاماده بوونا کۆمهک ژ که سین زانایین ئایینی ژ شیخ و مه لان، سهیدای
عیسی سوار گۆت:

- بو چی شیخ ئه حمه دی خانی گه له ک خوّه مانی کرییه و زه حمه تی
دیتییه تا کو ئه ف په رتووکا مه مۆ زینی نفیسان دیه، گه رچی گه له ک
چیرۆکین ئه فینیی چیبوونه د ناقبه را چی خۆرته ک و قیزکه ک کورد ژ
هه ف هه س بکن..؟

من ژێ په گۆت:

- سهیدا، شیخ ئه حمه دی خانی نه ژ فالاهیکێ ئه ف چیرۆک نفیسان دیه،
مه مۆ ژ موحه مه د هاتییه یانی که سێ کورده و زینی یانی ژ یانه.. یانی

(۱) ملا عبدالله الغرزی، غایة المعانی، ص ۲۷.

نازاديا کو خوه‌دا دايه مروّف وه‌کی د قورئانی ده هاتييه:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ (الحجرات: ۱۳)

يانی خوه‌دا دبیژه گه‌لی مروّفان من وه ئافراندییه ژ نیر و می و من وه کرنه ملله‌ت و هوژ دا کو هوون هه‌قدو ناس بکن و باشتی هه‌وه یی باش و خوه‌دی ته‌قوی یه فه‌ردی خوّه دکه و خوّه دپاریزی ژ هر گون‌ه‌ی خوه‌دا زانایه و هه‌مژی شاره‌زایه.. و که‌سی شه‌رخواز نیشانی فتنی و خرابیی یه وه‌کی خوه‌دی گوټییه:

لِيَجْعَلَ مَا يُنْفِي الشَّيْطَانَ فِتْنَةً لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ (الحج: ۵۳) نه‌قین کو نه‌خوه‌شی ددلی ټه‌وان ده هه‌یه و دلی ټه‌وان ه‌شک و ږه‌قه وه‌ک (به‌کو) نیشانی فتنی و خرابیی یه، که‌سی جه‌حشک و خو‌فروشه ژ دوژمنی ملله‌تی خو‌هره، و ژ بو چی چار برا هه‌بوون ژ مه‌وړه !!؟ (عارف) نیشانی زانین و بیر‌وه‌ریی یه و نیشانی ږیک‌خستن یه، و (چه‌کو) یانی که‌سی چه‌کدار کو به‌ږه‌فانیی ژ به‌ر ټا‌خا وه‌لاتی خوّه دکه، یانی پېشمه‌رگه کو پارېزفانی وه‌لات و نیشتمانه و نیشانی له‌هه‌نگی و می‌رخاسی یه د به‌ږه‌فانیا خا‌کا خو‌ه‌یی پیروژ.. خا‌کا کوردستانی، و (تاج‌دین) یانی که‌سی زانایین ټایینی نه ژ شیخ و مه‌لان یین کو پېشیا ملله‌تی خو‌ه‌ ږونی دکن و ټه‌وان شیار دکن، (هه‌سه‌ن) یانی هه‌فالی باش و پشته‌فان وه‌ک نه‌وونه (کوشتاسه‌ب) کو پشته‌فانی کر ژ زه‌را‌ده‌شت پیغه‌مبه‌ر سلاق لی بن، (نه‌جاشی) کو پشته‌فانیا مو‌حه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ر کر، وه‌کی سو‌فیټ (رووسا) ده‌ما هاری‌کاریا کو‌وبا و کو‌مارا کوردستانی ب سه‌رپه‌رشتیا قازی مو‌حه‌مه‌د کر.

مامؤستا پشتی ڦی گوفتوگؤیا کو د گهل سهیدایی عیسی سوار په
 کر دهست ب نفیسینا پهرتووکا (مهمؤزینی چنه ههردوو) کر ب شیوی
 ههلبهستین کوردی یا کلاسیک و تیپین لاتینی، من ژی پاقهیا پهرتووکی
 ب زمانئ عهره بی کر، هیژ دهما مامؤستا ساخ بوو و من ناقی وی کره
 (غایة المعانی من تألیف کتاب ممو زین لأحمد الخانی) و من گهلهک
 ههول دان دا ئهز چاپ بکم، لی بمن په نهچوو سهری و ژبه رپهوشا
 ئابوری وسا ما، لی هیثیا من ههیه کو بیته چاپکرن...

به‌شی هه‌شته‌مین

ب‌پ‌یارا جه‌زایی س‌یداره‌دان‌ی ل س‌ه‌ر مام‌وستا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا ژ
لایی ر‌یج‌یما عیراق‌ی :

ده‌ده‌ما شو‌پ‌ه‌شا ته‌یلوولی ده‌ پ‌وژناماک عیراق‌ی ده‌ ناف‌ی که‌س‌ین
هه‌قه‌شی شو‌پ‌ه‌شی بو‌بون و ب‌پ‌یارا س‌یداره‌دان‌ی ل ته‌وان بری بو‌ون
و یه‌ک ژ ته‌وان سه‌یدایی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا بو‌و، مام‌وستا دی‌پ‌ژه^(١) ده‌ سالا
١٩٧٤ مام‌وستا ل گوند‌ی گ‌وژگیران ل کوردستانا باشو‌ور بو‌و، ژبه‌ر وی
ژی ته‌قلی شو‌پ‌ه‌شا کوردی یا ب سه‌روکاتیا مه‌لا مسته‌فا بارزانی
بو‌و.. پشتی دوو مه‌هان مام‌وستا فه‌گه‌پ‌یا هه‌مان گوند‌ی، و سه‌ددام
جه‌زایی س‌یداره‌دان‌ی ل س‌ه‌ر هه‌ر که‌سی کو ته‌قلی شو‌پ‌ه‌شی
بو‌وبو‌ون ده‌رخست و ناف‌ی مام‌وستا ژی د ناف لیستا ناف‌ی وانه‌ بو‌و،
موختار ژ مام‌وستا په‌گوت:

- حکومه‌ت ناسکریه کو توو ته‌قلی شو‌پ‌ه‌شی بو‌ویی و توو فه‌گه‌پ‌یایی
مالا خو‌ه کا ب من په‌ وه‌ره مه‌خفه‌ری ژبو کو بزنان هو‌ون ژ شو‌پ‌ه‌شی
فه‌کشیانه. مام‌وستا ژی په‌گوت:

- ما ته‌زی چاوا کاربم ده‌ره‌وا بکم ژ ده‌مه‌کی در‌پ‌ژ ته‌ز دی‌پ‌ژم کو ماف
ب کوردانه‌یه و ل ئالیی حکومه‌تی ژی نه‌حه‌قییه، ته‌گه‌ر ته‌ز ل
ناقهن‌دا پ‌ول‌یسان و ته‌وان بینم و بب‌پ‌ژم من تیکلیا خو‌ه ب شو‌پ‌ه‌شی
په‌ قوت کریه، وی ده‌می تشت به‌ره‌فاژی چ‌یدبه و ب حکومه‌تی باوهر
بکم، ما گونجاوه کو ته‌ز ده‌ره‌وا بکم و مووی گه‌ور ده‌ست ب پ‌یها

(١) إبراهیم الیوسف، المصدّر السابق ص ٤٦.

من کریه...!! ئەف ب تەفاهیینه مومکنه بەتاتەن..!!

موختار ژێ پە گۆت:

- ئەزێ ئەوان فەخوینم مالا خۆه کو ل وپ ب وانپە هەفدیتنی بکم...

پۆژا ددویان ژ نشکافە، دوو تورومبیلین لەشکەری، ب لەشکەر و ئاساییشی بارکری ل نیزیکی مالا مامۆستا پراوەستیان، مامۆستا دیزە چەکی من هەبوو، من گۆت ئەگەر ئەو ژ ئۆتۆموبیلی داکەفن، کی تیدە بە، ئەو بەر ب مەفە یین، ئەزێ ل ئەوان بەتەقینم، پاشی بلا مالا من بشەوتین، ئەمێ بشەوتن و خوە پادەستی ئەوان نەکم، لی ئەو زیدەتری نیف ساعەتی ل جەتی خۆه مان، پاشی فەگەریان و کەچا من سەبری گۆت ژ من پە ئەو فەگەریان، ژبەر قی یەکی من گۆت فایە ئەز قی یەکی دینم...!!

دەما کو وەختی میژا ئیشاری نیزیکی بوو، مامۆستا خۆه ژێ پە ئامادە کر کو هەرە مزگەفتی دا کو میژێ ب جەماعەتی بکی، کەچا وی سەبری گۆت ب باوەریا من ئەو ل بەندا تەنە کو تو ژ مالی دەرکەفی کو تە برەفینن...!! خوەست ب توندی نە هیلی مامۆستا هەری مزگەفتی، لی وی ئیسرار کر کو بچی.

دەما کو نیزیکی مزگەفتی بوو، دیت کو هەر دوو ئۆتۆموبیلین لەشکەری بەر ب ویفە تین، مامۆستا کەتە مزگەفتی و دۆرا مزگەفتی دۆرپیچکرن...

پاشی سەرۆکی ئەوان هات و ژێ پە گۆت:

- تو مەلای گوندی؟

مامۆستا گۆت:

- به‌لی و ژ من پیڤه تو ئیمام نین.

گۆت:

- نمێژا ئیقاری بکه.

مامۆستا گۆت:

هه‌تا موئه‌زن بانک بکه و خه‌لک کۆم بېن، لی موئه‌زن بازدا بوو و د مزگه‌فتیده ته‌نی دوو که‌س مان.. سه‌روکی ئه‌وان هه‌ر دوو ده‌قه‌یان دووباره‌ دکر و دگۆت:

- نمێژ بکه...!!، دا کو پشتی نمێژی وی بگرن، هه‌تا کو د ناڤا بیست و پینچ ده‌قه‌یانده‌ دووانزده‌ جاران گۆتنا خوه‌ دوباره‌ کر.

مامۆستا دبێژه د وی ده‌می ده‌ من د دلی خو‌ده‌ هه‌له‌ستا (موزه‌ری) دخوه‌ند، ژ پیڤه‌مه‌ری هه‌ری مه‌زن ته‌وه‌سول کر و هنده‌ک دوعا خوه‌ندن..، پاشی ژ ئاماده‌بوویین ل مزگه‌فتی خاتر خوه‌ست و ده‌ری ڤه‌کر دیت کو ئه‌و چوونه... پاشی نمێژا ئیقاری ب جه‌ماعه‌تی کر و ده‌رکه‌ته‌ ده‌رڤه‌ و گه‌را بالا‌فرا بوو، ل سه‌ر گوندی باجیدی د گه‌ریا، پاشی ده‌بۆمه‌یه‌ک نا‌پالم ئافیته‌ سه‌ر...!!، د هه‌مان پوژی ده‌ پرسا مامۆستا کرن و وی نه‌دیتن، د شکه‌فته‌که‌ نیزیکی گونده‌ده‌ خو‌ه‌ ڤه‌شارت‌بوو..و خوه‌دا وی ژ له‌شکه‌ری عیراقی پاراست..

به‌شی نه‌هه‌مین

رێکه‌فتنا جزایری یا ره‌ش سالا ١٩٧٥:

شاه‌ی ئیرانی تو جاری نه‌ دۆست‌ی ملله‌تی کورد بوو^(١) له‌ورا ئه‌و بوو یی کو سه‌روکی کۆمارا کوردستانی قازی موحه‌مه‌د سی‌داره‌ کر و شوپا یه‌که‌مین حکومه‌تا کوردی د دیرۆکا هه‌قه‌دم ده‌ ژ هۆلی پراکر و خوه‌ست کو بارزانی مه‌زن د دیرۆکی ده‌ ژ هۆلی پراکه‌ سالی‌ن چلان ده‌... د سالی‌ن شیستی ده‌ پیوه‌ندی ب که‌سین لاواز ئین باوه‌ری و پو‌حی یین ته‌فگه‌را کورد په‌ کر، ژبه‌ر کو ب وان په‌ کۆمپلویه‌ک ژبو ته‌سفیه‌کرنا بارزانی و شو‌په‌شا کورد پیک بین‌ی، لی ب سه‌ر نه‌که‌ت، پشت‌په‌ ژ ی ب پیا چه‌تین خو‌ه و ب پلان کارکرن ژبو ژنافه‌رنا بارزانی و شو‌په‌شا کورد، لی ب سه‌ر نه‌که‌ت، شاه‌ی ئیرانی ب حکومه‌تا عه‌ره‌ب و ترکان په‌ ل هه‌ف کرن کو داوی ل شو‌په‌شا ئیلو‌نی بینه‌ و ئه‌و ب هی‌ز و ئالیکاریا خوه‌دی شکه‌ستن...

خیانه‌تا شاه‌ ل دژی کوردان و شو‌په‌شا ئه‌وان به‌رده‌وام بوو، هه‌تا کو رێکه‌فتنا جزایری یا په‌ش هاته‌ گریدان د نافه‌را عیراق و ئیرانی د ٦ ئاداری سالا ١٩٧٥ د نافه‌را سه‌دام حسین و موحه‌مه‌د په‌زا به‌هله‌وی و ب سه‌ره‌په‌شتیا سه‌روکی جزایری هه‌واری بوومدیه‌ن، عیراق ژ ده‌ف نیقی شه‌تولعه‌ره‌ب به‌ردا ژ ئیرانی په‌ و ٢٠٠ گوندین سینۆری پاده‌ستی ئیرانی کر به‌رامبه‌ری کو ته‌فگه‌را کوردی بیته‌ شکاندن.. گه‌لی ئیرانی د سالا ١٩٧٩ ئانده‌ ده‌سته‌لاتداریا شاه‌ هله‌وشاندن و ئه‌و وه‌ک گه‌رۆک چوو، ل جیهانی تو ده‌وله‌ته‌که‌ په‌نابه‌ریا وی قه‌بوول نه‌کرن و ل مسری راستی

(١) إبراهیم الیوسف، نفس المصدّر السابق ص ٤٤

چاره‌نووسا خوّه یا نه‌دیار هات...سه‌دام ژێ پۆشمان بوو سهر ئیمزه‌کرنا
پێکه‌فتنا جزائری ژ به‌ر کو نه‌ دکاریبوو ل هه‌مبه‌ر کوردان پاوه‌ستی و زیانی
له‌شکه‌ری کو ب سهری وان ده‌هات، پابوو سه‌دام ئەف پێکه‌فتن ل خو کر
ژ لایه‌کی ب تنی فه‌ سالا ۱۹۸۰ و پاشی شه‌ر ب ئیرانی په‌ کر تا سالا ۱۹۸۸..

ده‌مه‌ پێکه‌فتنا جزائری یا ره‌ش و تیکچوونا شوهره‌شی، مامۆستا
ب مالباتا خوه‌ره‌ کوچه‌ری پوژئاڤایی کوردستانی بوو^(۱)، پشتی کو
هنده‌ک په‌رتووکی‌ن کوردی کو ژ ئەوان سی موجه‌له‌د ژ په‌رتووکا
(ه‌وار) کو دیاریا سه‌عدۆ ئاغا بوو و ته‌فسیرا قورئانی ب کوردی و
هنده‌ک دیوانی‌ن جه‌گه‌رخوین و دکتیلیۆا خوّه فه‌شارت د شکه‌فته‌کی
ده‌ ل چایی بیخیر ل گوپی‌تکا (که‌رفرین) کو به‌ری نیزیکی باره‌گایی
پیشمه‌رگا بوو ب پێقه‌به‌ریا مه‌لا حوسینی قابووسی کو مامۆستا دچوو
وی ده‌ری، جاره‌کی باله‌فری عیراقی ل سهر وی باره‌گایی دچوو و ده‌ات،
پیشمه‌رگه‌ دخوه‌ستن ده‌رکه‌فن ل مامۆستا نه‌هشت و که‌ته‌ پێشیا
ئەوان و ژ ئەوان په‌ گوٲ که‌س ده‌رنه‌که‌فه‌ چو‌نکی ده‌رکه‌تنا وه‌ خه‌ته‌ره
وی باله‌فر ل وه‌ بومبا ببارینی، مان وسا ده‌رنه‌که‌تن هه‌تا باله‌فر ژ
ئەسمانی ویده‌ری چوو. هه‌موو که‌ل و په‌ل و نقین و خراڤیت ناڤمالي
ل پشت خوّه هشتن وگه‌له‌ک په‌رتووکی‌ن دن ل سهر پشتا که‌را کرن و
ده‌رباسی پوژئاڤا بوون^(۲) ل گوندی گربالات ل هه‌ریما (دی‌رکی).

(۱) ب ئاخفتنا سه‌بریا مه‌لا عه‌بدوللا کچا سه‌یدا یا مه‌زن ل سهر بیرئانی‌ن ده‌مه‌
تیکچوونا شوهره‌شی و کوچه‌ری پوژئاڤا بوون.
(۲) ئەف ئاخفتن که‌چا مامۆستا یا مه‌زن سه‌بریا گوٲیه و ئەوی گه‌له‌ک زه‌حمه‌تی
دیت هه‌تا کو دگه‌ل مامۆستا ئەو په‌رتووک ل سهر پشتا که‌ران برن چایی
بیخیر و ل که‌رفرینی و دکه‌فته‌کی ده‌ فه‌شارتن ب مه‌رهما هێڤیا کو جاره‌کی دن
کوردستان خوه‌ش به‌ و بزفرن گوندی گوزگی‌رانی..

ل حاجی عومران نیزیکی ساله‌کی ل گه‌ل بارزانی جاره‌که دنی
ته‌فلی شو‌په‌شی بوو و ل گه‌ل بارزانی چوویه پۆژه‌لاتی کوردستانی،
پشته‌ره‌ فه‌گه‌ریا پۆژئافیی کوردستانی نیزیکی چار سال ل گوندی
ئه‌ره‌بسه‌ مایه و پاشی سال ۱۹۷۵ چوو بازاری قامشلۆ و ل تاخا هلیلی
خوه‌جه‌ بوو.

دهرییی سیه مین
کار و خهباتا سهیدایی مهلا عهبدوللا
ل پۆژئافایی کوردستانی

بهشی یه که مین

کار و خه باتا ماموستا یا سیاسی و ئاستهنگی و فشار:

ماموستا دیبژه جارا یه کهم د داویا سالا ۱۹۶۲ ئانده بوو، دهما کو پارتی ل قامشلۆ ژ مه خوهست کو ئهم ناڤین ئهشکه ره یین ئه ندامان ل دهف ئهوان تۆمار بکن، لهوما مه پیشی ره د کر کو ئهم ئهوان ناڤین ئهشکه ره بدن وان و مه گوټ بلا ئهم ب ناڤین سه مبولیک پازی بن و ناڤین ئهشکه ره وی ببه سه دهما مه ترسی ل سهر باره که هیین پارتیی، له ورا هن بهرپرسین وی ده می ل سهر ناڤین ئهشکه ره ته که ز کرن و ژ مه ره گوټن یاسا دیبژه وجیجی بکه، پاشی ئیتیراز بکه..! مه گوټ ئه گهر خه له تی چیوو، ئیتیراز چ فیده یی دده...^(۱)؟

ب فی ئاوی ئهوان ل سهر داخوازا خوه ئسرار کرن، سه د و چل ناف به ره هف کرن، دانین سهر ماسه یه کی و پادهستی که سه کی ل گوندی (لیلیین) کرن، دا کو ئهو ئهوان پادهستی پارتی بکه، لی وی ئهو ل دهف برایی خوه سپارتن دا کو ئهو ئهوان پادهستی پارتی بکه، ته فی کو برایی وی نه د ناف ئه ندامین پارتی ده بوو، ژ بهر فی یه کی ئهو هات قامشلۆ و ئهو ناف ل گه ل وی هاتن گرتن و ل گور ناڤان ل مه گهریان و ئهم هاتن شوپاندن و گه له ک ژ مه هاتن گرتن.

تی بیرا من، ئهم چل کهس بوون، وی ده می ئه ز ل گوندی (تل معروف) بووم و پرایه داران گرتن سهر مالا من، لی گهریان و چه ند په رتووک گرتن، د ناف وان ده په رتووکا (کفاح الأکراد) تیکۆشینا کوردان و په رتووکا (مع الشیوعیه) ب کۆمونیستان په.. ده وریه که

(۱) إبراهيم اليوسف، المصدر السابق ص ۵۱- ۵۲.

ئەمنی ئەم برن گرتینگەها پەش ل قامشلۆ، دەما ئەم هاتن ل بەر
دەری فەکوڵەر ل بەندا مە بوو، ئەفسەرەک ژێ بانگ دکر، سووند
خوار و گەف ل مە دخوار، من لی فەگەراند و گووت:

- ئەگەر تو نەها خووە د سەر هەموویان پە دبینی، وی دەمی بزانه کو
خووەدی د سەر تەرپەیه،

وی گووت:

- بەلی، ب خووەدی، ل سەر مە هەموویان پەیه.

پاشی ئەم خستن زندانی، لیپرسینەر گازی من کر و ژ من پرسى:

- ئەف نەف چنە؟

من گووت:

- ئەف نەفین خێرخوازی هلبزارتنە.

پرسا پەرتووکا (ب کۆمونیستان پە) ژ من کر و گووت:

- تیکلیا تە ب کۆمونیستان پە چیه؟

من گووت:

- تو عەلەقەیا من ب وان پە نینە، لی ئەف پەرتووک
بەرسقا کۆمونیستین کو ب ئیلحادی تین سووچدارکرن. ئەز ۱۹
پوژان د گرتینگەهی دە مام و ئەوان ئەم ب کەفالهت بەردان، ب
شەرتی کو ئەم پشتی مەهەکی فەگەر پە دادگەهی و ئەم
پاشی لی فەگەر پەیان...

دەما ئەم جارە کە دن دەرکەتن پیشبەری دادگەهی، جەزایی

گر تینگه هئی و جه زایی پهره یان و راوه ستاندنا جیجیکرنی ل مه هاته
برین، پشتی ساله کی ژ شامی ئه فو هات...

د سالا ۱۹۶۳ ئانده، ئه ز وهک مهلا ل گوندی مه عشووقی بووم،
ب شهف کومهک هیژین ئه وله هیئ ئیریشی مه کرن و ئه م
ب ئۆتۆمۆبیله که له شکه ری برن نافه ندا پولیس ل گوندی کیل
حه سه ناکئ، هژمارا مه چارده کهس بوون، ههوا پر سار بوو.
ژ من ره گۆتن:

- تو یهک ژ زانایانی و ئه م حورمه تا زانایان دکن و ته نی پرسیان
ژ ته بکن، ئه گهر ته به رسقا ب راستی گۆت تویی ژ پێژدارایی و
ئه گهر نا وی گازن ل سهر ته بی.. ههون ژ ته فگه را بارزانی چی
دزانن؟ و چی نه رینا ته ل سهر دۆزا کوردییه چونکی تو کوردی..؟
و تو چی ل سهر بارزانی دزانی و ل سهر کار و خه باتین وی یین ل
فیده ری؟ ژ بهر کو گوندی وه بچووکه و ته نی گازی کرنا دیکه کی وی
دهنگی خوّه بگهینه گوهری هه موو خه لکی گوند؟

من پێشی به رسقا وی دا:

دهنگی دیک ژ گوند ویده تر دگه یژه و ژ بهر پابه ندبوونا خوّه
یا ب ئیمامتیا مزگه فتی ره کو ئه ز ژ مالا خوّه پێقه ئه ز ژ
دهرناکه قم تشته کی ژێ نزانم، ل سهر زانینا ته فگه را کورد ئه م
دبه یزن کو شهر د نافه را حکومه تا عیراقی و کوردان ده هه یه.
گۆت:

-تو ژ کو دبه یزی؟

من گۆت:

- ژ غه‌ینی تشتین کو ئەز ژ نووچه‌یین پادیۆیی دبهبزم، وه‌کی پادیۆیا
لۆندۆنی پێقه‌ تو ئاگاهیا من نینه...

گۆت:

- تو چ دکی ژبۆ بیده‌نگکرنا فتنه‌یان؟

من گۆت:

- ژ خوه‌دی پێقه‌ تو ئاریکاریا مه‌ نینه‌ کو برایان ل هه‌ف وهرن...

گۆت:

- ژبه‌ر کو هوون کوردن، نه‌رینا هه‌وه‌ چیه‌ ل سه‌ر دۆزا کوردی...؟

من گۆت:

- ژبه‌ر کو ئەز کوردم، نه‌رینا من ئەوه‌ کو کورد و عه‌ره‌ب نها و د
پاشه‌پۆژی ده‌ وه‌ک به‌ری براین هه‌ف بن، بلا تو دوبه‌ندی ئەوان ژ
هه‌ف جودا نه‌کن، ئەف نه‌رینا منه‌، نه‌ ئەو یه‌ک ژ هه‌ر دوو لایان
یین ئیستسمارکرن و کۆله‌کرن.

نه‌ هایا من ژ تشتی کو ل گوند دقه‌ومه‌ و نه‌ ژێ ژ تشتی کو ل
پشت دیوێر هه‌یه‌، ئیجار ئەز چاوا دکارم ژ هه‌موو تشتین کو ل گوند
هه‌نه‌ زانیم.

وی گۆت:

- پیشمرگین بارزانیان هاتنه‌ گوندی وه‌ و کۆمبوون ب خه‌لکی گوند په‌
چیکرنه‌ وه‌کی کۆنفرانسه‌ک..

من گۆت:

-مه نه بهیستییه ژ بلی ژ هه وه و ب گوماننا من ئەف یا نه راسته..

ئهم چهند ساعه تان ل قهره قۆلئ مان، پاشئ ئهم برن زندانا رهش
ل قامشلۆیئ و هه مان لیپرسینتی دوباره کرن و ئهم پۆژه کئ مان دا کو
ئهم پاشئ بین بهردان^(۱).

(۱) ابراهیم یوسف، المصدر السابق، ص ۵۱ ۵۲.

به‌شی دووه‌مین

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا و گۆتارا ئینى:

ل پۆژئاڤایى کوردستانى و ل سوورى ب ته‌ڤایى گۆتارا پۆژا ئینى
 قه‌ده‌خه‌ بوو، ل قامشلۆ مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا ب تنى گۆتارا
 ئینى ب کوردی دگۆت و مه‌لا عه‌بدولره‌زاق جه‌نگۆ ئه‌و ژى گۆتار
 ل سه‌ر وی قه‌ده‌خه‌ کرن، مامۆستا پاستی گه‌له‌ک ئاسته‌نگی و
 فشاران هات، هه‌تا کو بپیارا قه‌ده‌خه‌کنا گۆتارا پۆژا ئینى ل
 سه‌ر وی ده‌رکه‌ت، لى ده‌ستپیکا به‌ری گۆتارى چه‌ند شیره‌ت و
 ئاخفتن ب کوردی دگۆت لى هه‌ر ل سه‌ر دۆزا کورد و ل سه‌ر
 بارزانى و پيشمه‌رگه‌ دگۆت، مامۆستا دپيژه^(١) د سالا ١٩٨٧ ئانده،
 ئه‌منا قامشلۆ یا ريجيما سوورى گازی من کر، يه‌ک ژ ئه‌وان ژ
 من په‌ گۆت:

- کى ده‌ستوور دایه ته کو تو گۆتارا (خوتبه) پۆژا ئینى ب کوردی بدی؟

من گۆت:

-دینى مه ده‌ستوور دایه کو ئه‌ز وسا بکم..

وی گۆت:

- ئیدی گۆتارى ب کوردی نه‌ده ژ ئیرو پيژه!

من گۆت:

- چ ئيتيراز هه‌یه؟

(١) إبراهيم اليوسف، المصدر السابق ص ٥٤- ٥٦- ٥٧.

وی گۆت:

- ژبه‌ر کو تو ب زمانئ کوردی گۆتاری ددی.

من گۆت:

-نا، ئەز گۆتاری ب عەرەبی ددم، لئ بەری گۆتاری یان ژێ پشته
گۆتاری تشتین کو د گۆتاری ده هه‌نه وه‌ردگه‌پرینم، یان ژێ ئایه‌ته‌کی
ب زمانئ کوردی پاڤه‌ دکم.

گۆت:

- تو چما وسا دکی؟

من گۆت:

-ژبو کو ئەو مانایئ بزانی و تییگهیژن، له‌و‌پا ب وئ په‌ بجه‌ بینن، ژبه‌ر
کو هه‌یا کو مرووف فیم نه‌که نکاره تشتئ کو ژئ په‌ هاتیه‌ فه‌رمانکرن
بجه‌ بینه‌، خوه‌دئ دیژه‌ (وما أرسلنا من رسول إلا بلسان قومہ لیبین
لهم) [ابراهیم: ٤] یانی مه‌ تو پیڤه‌مه‌ره‌ک نه‌ شانیدییه‌ ژبلی کو ب
زمانئ گه‌لئ خوه‌ره‌ ب ئاخفه‌، ژبو کو ژ وان په‌ ب زه‌لالی شوڤه‌ بکه‌.

وی گۆت:

- ب کوردی گۆتاری نه‌بیژن.

من گۆت:

- خوتبه‌ تشته‌که‌، بیرکرن و شیره‌تکرن دوو تشتین دنن.

وی گۆت:

- شیره‌تا ل خه‌لکئ نه‌کن ب کوردی..!

من گوټ:

- قى وه رگه را ب زمانى كوردى گه له ك مفايىن مه زن ل خه لكى
 گوند كړيه، ژبه ر كو به رى كو نه ز ب زمانى نه وان گوټارى بكم، نه و
 دوه بندى بوون: د جه څنى ده و د پوژيا په مه زانى ده، ژبه ر قى يه كى
 ده ما من پاستى ژ وان په دا خوه يا كرن له ه قه اتن و پځكه فتن د ناقبه را
 وان ده، چي يو وه رگه را ب كوردى ژ واته يا وى فيم دكن و پيا پاست و
 نه ف ژى ب فيده يه و نه زرهه.

ژ من په گوټ:

- چما تو ل سهر زمانى كوردى ئى سرار دكى؟

من گوټ:

- ئى سرار كرن ژبو كو نه و واته يى فيم بكن، پاستيى بزانبڼ و تشتى كو
 ژ وان په تى گوټن بجه بينن.

ژ من په گوټ:

- من ژ ته په گوټ ئيدى ب كوردى گوټارى نه ده!

من گوټ:

- تو دكارى پوليس بشينى مزگه فتنى و من ئاستهنگ بكى و من ژ وړ ده رخينى.

وى گوټ:

- نه ف نه مومكنه.

ژبه ر قى يه كى من گوټ:

- ده ما كو نه ز ل مزگه فتنى بم، نه زى پاستيى ب زمانى نه وان ژ كه سين

تیده بیٚژم، ژبهړ کو دقئ ههړ گهل ب زمانئ خوّه وهره فیّم کرن.
چهند جاران نهز هاتم گازیکن کو نهز ل گور خوهسته کا
نهوان بجه بینم، ههتا کو مهسهله گهیشته وهزیری نهوقافئ
سوورین عهبدوله جید ته رابولسی.

نهز چووم دیمه شقئ، ژبو کو نهز ب خوّه وهزیری نهوقافا په
بینم، لی د وی دهمئ ده ژبهړ هه ژماره که زیده یا میثانان مژوولی
وی بوون، له وړا من جیگرئ وی دیت و وی ژ من په گوټ:

- مه بهیستییه کو تو گوټاری ددی ب زمانئ کوردی؟

من ژئ په گوټ:

- دبه کو ته ژ قئ مهزتر بهیستبه، کو نهز قورئانا پیروژ ژئ ب کوردی دخوینم؟
وی گوټ:

- نه قئ نه جائیزه، ژبهړ کو قورئان عه ره بییه.

من گوټ:

- ههړ وسا نه م ژ ترسا وه و ترکان نکارن ب کوردی گوټاری بدن، ژبهړ کو
ته نن ژبو عه ره بیکی کو فیّم ناکه، یان ژئ ترکیکی ژ فیّم کرنئ دوور به...!!

به لکی نه م (گوټارا نه باتی) ژ خه لکی په دیٚژن و گه له ک خه له تی
تیده هه نه لی نه م ددن ژ ترسا وه، و رابوو من هجه ته ک دووڤ
هجه ته کی ژئ په دا خویاکرن، دا پئ قه بت ل سهړ گرنکیا گوټارا ب
زمانئ کوردی د پیا چیروکیښ ب راستی کو گه له ک جاران هاتییه
گوټن، ل سهړ نه تیگهیشتنا کوردان ژ زمانئ عه ره بی په، به ره قازی
زمانئ نهوان ئی زکماکی تینه دوباره کرن، من ده ست ب نیقاشه ک

دن یال سهر ههوجه داریا ئاماده کرنا گوتارا ب زمانئ کوردی کر. کوردی کو ههز دکه ب زمانئ خو هه فرمانه کئ وه بگره، بیی فرمانه کی دن.

جیگرئ وه زیر گوت:

-ل گه لئه وان هه موویان ژئ زمانئ عهره بی پئویسته.

من گوت:

- خه لکئ گوند ژ بلی ههک زارگوتنا فیم ناکن، و نه ز ژ نفیسگه ها وی رابووم، ب ئیسرار کرنا ل سهر هه لوه ستا خو هه....

د سالا ۱۹۶۹ ئانده کارمه ندئ ئه منا سووری گازی من کر و ده ما نه ز چوومه ده ف وی چخاره یه ک د نافه را تلیین خو هه ده گرتوو، من ژئ په گوت:

- هه تا تو ده ف ژ چخارئ به رنه دی نه ز ناچمه هوندرا؟

وی ژ من په گوت:

- نه ز نکارم ته رکا وی بکم.

له ورا من ژئ په گوت:

- میر به، ژ بهر کو دوومان ژبو ته ندور ستیا ته زهری دکه ت، نه و کهنیا و ده ست ب ئاخافتنی کر و گوت:

- مزگه فت جهئ عیاده تییه، یان ژبو سیاسه تییه؟

من ژئ په گوت:

- ژ من په بیژه سیاسه ت چیه؟ نه ز نزانم نه و چیه؟

گوټ:

- ټم ناهیلن تو به حسا سیاسه تی بکی.

له وړا من ژي په گوټ:

- چیروکا ته ژي وهک چیروکا مه سه للا مه زنه (توبه لیسک).

گوټ:

- چیروکا وی چیه؟

من گوټ:

- زلامهک ژ کومه کی په گوټ قی شه قی ل هه ف بجفن، دا کو ټه ز ژ وه په چیروکا مه سه للی بیژم. مه سه لاک مه زنه، و گوټن پشت په چیه؟، گوټ مه سه لاک وی یی مه زن هه بوو! بیی کو تشته کی دن بیژه.

کارمه ندی ټم منی ده مه کی بی ده نگ ما، پاشی ژ من په گوټ:

- ټه ز ژ ته په دیژم سیاسه تی نه بیژه!

من ژي په گوټ:

- تو هین گوټنا یه که م دوباره دکی، ما تو دزانی سیاسه ت چیه؟

ژ بهر قی یه کی ټه و شاش بوو!! من ژي په گوټ:

- ټه گهر تو ژ من په دیار نه کی پیناسا سیاسه تی چیه، ټه زی پیناسا سیاسه تی ژ ته په راقه بکم و ته نی تشتی کو ټه ز دزانی سیاسه ت ټه وه (ده ستیوه ردانا د کاروبارین ده وله تی ده یه).

وه ناسنامه، کو کاغزه که بچو وکه، ژ ده ستی مه ده رختن و سیسه د هه زار کورد ژي بی پار هشتن، کو یهک ژ ټه وان ل حله ب و شامی

بمینه، ئۆتیل ئه وان ناحه وینه، ل کۆلنان پادزن و پاشی ئه و ب دزیی
تینه تاوانبار کرن... مه گۆت ئه ف سیاسه تا دهوله تی یه ئه م شوولی
خوه ژى ناینن..

گۆت:

- به لى، ته گۆت قوربانا د پیا والى و سه دام حوسین ده مرارییه و
حه رامه. له وړا هه ر وها من گۆت:

- گا د پیا ئه حمه دى سلیمانی کوردی ده تی سه رژیكرن ئه و ژى
حه رامه و تو فه رق نینه!!

گۆت:

-بو چی حه رامه؟

ژبه ر قى یه کى من گۆت:

-ئه ز نه ئه وى کو ئه و قه ده غه کریه، لى خوه دى ئه و قه ده غه کریه و گۆتیه:
(وما اهل به لغير الله) یانى ئه و سه رژیكرنا نه ژبو خوه دایى
ته ئالا پروومه ت بکه.

هه ر وها زاروکیښ من ژى باوه رنامه یین زانیڼگه ی وه رگرتنه و وه
ئه وان کار نه کریه فه رمانبه ر، مه گۆت ئه ف مه سه له سیاسیه...!

پاشى گۆته من:

- هوون کورد که نگی هاتنه جزیرى؟

ژبه ر قى یه کى من ژى په گۆت:

-گۆتنان بزقرینه دا کو بکه فه پرسى ده...!! بیژه عه ره ب که نگی هاتنه

شان ده قه ران؟ ژبه ر كو ئه ف وهلات وهلاتی كوردانه، ب دوو ده لیلین
 ئه شكه ره، یا یه كه م: دیرۆك، دیار دكه كو نفووسا فی وهلاتی كوردن.
 یا دووهم: ئه ف گرین كو د ناف وانده كه لویه ل و كه ریچ و
 قه حفك هه نه، ئافرینه ریا كوردانه و تو شوونا كوئین براین مه یین
 عه ره ب تشته ك د گرانده نینه..

به شیی سیه مین

مامۆستا و هه لوه ستین هه مدهم:

دو که سین عه ره ب ژ گوندی ته نووری ره خێ عه ره بێن مه غمووری هاتن جه مامۆستا گۆتن ئەز و برایی خۆه مه شه پ کریه ل سهر پارچاک زه فی (ئهرد)، مامۆستا بو وان گۆت باشه هوون ئالیه کن کا ئالیی دن؟! ههرن وی بینن، گۆتن مامۆستا ئەز و برایی من ئەم هه ردوو ئالی نه، مامۆستا گۆته وان هوون هه ردوو ئالیی ده سترێژیکارن (ته جاوزکار) ژ فی زه فی ره نه، هه رن خوه دیی زه فی یی کورد بینن ئی کو و هه زه فی وی ژێ ستانديه ب زۆرداری، ئەوه خوه دیی حه ق و هوون یین ده سترێژیکارن.. هه رن گازی وی بکن دا ئەز ئاریشا وه چاره سه ر بکم، گۆتن مامۆستا ئەف زه فی مه یه چاوا وسا دبێژی؟ مامۆستا گۆته وان ئەف زه فی کو وه ژێ ستانديه نه ییت هه وه یه و هوون هاتنه حوكمی شه ریه تی بزائن و هوون دخوازن هه لال و حه رام بناسن؟ گۆتن راسته، مامۆستا ژ وان ره گۆت ژ رۆژا کو خوه دیی وه دایه و هه وه ده سترێژی ل سهر فی زه فی کریه میژا وه ته قا ل فی ته نووری به تاله، ئەوین عه ره ب گۆتن مامۆستا تو چی دبێژی..؟! مامۆستا گۆت نه ئەز دبێژم، که سین زانایین ئایینی دبێژن خوه دا میژا د زه فی ده سترێژ ل کری قه بوول ناک، پشتی سی پۆژان ئەمنی مامۆستا داخواز کرن و گۆتنه مامۆستا ته چکریه..؟! مامۆستا گۆت من چی کریه ??? ئەفسه ری ئەمنی گۆت ته گوندی ته نووری ته فلی هه ف کریه، ئەمنی زه خت سهر کرن دا ژ فه توا خۆه فه گه ره ل مامۆستا نه فه گه ریا و گۆته وان ئەف گۆتا زانایین ئایینه گۆتنه نه من گۆتی، چه ندی هه ول دان نه گه هه شتن تو ئەنجامی، رابوو چوونه جه مهنده ک ژ شیخین ده فه ری

کۆ ده‌نگی وان ل سهر ده‌نگی مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا نه‌ بلنده، ژوان ره
 گۆتن کۆ مه‌لا عه‌بدوللا وسا دبێژی و ئەو شیخێن هانی به‌رژه‌وه‌ندیین
 وان گه‌ل عه‌ره‌بیین ته‌نووریین هه‌نه نه‌خاسم کۆ زکاتا خۆه‌ ددانه وان
 شیخان، رابوو فان شیخان چوونه بال گوندییین عه‌ره‌ب یێن ته‌نووریی
 و ئەف بابته له‌فلانیدن و گۆتن، راسته ئاخفتنا مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا
 کۆ هنده‌ک ژ زاناییین ئایینی گۆتنه لی قه‌وله‌کی زه‌ئیفه، فه‌توه‌یه‌ک ل
 گۆر مه‌قاسی وان گۆتن دا ئاریشه مه‌زن نه‌بت، عه‌ره‌ب ل په‌ی گۆتنی
 شیخا دچوون چونکی مریدی وان بوون^(۱).

تی بیرا من کۆ که‌سه‌کی عه‌ره‌ب ژنا خۆه به‌ردا بوو ب سی ته‌لاقان
 هاته جه‌م مامۆستا ژ بو فتوه‌یه‌کی ژێ په‌بینه، مامۆستا چه‌ندی ل
 په‌رتووکا گه‌ریا فه‌توه نه‌دیت، رابوو ژ یی عه‌ره‌ب پرسى ما تو عه‌ره‌بی
 خه‌مه‌ری، گۆت به‌لی، مامۆستا گۆتی ژنا ته نه‌هاتیه به‌ردان چونکی
 تو ده‌ستدریژکاری ل سهر زه‌قیی کوردان و به‌ردانا ده‌ستدریژکاران
 ناکه‌فه و پۆژا قیامه‌تی وی تۆقه‌ک ناگر بکه‌فت ستوی ته‌ده، ئەگه‌ر تو
 فه‌توی بخوازی پۆسته تو زه‌قیی خوه‌دی لی فه‌گه‌رینی و تو فه‌گه‌ری
 جیی خۆه‌بی به‌ری.. یی عه‌ره‌ب پشتی ده‌مه‌کی هاته جه‌م مامۆستا و
 ژێ په‌سۆزدا کۆ وی فه‌گه‌ری جی و واری خۆه و تۆبه‌کر، رابوو مامۆستا
 فه‌توه دایى و مه‌هه‌ره‌کی نوو بو وی و ژنا وی بری.

(۱) ده‌لاندیدین جه‌نگۆ ئەف چیرۆک ژ مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا نه‌قل کریه و د
 گۆتارا خۆه‌یا پۆژا ئینی گۆتیه ل مزگه‌فتا باریکا ل سلێمانی.

به‌شى چاره‌مین

مامۆستا و گفتوگۆ د گه‌ل که‌سه‌کى به‌عسى:

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا د ترينى (شه‌مه‌نده‌فر) ده‌ ژ قامشلۆ به‌ره‌ف
دیمه‌شقى فه‌ دچوو، که‌سه‌کى به‌عسى ل جه‌م وى پروونشت، پشتى
سلاقى، يى به‌عسى هنده‌ک پرس ژى کرن:

- کوردستان ل کیده‌رى دکه‌فت؟

مامۆستا:

- ئەف کورسین ئەز ل سه‌ر پروونشته‌ کوردستانه‌ و کورسین تو ل سه‌ر
پروونشته‌ عه‌ره‌بستانه‌.

به‌عسى:

- چى نه‌رینا ته‌ ل سه‌ر پارتیا به‌عه‌سه‌؟

مامۆستا:

- د جیهانی ته‌فى بگه‌رى تو ژ فى پارتین پیستر نابینى چونکى
شۆفینیزمه‌، کو ئەف پارتى دبیژه‌ د منه‌جا خۆه‌ ده‌ کو ژ موحیت
تا خه‌لیج که‌س ژ بلى عه‌ره‌با تیده‌ نینن یانى ئینکارا ملله‌تین
دن دکن وه‌کى کورد و ئەمازیغ و ئەقبات و ئەرمه‌ن و ئاشوورى
و یین دن..

به‌عسى:

- چى نه‌رینا ته‌ ل سه‌ر هه‌لوه‌ستین به‌عس ژ کوردان په‌ کو سه‌ره‌بستى
دایه‌ پارتین کورد کو کارى خۆه‌ بکن.

مامۆستا:

-تو هه‌ره ژ زارۆکه‌کی یان پیره‌ژنه‌کی بپرسه کا ئەف هژمارا گه‌له‌ک ژ پارتییـن کورد د به‌ژه‌وه‌ندیا ملله‌تـی کورد ده‌یه یان نا؟! وئ به‌رسف ئەف بی کۆ نه دبه‌رژه‌وه‌ندیا کوردان ده‌یه به‌لکی کوردا په‌رچه دکه و قه‌لس و زه‌ئیف دکه.

به‌عسی:

- ما تو دبـیژی کی ئەف پارتی پر کرنه و په‌رچه کرنه ؟

مامۆستا:

- ژ خۆه بپرسه !!^(۱)

(۱) هاتیه فه‌گوه‌ستن ژ مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا م.موحه‌مه‌د مه‌لا .

دهریی چاره مین

کاری جفاکی یا ماموستا مهلا عه بدوللاهئ غه رزی

به‌شی یه‌که‌مین

کارئ جفاکی و له‌فهاتنا دناقه‌را خه‌لکئ ده:

مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌للا که‌سایه‌تیکی جفاکناس بوو، ئاماده‌ دبوو ل هه‌ر جفاکه‌کی و د وئ جفاتئ ده‌هه‌رده‌م ب ئه‌رکئ خو‌ه‌ رادبوو کو شیره‌ت ل ئاماده‌بوویان دکر و به‌حسا ئیش و ئازارین ملله‌تئ کورد دکر، دگۆت جاره‌کی ئه‌ز ل ده‌ف شیخه‌کی بووم ژ من ره‌ گۆت مه‌لا عه‌بدو‌للا تو دراژئ دوو به‌تیخا (گوندۆرا) ب ده‌سته‌کی (یانی نه‌ته‌وايه‌تی و ئایین پێکفه‌ دمه‌شینه) من به‌رسقا وی دا مه‌سه‌له‌ نه‌ ئه‌فه‌ شیخ لئ چونکی سه‌رئ پۆزئ من (ده‌فنا من) د شه‌وته‌ چاوا ئه‌ز راستیی نه‌بیژم ده‌ما زۆرداری و سته‌مکاری ل سه‌ر ملله‌تئ مه‌ بیته‌ کرن و ئه‌م بی ده‌نگ به‌مین، د وئ ده‌مئ ده‌ شیخ بی ده‌نگ ما...

مامۆستا ل هه‌ر جفاتئ حازر دبوو نه‌خاسم ل به‌هیان و ل شاه‌ی و ئاهه‌نگین نه‌ته‌وی و سه‌ره‌دانا که‌سین نه‌خو‌ه‌ش و هه‌قال و دۆستان دکر، مالا وی هه‌رده‌م فه‌کری بوو بۆ چاره‌سه‌رکنا هه‌ر ئاریشه‌یه‌کی د نا‌فا جفاکئ ده‌چی ژ ئالیی هه‌فژینیی با، یان مه‌سه‌لین به‌ردانئ کو فه‌توه‌ ددا ب ده‌لیل و ئیسه‌بات ژ قورئان و حه‌دیس و گۆتین زانیان، وه‌کی شافعی و حه‌نه‌فی و حه‌نبه‌لی و مالکی و ژ بلی ئه‌وان ژئ، فه‌توه‌ دنقیساند ب ده‌ستئ خو‌ه‌ و ئیمزه‌ دکر و موه‌را خو‌ه‌ ژئ لئ ددا، گه‌له‌ک جاران شیخ ئه‌حمه‌د که‌فتارۆ فه‌توین وی په‌سه‌ند دکر و دادگه‌ها (نه‌قض) ته‌میزی ل دیمه‌شقی و هند جاران شیخین ئه‌زه‌هرئ ژئ په‌سه‌ند دکر و چه‌ند نامه‌یین سپاسی بۆ وی دشان‌دن. گه‌له‌ک ئاریشین جفاکی چاره‌سه‌ر دکر و له‌فهاتن د ناقه‌را ئه‌وان ده‌ دورست

دکر، نه‌خاسم ناکۆکیین کو چۆدبوون ل سهر په‌قاندنا کچان و قه‌له‌ن ده‌ما به‌ردان چۆدبوو، ئاریشین ل سهر زه‌فیا (ئه‌رد) و گه‌له‌ک ئاریشین دن... هه‌مژێ مامۆستا گۆتاریین خۆه‌یی پۆژا ئینێ ب زمانێ کوردی ددا د ده‌مه‌کی کو خوتبه‌ ب کوردی قه‌ده‌خه‌ بوو، د خوتبین خۆه‌ ده‌ به‌حسا ئاریشین کو د ناڤا جڤاکێ ده‌ پوو دده‌ و چاوانیا چاره‌سه‌رکنا ئه‌وان ئاریشه‌یان، به‌حسا بارزانی د پترێ گۆتاریین خۆه‌ ده‌ دکر، هه‌مژێ ل سهر قاره‌مانیا پیشمرگه‌ د به‌په‌قانییا د به‌ر خاكا کوردستانێ ده‌ و ل سهر زۆرداریا کو ل سهر ملله‌تێ کورد دبه‌ و په‌یوه‌ستیا پا‌کرنا سته‌م و زۆردارییێ ب ههر ئاوی..

ژ به‌ر قان هه‌لوه‌ستین وی گه‌له‌ک زه‌خت و فشار ل سهر وی ده‌اتینه کرن و پرپارا قه‌ده‌خه‌کنا گۆتارا پۆژا ئینێ ل سهر وی هاته‌ ده‌رخستن، هه‌تا وه‌زیری ئه‌وقافا شانده‌ په‌ی وی ده‌ما مامۆستا چوویه‌ وزاره‌تێ، وه‌زیر نه‌ ئاماده‌ بوو به‌ردستێ (جیگر) وی ل وی بوو، ژ مامۆستا په‌ گۆت سێ توه‌مه‌ت ل سهر ته‌ هه‌نه‌ ئێ یه‌که‌مین تو گۆتارا ئینێ ب کوردی دخوینێ و ئه‌ف قه‌ده‌خه‌یه‌ نابت، یێ دووه‌م تو قۆرئانی ب کوردی دخوینێ و سه‌یم تو دوعائێ ههر خوتبه‌ ژ بارزانی په‌ دکێ، مامۆستا به‌رسڤا وی دا و گۆت به‌رسڤا پرسا یه‌که‌مین کو سه‌ده‌ما ئه‌ز خوتبا ئینێ ب کوردی دخوینم، چونکی جڤاکا کو ل مزگه‌فتی ئاماده‌ دب‌ت ب عه‌ره‌بی نزانن و چیرۆکه‌ک ژێ په‌ گۆت کو چار براهی هه‌ف ل گونده‌کی هه‌بوون ناڤی ئه‌وان (به‌کر و عومه‌ر و عوسمان و باپیر) مه‌لا ههر خوتبا پۆژا ئینێ دگۆت (رضي الله عن أبوبکر وعمر وعثمان...) و خه‌لکێ گوند ب عه‌ره‌بی نه‌دزانین و ههر چار برا ژێ ب هه‌ڤره‌ نه‌ دئاخفین، جاره‌کی باپیر ژ مه‌لا پرسى و گۆتێ بۆ چی تو به‌حسا ههر سێ براهی من دکێ پۆژا ئینێ و تو به‌حسا من ناکی و ئه‌ز یا براهی

وایی مه‌زنم...!! مه‌لا گو‌تئی هه‌ر یه‌ک ژ برایی‌ن ته‌ سی سه‌ری په‌ز ژ
 من په‌ ئینایینه و ئه‌گه‌ر تو ژ ی بو‌ من سی سه‌ری په‌ز بینى ئه‌زى
 به‌حسا ته‌ بکم، باپیری گو‌ت باشه، پو‌ژا پینچ شه‌مین ئی‌شارا ئینى سی
 سه‌ری په‌ز ده‌رباسی هه‌وشا مه‌لئى کر، د گو‌تارا پو‌ژا ئینى مه‌لا هاته
 سه‌ر منبه‌رى و گو‌تارا خو‌ه خوه‌ند و د دوماهیا گو‌تارى ده‌ گو‌ت (باپیر
 و باپیر کلب کبیر وله‌ خرطوم طویل و‌ذن‌ب قصیر و‌لیس؛ کم‌ثله‌ فی خلق
 الله‌ مثیل..) باپیری کین‌فخو‌ش بوو ئه‌و ژى وه‌یه‌ کو مه‌دحا وی دکئى،
 لئى موئه‌زن ته‌نئى ب عه‌ره‌بى دزانی گو‌ت (ملا.. ملا.. ما سمعنا هذا
 لا فی القرآن ولا فی التوراة ولا فی الانجیل) مه‌لا گو‌ت (اسکت یسک‌تون
 الغنم ثلاثون لك عشر ولي عشرون)، جیگرئى وه‌زیری گه‌له‌کی که‌نیا و
 گو‌ت براستی ته‌ من پازی کر، مامو‌ستا گو‌تئى به‌رسقا پرسا دووه‌مین
 من نه‌ به‌یستییه‌ قورئان ب کوردی ژ بلی ئاخفتنا ته‌، لئى ئه‌ز قورئانئى
 ب عه‌ره‌بى دخوینم و پا‌فه‌ دکم ب کوردی دا خه‌لک تییگهن...

مامو‌ستا گو‌تئى به‌رسقا پرسا سیه‌مین چی که‌سه‌کی باش و جامیر
 هه‌بت کو ژ خو‌ه‌دایی خو‌ه‌ حه‌س بکت و خزمه‌تا ملله‌تئى خو‌ه‌ بکت،
 ئه‌زی دو‌عا ژئى په‌ بکم، ئیک ژ ئه‌وان که‌سان پیشه‌وا مه‌لا مسته‌فا
 بارزانییه‌ کو هه‌رده‌م دگو‌ت ئه‌م براتییا کورد و عه‌ره‌ب دخوا‌زن بلا
 مافئى مه‌ و برایی مه‌ وه‌کی ئیک بن.. مامو‌ستا ئیزیکی کارمیره‌کئى
 به‌حسا بارزانیی نه‌مر ژئى په‌ کر تا کو جیگرئى وه‌زیر رابوو سه‌ر خو‌ه
 و گو‌ت (البارزانی علی رأسی) و گو‌ت سه‌یدا ته‌ هشت کو ئه‌ز ژ بارزانی
 هه‌سکم ته‌ باوه‌ریا من ئانى هه‌ره‌ خو‌ه‌دئى ب ته‌ره‌ به‌..

یه‌ک ژ کارین مامو‌ستا کو دخوه‌ست ئاده‌تین نه‌باش ژ ناف ملله‌ت
 پا‌که‌ وه‌کی ئاده‌تا پو‌ژین به‌هیئى کو‌ل قامشلو ده‌ه‌ پو‌ژ بوون پشت‌په‌

بوونه سێ پۆژ، کارکرن بۆ قه‌ده‌خه‌کرنا هه‌فژینیا به‌ردی‌لی (په‌ڤگۆرین) چونکی د شه‌ریعه‌تی ده‌هه‌رامه، نه‌مانا ئاده‌تا په‌فاندنا کچان و هه‌یفی و گه‌له‌ک ئاده‌تین دن یین نه‌باش، هه‌مژی ل تاخا هه‌لیلیی دگه‌ل گرووپه‌کی ژ که‌سین خویایی وه‌کی هسینی بابووسی، مه‌لا مسته‌فا بابی دکتۆر موحه‌مه‌د ئەمین، موختاری هه‌لیلیی موحه‌مه‌د عه‌لی و هه‌نه‌کی دن ژێ.. کار دکرن بۆنا پیشکه‌تنا تاخی و چاره‌سه‌رکرنا ئاریشه‌یین خه‌لکی تاخی وه‌کی ئاریشا ئافی و که‌هره‌بی و ئافاکرنا سووره‌کێ هاویر دۆرا گۆرستانا هه‌لیلیی یا که‌فن و جاده‌ و گه‌له‌ک مه‌سه‌لین دن.. مامۆستا ل ته‌کیا مالا شیخ ئەحمه‌د خه‌زنه‌وی ده‌رس ددانه‌ فه‌قه‌هان و هه‌رده‌م فه‌قین خوه‌ندنی ده‌اتینه‌ ده‌ف وی ل تاخا هه‌لیلیی ل بازاری قامشلۆ، گه‌له‌ک فه‌قه‌ ل به‌ر ده‌ستی وی ئیجازا زانیی وه‌رگرتنه‌ ژ قامشلۆ و شامی و سه‌عوودیی و مالیزیا و فلیپین و ژ گه‌له‌ک وه‌لاتان.. هه‌مژی نیزیکی ساله‌کێ ل په‌یمانگه‌ها شه‌ری ل کوبانی ده‌رس ددانه‌ خوه‌ندفانان و هه‌مژی ل عه‌فرینی ژێ نیزیکی دوو سالا ده‌رس ل مزگه‌فتی ددا فه‌قه‌هان..

ل تاخا هه‌لیلیی نیزیکی سالا ١٩٨٥ مامۆستا خانیه‌ک کرێ کربوو و ده‌رسی فێرکرنا زمانێ کوردی ددا خوه‌نده‌فانان بی به‌رامبه‌ر و ب خیرا خۆه‌ و من ژێ هاریکاریا مامۆستا دکر، نیزیکی چل خوه‌نده‌فانی کوپ و کچ هه‌بوون ده‌رسی کوردی و خوه‌ندنا قورئانا پیرۆز و هنده‌ک په‌رتووکیین فه‌قه‌ و شه‌ریعه‌تی مه‌ ددا وان، مامۆستا دده‌ما کو ل کوردستانێ بوو ده‌رس ددا فه‌قه‌هان، شکه‌فته‌ک نیزیکی گوندی گۆزگیرانی هه‌بوو ده‌رس تیده‌ ددا فه‌قه‌هان ژ ترسا حکومه‌تا عیراقی ل هوندری شکه‌فتی ددا و ئەو شکه‌فته‌ ب نافێ وی هاته‌ ناسکرن.. مامۆستا پامانا وی شۆره‌شگێری بوو، هه‌رده‌م کار و خه‌بات دکر بۆ گوهرتتا جفاکی به‌ره‌ف په‌وشه‌که‌

باشتر و به‌په‌فانی د به‌ر مافی گه‌لی کورد ل هه‌ر جی و ل هه‌ر واری
و ل هه‌ر منبه‌ری دکر و گو‌ت‌نا پاستیی دگو‌ت بی ترس.. د سالا ۲۰۰۴
ژ کوردستانا باشوور ته‌له‌فونا وی کرن ژ گوندی گۆزگیرانی گۆتنی سه‌یدا
وه‌ره کوردستانی دا چی که‌سی کار کرییه و پیشمه‌رگه‌تی کرییه وی
به‌ده‌لی بدنه ئه‌وان مووچه و پارچین زه‌قیی.. مامۆستا گو‌ته ئه‌وان
من کاری پیشمه‌رگه‌تی و دادوه‌ری کرییه وه‌که ئه‌رکه‌کی ل سه‌ر ملی
مه‌یه بو‌ خوهدی و ملله‌تی مه‌، نه‌ بو‌ مووچه و زه‌قی و به‌رژه‌وه‌ندیا
که‌سایه‌تی.. ئه‌گه‌ر سه‌روک مه‌سعود بارزانی بشین پهی من ئه‌زی بی‌م
و هه‌سکرنا کوردستانی ددلی من ده‌یه، ئه‌ز دخوازم بینم و هه‌رده‌م
کار و خه‌باتی بکم بو‌ سه‌رکه‌فتن و ئازادی و سه‌ربه‌خویا کوردستانی^(۱).

(۱) ژ یادداشتی موحه‌مه‌د مه‌لا.

به شئ دووه مین

ژ گوټنن ماموستانی:

- شیره تا من ژ گه لئ من په کو داخوازا زانینئ بکن د ههر جوړی ده نه خاسم زانستین ئاینی ټین پاک و پاقر ب هووربینی و کارکن ب زانینئ و دووربوون ژ نه زانینئ.
- ب زانینئ ئه مئ بگه پژن کووربونا ههر مه سه لاکي و ب زانینئ ئه مئ کاربن خیر و شهر ژ هه ف ناس بکن.
- ب زانینئ ئه مئ کاربن، ژ شه فئ تاري ده رکه فن بال پوښا هیا ب شه وق و ئه م دکارن د پیا وئ ده خزمه تا ملله تئ خو ه بکن و وئ بگه پژن به ژا نارامی و سه رکه فتنئ..
- ئه گهر ئه ز ههر م به هه شتئ و خو ه دئ ژ من په بیژئ چی خو ه سته کا ته به، ئه زئ بیژم داخوازا من کو تو په رتووکا ژ من په دابین بکی دا ئه ز بخوینم و بخوینم...
- ب خوهندن و کار مروف هه رده م بلند دبه و ب نه زانینئ خو ه دئ مه ژئ بپاریژئ مروف د گندرینئ به ره ف خوارئ.
- زانین پوښا هیا دل و جانه و ری شانی که سئ وندایی دکه و پوښا هییه د تاریتیا نه زانینئ و نژاد په رستیئ ده.
- نژاد په رستی نه خو ه شیکي دژواره و ملله تان دبه هه لاکئ، لی نیزی کبوون و یه کیتی چاره سه ریا ههر ئاریشاکئ یه...
- یوه سته مروف جهنگا زورداریئ بکه ب ههر ئاوی ب ده ست و زمان و دل..
- ئه گهر نه ته وایه تی لاش بت، ئاین جانی فی لاشیه پاک و پاقر دکت ژ ههر قریژئ..

- ئیت کو دان و ستاندنی ب مه‌ره دکت ب باشیتی و قه‌نجییی په‌یوه‌سته ئه‌م گوهدارییی ل شیره‌تین وی بکن و سۆپاسیا وی بکن..
- کورد ل ئۆروپا و ل گه‌له‌ک وه‌لات و ده‌قهران ب ناڤی بارزانی هاتینه‌ ناسکرن..
- هێژ ل کۆله‌دارا ناکه‌فه، لی دکه‌فه ل سه‌ر ییت کو کۆله‌دارییی قه‌بوول ناکت و به‌رخوه‌دانئ دکت بو ئازادی و سه‌ربه‌ستی.
- ئه‌گه‌ر چل ملیۆن کورد کار کربانا وه‌کی کارئ چل ملیۆن پیشی و میرۆ (گی‌رک) د وی ده‌مئ ده‌ ئه‌مئ گه‌هه‌شتبانا مافیئ خۆه‌یی په‌وایی.
- گاڤا یه‌ک و یه‌ک هه‌بن وی به‌ ددو، هه‌ر ملله‌ت دڤی یه‌ک بن، پینج ژمارا یه‌ک د په‌خ هه‌قده‌ بن لی دووری هه‌ف بن هه‌ر دمی‌نه یه‌ک و هه‌ر ژمارا یه‌ک ژ ڤر تا داویا دونیایی ئه‌گه‌ر د ناڤه‌را ئه‌وان ده‌ بوسته‌ک هه‌به‌ هه‌ر وی به‌می‌نه یه‌ک و نابه‌ ددو.
- که‌سی یه‌کی‌تی چی نه‌که‌ دینی ئیسلامی ژئ به‌ریه، ب یه‌کی‌تی سه‌رفرازی چی‌دبه، چل ملیۆن کورد مایه‌ د بن لنگی خه‌لکی ده‌ سه‌ده‌مئ وی یه‌کی‌تی د ناڤه‌را ئه‌وان ده‌ تونه‌یه، ئه‌گه‌ر کورد شیار بن و بیژن ئه‌مئ یه‌کی‌تی خۆه چی‌کن، وی ژ بن لنگی خه‌لکی ده‌رکه‌فن و وی ژ بن ده‌ستا ژئ ده‌رکه‌فی..
- بارزانی نه‌ مه‌زنئ کوردا یه‌ به‌لکی بابئ ملله‌تی کورده.
- ئایه‌تین قورئانی ژ سه‌ری هه‌تا بنی ۶۲۳۶ ئایه‌تن ته‌ف شه‌رئ سته‌م و زۆردارییی یه، چاوا مروّف دخوازه‌ کو برایی خۆه‌یی مروّف بکوژه..!!
- مامۆستا دیبژه‌ کو بارزانی دگۆت "ئه‌گه‌ر ملله‌ت ل پشتا مروّف به‌ بلا دونیا ته‌ف دوژمنی مروّف به" (۱).

(۱) ژ یادداشتی موحه‌مه‌د مه‌لا.

به شئی اسیه مین

هندهک گوئن ل سهر ماموستا:

دکتور به هائه ددين خه لیلی: دبیزت د پهرتووکا خوّه ده (ب ئه مانه تا که سئ مسلمان و باوهرمه ند ماموستا مهلا عه بدوللا مهلا په شیدئ غه رزی، کاری بوو ئه رکئ خوّه یئ شیرهنداری و چاکسازی پیک بینئ ژ ئالیئ داخوازا وی، بو پراستکرنا شاشیتی و خه له تیان و ب بیره وه ری و په فتاریئن خوّه یئ نه رم و نه فسبچوک و هه لوه ستین خوّه یئ هیژا، کو کیم وه کی وی ژ زانایین ئایینی دشوپیین).

ماموستا عه بدولره حمان ئالووچی: من ماموستا و زانایئ هیژا ژ ئیزیک ناس کر من د وی ده دیت تاییه تمه ندییئن که سئ کوردپه وهر ب نه رمه ندیا خوّه یئ زیده و به رفره هبونوا زانینا وی و پرپوونا ئاخفتنئ وی یئن خواهش و ده نگبیزیه کی زه لال و ته جروبه یئ درژ، زانینا وی ژ میژوویا که فنار و گشتی و تاییه ت به حسا میژوویا ملله تی خوّه دکه.. ژ بلی ژیا نه که ئارام، پاک و دروست و په یوه ندیه که کوور ب دیروکا کورد په و گریدانا ب هیژ ب ئیزیکبونوا بارزاناییئ نه رم و هزرا ویا بلند...

مفتیی سووری شیخ ئه حمده که فتارؤ: گوئ د پیشیاره کی ده ماموستا مهلا عه بدوللا ئاماده بوو: (رابن ژ بهر قی مروقی، بخوه دئ ئه گهر ده ریا بچکی و ب داوی بی زانینا وی ب داوی نایئ).

دکتور موحه مه د سه عید په مه دان ئه لبوتی: من هزر کر کو ژینه نیگاریا کوردناسئ کو د زانستئ دین و جیهانی ده و د په وشا جفاکئ مروقی یئن به ری و نها ده خوه دی پیگه هه که ساخله من،

تهنئ بوويه ديروكهك كو تئ فه گوټن و ژ بيرئانينان، لئ گاښا من گهلهك ژ ښان نامه يئنه ته خوهندن، د نافبه را وان ده گهريام، من زاني كو ئه ف ميژوويا رابوړي هين ژ ئه فرويا مه قوت نه بوويه، ئه و ساخلم د زانستئ ئاينئ و جيهانئ ده د جفاكئن كوردان ده فه گوهري بيرئانينئ تهنئ.

فه دوي كېلاني: د گوټاره كي وئ (ژ بهر فئ يه كي ئه م زانايئنه خوۀ ژبير دكن) به لافكري ل سهر ئينته رنئتي: (ماموستا مه لا عه بدوللا ناس نه دكر بېهتيا كو هاتيه سهرده ستركن ل سهر نه فسا رهوشه بېيران وه كو ژئ هاتيه ناسكرن، چونكي پر گرئديايي بوو ب زانين و رهوشن بيريئ و پيروژكرنا خه باتكارين ئوغر كرينه بال خوه دايئ خوۀ فه كو پولهك ئه وان هه بوو د خزمه تا ملله تئ خوۀ، ژ بهر فئ يه كي گهلهكي په يوه سته پيروژكرنا كه سايه تيكي وه كي ماموستا مه لا عه بدوللاهي غه رزي...).

شيخ عه دنان حقي: ماموستا مه لا عه بدوللا ژ زانايئنه كي م وه كي وي هه بوون د زه مان و چه رخا خوۀ ده، كه نزه كي پر به ها بوو و تژي بوو ب هه مي جوړين زانينئ نه خاسم د مه سه لئن فقهئ ده، ئه و كانه كي نه دچكيا و زيره كبوونه كي وي پر ب هيز هه بوو و پونكري ب پوښا هيا باوه ريا ب خوه دي، زانايه كي دلمه زن و مه رد بوو، زانين ددا هه ركه سئ بخوازه بئ وه ستاندن و پراوه ستاندن تا دوما هيا ژيانا خوۀ.

مه لي كورد (عه بدولوه هاب كورمي): گوټ د به هيا ماموستا ده (ئهي سهرهلديري پاك دروسته كو ئه م ژته ره بئژن (سهيدا) چونكي ته تو جاري خوۀ نه دچه ماند و ته ژ ده ف هه لوه ستي

خۆه به‌رنه‌ددا و هه‌رده‌م سه‌ربلند بووی و ژ بو که‌سین وه‌کی
ته‌ ئه‌م به‌ژنا خۆه دچه‌مین (دته‌وینن) و هه‌لبه‌سته‌ک ل سه‌ر
مامۆستا گۆت:

مه‌لا عه‌بدو‌للاهێ کوردی
ژ‌کوردان په‌ چ سافی بوو
هه‌قالی.. دیل و بنده‌ستان
ئه‌بوو زه‌پێ غه‌فاری بوو
دلۆفان و جه‌گه‌رمه‌ند بوو
سیامه‌ندی خه‌جا کوردی
دیا‌گگیر... و وه‌لاتپه‌روه‌ر
نه‌زیرێ شیخی خانی بوو
مه‌لایی کورد.. ژ بو سه‌هیدا
گه‌له‌ک خه‌مبار و بی کێفه
فه‌له‌ک غه‌داره‌ ئه‌م کوشتن
ژ ته‌ هشتن نه‌ ساغی بوو
ئه‌رێ سه‌هیدا تو چوو واری
حه‌ق.. بالی شیرین یاران
گه‌له‌ک ده‌ردێ ملله‌ت کێشا
ژیانا ته‌... خزانێ... بوو
به‌لی زه‌نگینی.. و ده‌وله‌ت
نه‌ ته‌نها زێر و ئه‌لماسه
چکوو هه‌شمه‌ند و دلداره‌ک
ب دل هه‌رده‌م جوانی بوو
هه‌ره‌ سه‌هیدا ب دل شادی

هه‌می گه‌ل بۆ ته‌ دلسۆزه

ل پێک‌ا ته‌ خوه‌دی دۆزه

وه‌کی بازجان... فزانی بوو

سه‌رۆک مه‌سه‌عوود بارزانی: د به‌رسفا ده‌رویشی سه‌عدۆ کو پرس کر ما نه‌رینا هه‌وه‌ چیه‌ ل سه‌ر مه‌لا عه‌بدوللا مه‌لا په‌شیدی غه‌رزى، گۆت (مه‌لا عه‌بدوللا که‌سایه‌تیکى پیرۆزه‌ ل ده‌ڤ مه‌ و ملله‌تی مه‌).

د. ئه‌نه‌س مه‌لا شه‌ریف دۆسکی: سه‌یدایى مه‌لا عه‌بدوللا ملا په‌شیدی غه‌رزى مامۆستایه‌کی هه‌رى به‌رزه‌ و کوردپه‌روه‌ر و خه‌باتکه‌ره‌ که‌ ئه‌ندامه‌کی چالاک بوو د ئیکه‌تیا زانایین ئایینی ئیسلامی کوردستان، خوه‌دا دلوقانیا خۆه‌ لی ببارینه‌ و وی شاه‌ بکه‌ ب به‌ه‌شتا خۆه‌.

مه‌لا عه‌بدوللا ئیبراهیم ناسر هه‌کاری: ئه‌و مروّقه‌کی زیره‌ک بوو کو ب پرپستیز و ب پروومه‌ت داخفی و د زانستین شه‌رعی و فقهی ده‌ باش دزانی و مروّق هه‌ز دکر کو پێ په‌روونه‌، بێ ده‌ستوور دکه‌ته‌ دل ده‌، من ژ دل ژێ هه‌ز کر، په‌حما خوه‌دی لی به‌ و جه‌ی وی به‌هه‌شتا هه‌رى بلند بیت.

دکتۆر حه‌مید بافی: مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا مه‌لا په‌شیدی غه‌رزى (۲۵ / ۵ - ۱۹۲۴ - ۲۰۱۰ / ۱۲ / ۱۸) زانایه‌کێ هه‌رى مه‌زن و به‌رنیاس و ناقدار بوو، نه‌ ته‌نها ل پروژناڤایی کوردستانێ به‌لکو ل سه‌رانسه‌رى کوردستانێ و ده‌قه‌ری ژ به‌ر پر زانینا به‌ریزی و وێره‌کی و زیره‌کی و دلسۆزی و خه‌مخوریا وی بو ئایینی ئیسلامی یێ پیروز، هه‌روه‌سا وه‌فاداریا وی بو جفاکی و هه‌لوپه‌ستین هیژایی ده‌ربارا دوزین کوردستانێ دا، ده‌می ئه‌ز ل خواندنا دکتورایی ل شامی و ل لوبنانی د ناڤه‌را سالین (۲۰۰۲ - ۲۰۰۸) چه‌ند جاران ئه‌ز ب خزمه‌تا به‌ریزی گه‌ه‌شتیمه‌ ل مالا وی ل باژیری قامشلو ب هه‌ڤالینیا خودی ژێ پازی مامۆستایێ مه‌زن و کوردپه‌روه‌ر

(مه‌لا حه‌مدی عه‌بدو‌لمه‌جید ئیسماعیل سه‌له‌فی) (۲۱/ ۴ - ۱۹۳۱ - ۱۰/ ۴)
 ۲۰۱۲)، که هه‌ردوکا زۆر حه‌ز ژ ئیک و دوو دکر و ب دیتنا ئیک گه‌له‌ک
 شاد و دلخوش دبوون، سوچه‌تین ئه‌وان ژ بلی پسپارکنا ره‌وشا که‌س و
 کاران و ملله‌تی ل سه‌ر چه‌ند بابه‌تین ئایینی و کوردایه‌تی بوون.

مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌للا غه‌رزی زانایه‌کی زۆر شاره‌زا و بسپور بوو
 د بابه‌تین ئایینی و زمانێ عه‌ره‌بی و زانستین مه‌لاتییی دا، چونکو ب
 ده‌هان سالان مه‌لاتی یا کری و وانین زانستین مه‌لاتییی به‌رده‌وام دگۆتن
 مینا: (النحو، الصرف، العقائد، الکلام، التفسیر وعلوم القرآن، الحدیث
 وعلومه، الفقه وأصوله، علم الفرائض/ المواريث، المنطق والمجادلة، علم
 الوضع، علوم البلاغة: البیان والبدیع والمعاني، علم العروض والقافية،
 علم الفلك والهيئة ...)، ئه‌ف زانسته هه‌می یین گوته‌یه‌ فه‌قیان... و زۆر
 یی به‌هله‌وان و ره‌هوان بوو تیدا هه‌تا وی پاده‌ی که چه‌ندین فه‌کوله‌ر
 و قوتابیین ماجستیژی و دکتورایی، ژ ده‌وله‌تین عه‌ره‌بی و که‌ندا‌فی د
 هاتنه‌ ده‌ف دا هنده‌ک ده‌سته‌واژه و ده‌قین په‌رتووکی‌ن دیرین و که‌فن
 نیشا ئه‌وان بده‌ت.. چونکو مامۆستایین زانکویان نه‌ د شاره‌زا بوون د
 ئه‌وان په‌رتوووک و ده‌سته‌واژه‌یان دا، ده‌می ئه‌و په‌رتووکی‌ن ده‌ستنقیس
 و که‌فن د هاتنه‌ فه‌کولین (تحقیق) کرن ژ لای قوتابیا و فه‌کوله‌رانقه‌.

زیده‌باری هندێ مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌للا زانایه‌کی زی‌ده‌ مه‌زن بوو
 (خطیب) و په‌یفخوینه‌کی شاره‌زا و زیره‌ک و ویره‌ک و جفاکناس ژ بوو،
 بابه‌تین ئایینی ب کاودانین ژيانا جفاکی و ملله‌تی فه‌ د گری‌دان و مه‌رهما
 خو‌ه ب سانه‌هی د گه‌هانه‌ نه‌قیژکه‌ران ل مزگه‌فتی، ب زمانێ کوردی
 دگه‌ل ئاماده‌بوویان د ئاخفت ل سه‌ر مینه‌را پیغمبه‌ری خودی (س.خ) ل
 مزگه‌فتی فه‌ و به‌رده‌وامی دایێ بی ترس د ده‌مه‌کی کو بابه‌تی خواندنا

خوتبی ب زمانێ کوردی قه‌ده‌خه‌ بوو د ناف مه‌لایان و جفاکی ده‌قه‌ری
دا، گه‌له‌ک فشار ل سهر هاتینه کرن ژ لای ده‌سته‌لاتا سووریی هه‌تا کو
بریارا قه‌ده‌خه‌کرنا خوتبی ل سهر وی ب ئیک جاری هاته‌ ده‌رخستن.

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا مه‌لا په‌شید زانایه‌کی دلسۆز و مه‌لایه‌کی
کوردپه‌روه‌ر بوو، په‌یاما خو‌ه‌ یا ئایینی و ملله‌تینی و مرو‌فایه‌تی و
بلی زا‌ره‌کیی ب پیکا نفی‌سینی ژ به‌لافه‌ دکر، له‌وما چه‌ندین هو‌زان
قه‌هاندینه و دیوانین شعرا چیکرینه و گه‌له‌ک په‌رتووک نفی‌ساندینه و
ئاماده‌ کرینه بو‌ چاپی دا ملله‌ت مفایی ژ بکه‌ت... که زۆر گرنگه‌
ئه‌فرۆکه‌ قه‌کو‌له‌رین کورد ل سه‌نته‌رین زانستی و ل زانکویین کوردستانی
قه‌کو‌لینین بابه‌تی و نامین ماجستیری و دکتو‌رای ل سهر ژیاننامه‌ و رۆل
و بیر و هزر و هه‌لو‌یستین مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا مه‌لا په‌شیدی یین
زانستی و ئایینی و کوردایه‌تی و مرو‌فایه‌تی بنفیسن و ئاماده‌ بکه‌ن.

هه‌روه‌سا مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا غه‌رزێ مه‌لایه‌کی شاره‌زا
و زی‌ره‌ک بوو د دانو‌ستاندن دا... پیز ل به‌رامبه‌ری خو‌ه‌ و دیتن و
تیبینی و دیگرت و دیتن و بو‌چوونین خو‌ه‌ ژ ب به‌لگه‌فه‌ به‌رچاف
دکر، گه‌له‌ک ب ریک و پیکی و ب هیزه‌کا زانستی و مه‌نته‌قی که
دبوویه جه‌ئ سرنجا ئاماده‌بوویان و گوهداران.

بیگومان مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا ئالیگر و پشته‌فانه‌کی خورت و به‌یز
بوو ژبو‌ پیا‌زا خودی ژ پازی ریه‌ری نه‌مر مه‌لا مسته‌فا بارزانی (۱۴/۳
- ۱۹۰۳ - ۱۳/۳/۱۹۷۹) و شوهرشا ئه‌یلوولی (۱۱/۹/۱۹۶۹ - ۶/۳/۱۹۷۵) و
پشکداری تیدا کریه‌ ب ریکا دامه‌زراندنا ئیکه‌تیا زانایین ئایینی ئیسلام ل
کوردستانی ل (۲۱/۹/۱۹۷۰)، کارکرن وه‌ک (قازیی شه‌رعی) ل (ده‌قه‌را
شنگالی و هنده‌ک باژیری دن وه‌کی ئامیدی و باتیفا...) و چاره‌سه‌رکرن

ده‌هان کیشه و ئاریشین خیزانی و جفاکی و ناکوکیین مولکداریین....

ژبه‌ر خه‌باتا مامۆستا مه‌لا عه‌بدول‌لا و پولی وی یی کوردایه‌تی و جفاکی و کاریگه‌ریا بیر و هزر و هه‌لو‌یستین به‌ریزی ل سه‌ر ملله‌تی، حکومه‌تا عیراقی بریارا سیداره‌دانن بو ده‌رکر و خوه‌ستن وی بگرن ل گوندی گۆزگیرانی، لی خوه‌دا وی خلاس کر و پشتی پیکه‌فتنا جزایری یا ره‌ش و ئیریشا له‌شکری عیراقی ب هه‌می چه‌کین گران ب باله‌فر و تانک و تۆپان، مامۆستا د گه‌ل خیزانا خو‌ه کۆچه‌ری پوژئافیی کوردستانی بوون، تشته‌ک ل گه‌ل خو‌ه نه‌بریه‌ ژ بلی په‌رتووکیین خو‌ه و گه‌له‌ک په‌رتووکیین کوردی د شکه‌فته‌کی ل چیا‌یی بیخیر فه‌شارتی ب مه‌ره‌ما پاریزی و ب هیقی، کو پۆژه‌کی بزیقری کوردستانی و ل باژیری سه‌رفه‌رازیی و خه‌باتا کوردایه‌تییی (قامشلو) به‌رده‌وامییی بده‌ته خه‌باتا خو‌ه ب پیکین خو‌ه یین تایبه‌ت د پیکا گۆتار و به‌لاک‌رنا زانین و بیره‌وه‌رییی د ناڤا جفاکا کورد ده‌هه‌تا وه‌غه‌را دویمه‌یه‌کی کری... پوحا زانایی مه‌زن مامۆستا مه‌لا عه‌بدول‌لا غه‌رزی و هه‌می زانایین کوردپه‌روه‌ر ل به‌هشتا به‌رین شاد و ئارام بیت.

(پ.ه. د. حه‌مید باقی / ده‌وک)

٢٠٢٣ / ٨ / ٢٥

به‌شی چاره‌مین

گه‌شته‌ک د خوه‌نده‌گه‌ها مامۆستایی ده:

ب نائی خوه‌دایی دلۆنان و دلۆنین

ئاخافتنا ل سهر ژینه‌نیگاریا زانا و مه‌زنان هه‌ستیاره، ب زانینا خۆه ملله‌ت رادبن و ب هه‌لوه‌ستین خۆه یین می‌رخاسانه، مۆتی‌فاسیۆن و ب چیرۆکین خۆه یین بالکیش مروّف ماقایی دمین، به‌لی، ئاخافتنا ل سهر مامۆستایی هێژا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا مه‌لا په‌شیدی غه‌رزی و فه‌گۆت‌نا هنده‌کی ل سهر ژيانا وی تشته‌کی باشه و یا گرنگه^(۱)، ژبو کو ئه‌م به‌حسا پ‌یاز و خوه‌نده‌گه‌ها مامۆستایی پ‌یزدار بکن، ئه‌م ژ دبستان و پ‌یازا وی هینی گه‌له‌ک تشتان بوونه، ئه‌زێ به‌حسا هنده‌کان بکم:

۱. ته‌شوی‌ق‌کرنا زانستین ئایینی و نووژهن، هینبوون و فیرکرنا وان، ب خیره‌ت، لیکۆلین، خوه‌ندن و هینکرن.

۲. لیکۆلینین زانستی، فه‌کۆلین و په‌سه‌ندکرنا ده‌لیلان و هشیاری ژ له‌زکرنا دانا فه‌توه‌یان، ژبه‌ر کو ئه‌و له‌زێ ناکه د پ‌یاران ده، چ د وارین ئایینی و شه‌رعی ده چ د وارین دن ده بن، تا پشت‌پراست‌کرنا و لیکۆلینا ژ چه‌ند ئالیان فه‌یت‌ه کرن و ئه‌م فه‌تووی نه‌دن ل گۆر ک‌یف و به‌رژه‌وه‌ندیان به‌لکی بو پ‌یک‌ئینانا مافان، نه‌ مافی د به‌رژه‌وه‌ندیا دۆست و یان دوژمن ده به، نه‌ ل گۆر چ په‌نگ، زایه‌ند و نژادا وی به... و حوکم نه‌ دکر ل سهر ئاریشه‌ ب نه‌رینه‌کی نژاد‌په‌رستی و ده‌ف ژ سهر نه‌ته‌وه‌یه‌تی به‌رددا ده‌ما ماف و راستی د هات...

(۱) ابراهیم یوسف، المصدّر السابق، ص ۷۸.

۳. په‌ژراندنا ب خه‌له‌تییی و قه‌بوولکرنا په‌خنه‌یان و شیره‌تان ژ خۆرت (جحیل) و پیران و سپاسیا ئه‌وان دکر، مامۆستا دگۆت "نه‌دن په‌ی که‌سی من، به‌لکو ل په‌ی ده‌لیلان بن، ئه‌گه‌ر ئه‌ز شاش بووم پی نه‌گرن لی ژبو من راست بکن"، د هه‌دیس پی ده‌ها تی گۆتن: "ماف ب په‌ژرینن ژ یین کو تینن، چ جوان و چ پیر بن، هه‌ر چه‌ندی به‌رێز یان نێزیک بن ژ ی قه‌بوول نه‌کن"^(۱).

۴. مامۆستا پی د دا کو ئه‌م ژ شیخ و زانایان فی‌ر بن و ژ ئه‌وان سووده وه‌ر بگرن، چ رێگه‌ز و دۆکتینین ئه‌وان بن و چه‌ندی به‌ره‌فاژی نه‌رینا وی بت.

دچوو سه‌ردانا زانایین ئایینی، ب وان په‌ ده‌یقی و گه‌نگه‌شه‌ دکر و ل پشت ئه‌وان غیژ دکر و د وی باوه‌رییی ده‌ بوو، کو خه‌له‌تیه‌ک مه‌زنه‌ مروّف نژاده‌رستی پی ل ژ مامۆستا و شیخی خوه‌ره‌ بکه‌ چ ده‌ بلا به‌، ل راستیی بگه‌ره‌ و وی بگه‌ره‌ ته‌قی دژبه‌رین وی ژ به‌!!.

وی ئه‌ف پینمایا زی‌رین ژ مه‌ په‌ داتینه‌ کو ئیمام به‌دیخ ئه‌له‌زمان سه‌عیدی نه‌ورسی^(۲) دگۆت: "تشتی کو ئه‌شکه‌ره‌یه‌ بگه‌ره‌..و تشتی کو شیلۆ (که‌ده‌ر) دکه‌ ژده‌ف به‌رده‌".

۵. مامۆستا فی‌ری مه‌ دکه‌ کو ئه‌م ژ ده‌ف زانایان به‌رنه‌دن ژبه‌ر هن غه‌له‌تیین وان، وه‌ک یی کو گۆتیه‌:

(۱) کورپی عساکر و ده‌یله‌می ژ کورپی مه‌سعوود خوه‌دی ژ پیازی بی.

(۲) ژ شیره‌تین وی: ئه‌ی کوردین شیره‌میر و له‌شکه‌رین له‌هه‌نگ: شیار بن وا سپنده‌ هات، به‌سه‌ کو هوون بنقن ۵۰۰ سالی، ئه‌گه‌ر هوون بیره‌وه‌ر نه‌بن وی نه‌هوشیاری و کۆچه‌ری وی ل هه‌وه‌ ب گوهرینن د بیابانا هوّقییی. به‌دیئوزه‌مان ئوغر کر بال خوه‌دای پی خوه‌قه‌ ل باژاری ئورفا به‌ری نمیزا فه‌جری د ۱۹۶۰/۳/۲۳ خوه‌دی لی ببوره‌ و جه‌ی وی به‌هه‌شتا به‌رین بت ع.م.

(من ذا الذي ما ساء قط ومن له الحسنی فقط) یانی دبیژه کی هیه
کو تو جاری خرابی نه کر به و یئ ههبت کو قه نجی ب ته نئ کر بت..

لؤما ژی ئیریشی پرسگریک و شاشیتیین (غله تیئ) دکه و
ئیریشی مروؤف ناکه، به لکی به حسا غله تیا وی دکهت، وی
سهرپاست دکهت و فزیه تیئ وی تینه زمان، وهک کو ب زانایئ
شامئ په کریه، له وړا ل سهر وی گوته:

(نحن لسنا معه فيما قال ولكننا نحن معه بمئة درجة إلا واحدة)،
یانی دبیژت ئهم ل گهل وینه د ئاخذتنا وی ده ژ تشتین کو ئاخذتییه د
گوټنا وی ده، لی ئهم نه ل گهل وی نه سه د پله کیم یهک (تیک)...

میناک: د کووراهیا ده ریایئ ده گلهک مفا هه نه، وهک
گهوههر، مرجان، ماسی و مار ژی یا هه نه کو زیانئ ددن وان،
گهلو ئهم ژ بهر هن ماران دهف ژ ده ریایئ و مفایئ وی به ردن؟
ما ئهف ئینسافه؟ ل سهر فئ بنگه هئ ژ گوټنا به دیعوززه مانئ
نوورسی تی دیتن کو دبیژه: "مامؤستایئ ته نه بئ غه له تییه،
به لکی شاشه کو مروؤف باوهری بکه کو غه له تیئی ناکت".

لی به لی هه بوونا سیفین خه رابووی د ناف به خچه یه کی ده
زه ره ری نادته بؤستانئ و هه بوونا په ره یین سه خته د ناف سه ندوؤقی
ده ژی نرخئ خه زینه یئ کیم ناکهت.

۶. مامؤستا مه فیړ دکه کو ئهم ب په رهنسیب و پیکه زیئ
خو هغه گریدای بن و ل هه مبه ر دژواریان سه بر بکن، دا کو
په رهنسیبان بپاریزن و نه گو هه رینن ئه وان وهک مارمارووک کو
ب تافئ په نگینه، ژبو به رژه وه ندیهک دنیایی یا ده مکورت، ئان

ژبو که سین کو خیانهت کر نه ل گه لی خو و ل وه لاتین خو و
و خو و فروتنه کوله یین وه کی وان.

۷. د پامانین خو و ده ئازاد بن ژبو کو ئهم ئافرینه ر بن، ژ بلی
خو و دایي ب ته نی تو ژ که سی په شه رمه زار نه بن و نه که فن
بنده ستی تو که سی، کو و ده زگه یین کو ته نی ژبو نه فسا
خو و یین ته نگ و خو و په رست دخه بتن، نه ژبو خاتری یین
ل دورا ئه وان بن وه ک هه ف ب جودایي...

لی ماموستایي مه ژي ده ف ژ گو تنه خو و به رناده: ئه گه ر ه نه ک
ژ ئه وان د ناف پارتیه ک یان کو مه که نه رم ده یین دیتن، تونیدی یی
په دکن و زیانی دگه یین ه نه کین دن و ژ ئارمانجین ئه وان ئازادییه،
پی بدن ئه ندایي خو و کو په خنه یین چیکه ر بکن، نه یین گرتی و
خو و فه کشاندن، به لکی تیکلیا ئه وان ب کو مین دن په، سوودی بکن
ژ ئه وان و فه کریبونا وان ل سه ر یین دن، کی بن بلا بن، چیتره
کو مرو ف ب وانقه گریدایي به، نه خو و سه رخو و بوون چیتره کو
مرو ف ئارمانجا خو و یا خو و ستی وندا بکه..

۸. ماموستایي مه فی ری دکه کو ئهم مال و ری زگرتنی ژ خه لکی
نه خوازن، ژ به ر کو ئه ف ئارمانج نه به شه ک ژ ئول و بانگا
مه یه... لی ئارمانج ئه وه فی کرنا خه لکی ژبو خی ری و ده رخستنا
ئه وان ژ تارپیتیا نه زاین و که فنه شوپی ب بو پونا هیا زاین و
نو و ژه نکرنی...

۹. ل سه ر مه یه کو ئهم زمانی خو و یی کوردی باش فی ر بن، ژ به ر
کو ئه و دیاریه ک خو و دی یه، و فی ری زمانین دن بن، ری ز ژ زمانی
خو و و زمانین دن په بگرن، ب راستی ژي هه موو زمان خویشکن
و کولیلکن د باخچی ژیان دی و ژ ئافراندا خو و دایه و ئایه ته که ژ

ثایاتین وی کو خوه دا دبیزه:

(ومن آیاته خلق السماوات والأرض واختلاف ألسنتكم وألوانكم
 إن في ذلك لآيات للعالمين) (الروم: ۲۲). یه زدان دبیزه ژ ثایه تین وی
 ثا فراندنا ناسیمان و زه مین و جودابوونا زمان و په نگیڼ وه هه نه، ب
 راستی د ثایه تن ژبو جیهانان...

۱۰. ژ فیرکړنا وی ژی فیری کو هم حه ز بکن ژ وهلات و ملله تی خو،
 ژبه ر کو یی کو ژ وهلاتی خو حه ز نه که... دی چاوا ثاڅا بکه؟!
 و یی کو ژ گه لی خو حه ز نه که.. نه وی چاوا وی هین بکه و
 شیره تا لی بکه؟! ژ عوباد کورئ که سیری شامی، ژنه ک ژ نه وان
 ب ناڅی فیه سیلا گوته من بهیستیه ژ باقی خو کو دبیزه من ژ
 پیغه مبه ر (سلاف لی بن) پرسى و من گوټ: ما ژ نژادپه رستی یه
 کو مروټ ژ ملله تی خو حه ز بکن؟ گوټ: "نا، لی ژ نژادپه رستی یه
 کو مروټ پشته فانی ملله تی خو حه ز بکن ل سهر زورداریی" (۱).

۱۱. هم تیکه لیی ب جفاکي په بکن ب نارمانجا ناسکرنا تیک و دو،
 دیالوگ و چاره سه رکرنا پرسگریکان.. ژبه ر کو نه رکا واعیز و
 فیرکهر چوونا ده فی خه لکی یه و نه ل بهندا هاتنا نه وان به،
 د حه دیسی ده هاتیه: کو پیغه مبه ری خوه دی (دروود و سلاڅین
 خودا لی بن) گوته: "نه و باوه رمه ندی کو ب مروټان په
 تیکه لیی بکه و ل هه مبه ر ته نگاسیا نه وان سه بر بکه، خیرا
 وی مه زتره ژ وی باوه رمه ندی کو ب مروټان په تیکه لیی نه کت
 و سه بر ناکت ل سهر زیانا وان" (۲).

(۱) سنن ابن ماجه، رقم (۳۹۳۹)، سنن احمد، رقم (۱۶۳۷۵).

(۲) سنن ابن ماجه، رقم (۴۰۲۲).

۱۲. هیڅیا مه هیه کو فهلاکته و خه‌رابی مه‌رحمه‌تن و خه‌راییا
 نه‌وان ژي به‌شه‌ک به.. وی ئەف حیکمه‌تا خوه‌ش تینه زمان: (هه‌یا
 کو قه‌نجیا ب ته‌فاهی تیده نه‌بت خرابیا به‌شی نینه) وه‌ک ماران
 خه‌راییا نه‌وان ژي به‌شیه و د نافی وانده سوودوه‌رگرتن ژ ژه‌ه‌را
 نه‌وان هه‌یه، بکارنانینا نه‌وان ب ناوایه‌کی راست و فیده‌یین دن
 هه‌نه، هه‌ر وه‌ها ناژه‌لین زه‌ره‌دار ئین مینا شیر، پلنگ و گور...
 ده‌ما کو د خزمه‌تا مروّفان ده‌یین تامکرن، بکیر دبن، هه‌ر وه‌ها
 ناژه‌لین مروّفی، ئەم دکارن سوود و مفایئ ژ نه‌وان وه‌ر بگرن و مروّف
 سوود ژ نه‌وان وه‌ر بگری ب فیرکنا وان.

۱۳. هه‌ر وه‌ها مه‌ فیر دکه کو ئەم پړیزی بگرن ژ یاساین وه‌لاتین کو
 ئەم لی دژین و یان یاسا و ئورف و ئاده‌تین مروّفان، هه‌تا کو
 ئەم خه‌له‌تیه‌ک ئان نه‌حه‌قیی نه‌یین، وی ده‌می دقئ ب پړیین
 ناشتانه، په‌وا و قانونی، دووری توندیی وه‌ره راستفه‌کرن..

۱۴. ئەم نفران ل مروّفان نه‌کن چونکی هه‌رامه، به‌لکی ئەم ژبو نه‌وان
 خیری ب خوازن و ئەم داخوازا خیر و قه‌نجیی و دلوقانیی ژ وان په
 بکن، وه‌ک کو پیغه‌مبه‌ر (دروود و سلافتین خودا لی بن) دیژّه "ئه‌ز نه
 ژبو نفران هاتمه‌ شانن، لی وه‌ک دلوقانیی" بوخاری پړوایه‌ت کریه‌ د
 (ئاداب ئەلموفه‌د) ده، ل شوونا کو ئەم ل تاپیین نفرا بکن، ئەم مووما
 (شه‌مالک) ئەفینئ و دیالوگ و ناشتیین فین..

۱۵. ئەم ئورته و نه‌رم بن د گوتن، کرن و پامانین خوه‌ده و ئەم دوورکه‌فن
 ژ نژاده‌پرستی و تووندې‌وویی د ئایین، نه‌ته‌وه‌په‌ره‌ستی، خوارن،
 جل و به‌رگ و د هه‌ر تشتی ده، ل گور گوتنا خوه‌دایئ مه‌زن:

(وڪذلك جعلناكم امة وسطا لتكونوا شهداء على الناس ويكون

الرسول عليكم شهيدا) (البقره: ۱۴۳۹).

یانی خوه‌دا دبیره مه‌وه کرییه ملله‌ته‌کی ئورته بو هوون بن‌بینه‌ر ل
سه‌ر خه‌لکئی و پیغه‌مبه‌ر به‌بینه‌ر ل سه‌ر هه‌وه و گوټنا پیغه‌مبه‌ر (سلاڤ
لئ‌بن): (گه‌لی مروټان، د ئایینی ده ژ زیده‌گافییی خوّه پاریزن، ژبه‌ر
کو یین به‌ریا وه هاتنه، ب زیده‌گافییی د ئایینی ده هاتنه وئرانکرن)^(۱).

ئه‌ف گه‌رینه‌که کورت بوو د ناف باخچه‌یین ماموستا ده، کو ب
پاستی ژی جه‌ئ ره‌نگن، ب هیټیا کو بیه‌نا وی ل هه‌رکه‌سین کو
دکه‌فن جیهانیین وی به‌لاف به‌ه و ئه‌م سه‌رکه‌فتتی ژ خوه‌دایی مه‌زن
ره‌دخوازن و په‌سن و سپاسی ژ خوه‌دایی گه‌ردوونی ره‌به‌.

عه‌بدول‌ره‌حیم مه‌قسوود

قامشلۆ ۲۰۰۹/۲/۱

(۱) سنن ابن‌ماجه، رقم (۳۰۲).

ژیدهرین پهرتووکى

- (حوار مع قاض ثورة البارزاني تقديم وحوار إبراهيم اليوسف) کو ب زمانى عهره بى هاتووو نقيساندن ژ لايى بهريز پوژنامه فان ماموستا (ئبراهيم يووسف) وهكى هه قيه يقينهك د گهل زانيار مهلا عهبدوللا و ئهف پهرتووک ل (دوبهى) ب ئاليكارياد هه زگه ها (سهما كورد) يا رهوشه نيبى و هونه رى ژماره (۳۲) ب ريقه به رىا وى ماموستايى بهريز (عارف په مەزان) كو ل سالا (۲۰۰۹) هاتووو چاپكرن...
- (انتفاضة صاصون - آل علي يونس ۱۹۲۵- ۱۹۳۶) نقيسكار و پوژنامه فان (كوئى رهش) ل سهر راپه رينا ساسوونى نقيسييه ب زمانى عهره بى.
- (سير اعلام الكورد في سوريا) يا كو د. عهلا ئددين عهبدولر هزاق جهنگو نقيساندييه ج ۱ و ج ۲.
- (في ذكرى الخمسين لتأسيس اتحاد علماء الدين الإسلامي في كردستان) - اعداد اتحاد علماء الدين الإسلامي في كردستان - قسم الاعلام ۲۰۲۱ - ۱۴۴۳ - ۲۷۷۱ ك.
- (مهولوودا په يام) نقيسه ر ماموستا مهلا عهبدوللاهى خهرزى هاتييه نقيساندن ب شيوازي ههلبهستان ل سهر ژدايكبونا پيخه مبه ر موحه مه د سلاف لى بن، چاپخانا هاوار ل دهوكى ژ وهشانين ئيكه تيا زانايين ئايينا ئيسلامى يا كوردستانى - لقى دهوك ژماره (۳).
- (زنجيرا بارزانيان Zincîra Barzaniyan) نقيسه ر ماموستا مهلا عهبدوللاهى غهرزى، ب پهنگى ههلبهستان هاتييه نقيساندن ل سهر زنجير و نه سه با بارزانيان، هاتييه چاپكرن ل چاپخانا خانى يا

رهوشه نییری و پاگه هاندنی ل دهوکی سال ٢٠١٢ ز.

- (گولستان) یا سه عیدی شیرازی - نفیسه ماموستا مهلا عه بدوللاهی غهرزی ژ فارسی وهرگه راندیه بال کوردی فه (ناهاتییه چاپکرن).
- (مه مؤزینی چنه ههردوو) نفیسه ماموستا مهلا عه بدوللاهی غهرزی ههلبه ستین ب زمانن کوردیه ل سهر ئارمانجا ئه حمه دی خانی ژ نفیساندنا چیرۆکا مه مؤزینی (نه هاتییه چاپکرن).
- (میژویا شوهرشین کورد) نفیسه ماموستا مهلا عه بدوللاهی غهرزی هاتییه نفیساندن ب زمانن کوردی، رهنگی ههلبه ستان (نه هاتییه چاپکرن).

- صفحة العلامة ملا عبدالله ملا رشيد الغرزي على الفيسبوك

<https://www.facebook.com/MlabdallhMlaRshydAlghrzy>

- مجموعة أكاديمية العلامة ملا عبدالله الغرزي للعلوم والدراسات الشرعية والاجتماعية على الفيسبوك

- موقع كوليلك (أكاديمي - ثقافي - تنموي) [/https://kulilk.com](https://kulilk.com)

- موقع ولاقي مه <https://www.welateme.net/> welatê me

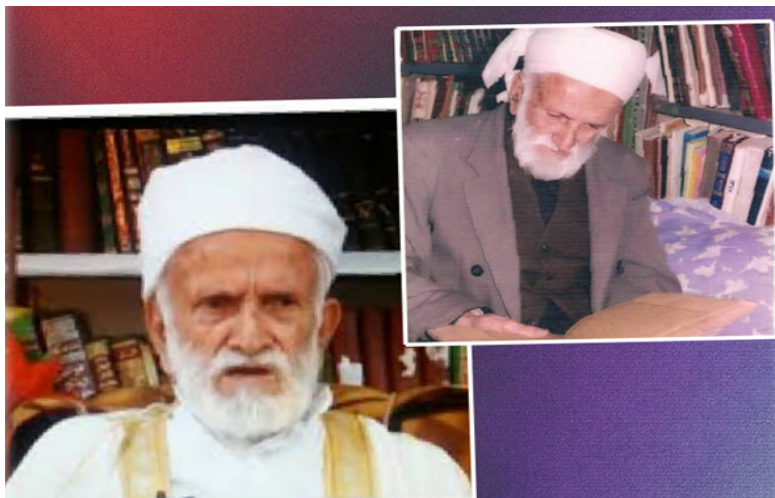
- موقع اتحاد علماء الدين الإسلامي في كردستان

[/https://www.zanayan.org](https://www.zanayan.org)

- دیداره کی تاییهت ل گه ل سهیدا مهلا ئه بدوللاهی خهرزی - ژ ئهرشیفا کوردستان تیڤی Kurdistan tv کو هاتییه تو مارکرن ل قامشلۆ ٢٠٠٢/١١/٣ ز.

- لاپهرا پوژنامه ڤان ماموستا (اکرم هسني).
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100013224378453>
- لاپهرا (گوندی گوزگیران گوزگیران) ل سهر فیسبووکی.
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100048788986288>
- فیدیو و دهنگین ماموستا یین تۆمارکری و بهلاف بوونه ل سهر یوتیوب و فیسبووکی..
- بیرئانینین ل کوردستانی گوندی تاووسی و گوزگیرانی ل سهر زمانی سهبریا مهلا عهبدوڤلاهی غهرزی.

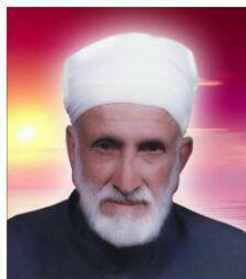
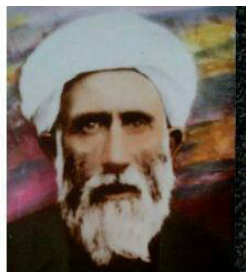
پاشیه ند ده ستنقیس وینه

مهلا عهبدوللاهت غهرزی (۱۹۲۴-۲۰۱۰)

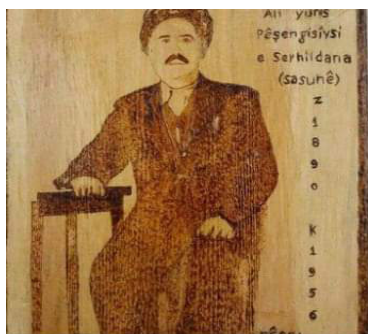
ماموستا مهلا عهبدوللا و کورئ وی پارێزهر موحهمه دجان مهلا

مه‌لا ره‌شید و هه‌ردوو کوپین وی مه‌لا موحه‌مه‌د و مه‌لا عه‌بدوللا

مه‌لا عه‌بدوللا و هه‌ردوو براین وی مه‌لا ئه‌حمه‌د و مه‌لا موحه‌مه‌د سدیق

زارۆکین مالا عه لییی یوونس (شۆره شا ساسوونی ۱۹۲۵-۱۹۳۶ز)

پیرۆزکرنه (سه‌ما کورد) بۆ مامۆستا ژ لایى مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌ره‌زاق و
مامۆستا ئیبراهیم ئەلیووسف

پیرۆزکرنه (سه‌ما کورد) بۆ مامۆستا ژ لایى د.عه‌ل‌ئه‌ددین جه‌نگۆ و مامۆستا
ئه‌کره‌م سلێمان که‌نعۆ

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا و کوپین وی موسته‌فا و موحه‌مه‌دجان
ل گوندی گۆزگیرانی سالا ۱۹۷۴ز

رهشید مهلا دهما پيشمه رگه بوو د شوره شا ئه يلوولن ل چومان سالا ١٩٧٤ ز

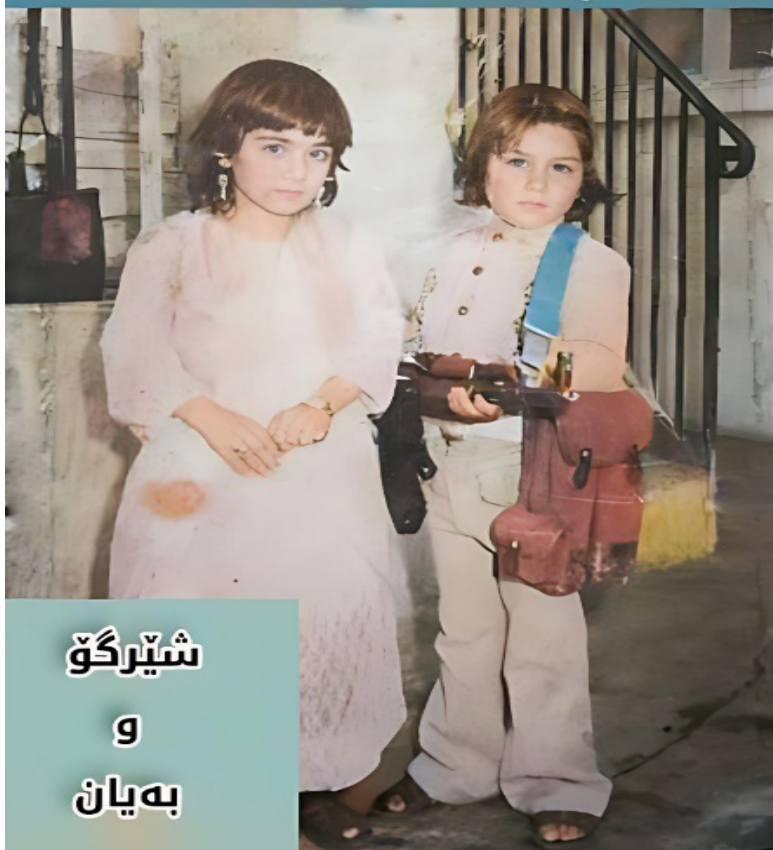

ره‌شید مه‌لا و شه‌هید سابر

ماموستا د گهل هنده ک خوهنده ټان و په وشه نبیرا

زارۆكیڤ شههید عه‌بدولرحمان

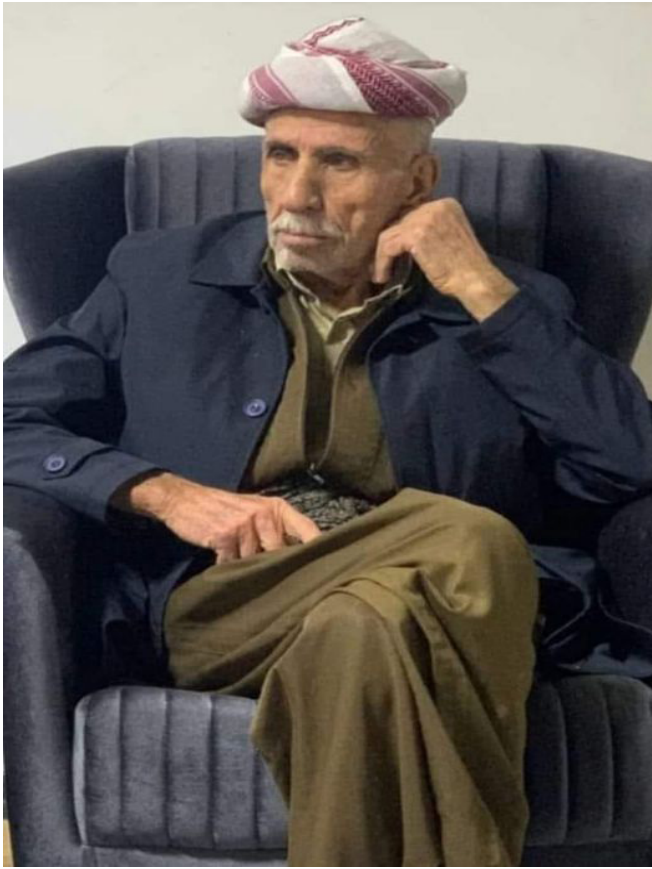

شیرگۆ

و

به‌یان

شه‌هید عه‌بدولرحمان سالح و هه‌ردوو زارۆكیڤ وی شیرگۆ و به‌یان، شه‌هید عه‌بدولرحمان سه‌رۆكی پاراستنا شه‌هید عیسی سوار بوو، د سالا ۱۹۷۷ هاته شه‌هیدکرن سه‌ر ده‌ستی رێجیما به‌عسا شۆفینی.

عه‌بدوللا ئیبراهیم سلۆ هه‌سنی بابێ ئه‌كره‌م: كه‌سایه‌تیه‌كی خه‌باتكار و پێشمه‌رگن شۆره‌شا ئه‌یلوولێ و گولانی بوو و زۆر زه‌حمه‌تی و ده‌ربه‌ده‌ری دیتیه‌ ژ به‌ر هه‌لوه‌ستێن خوه‌یی نه‌ته‌وی و شوێشگێری و (یه‌ك ژ هه‌فالێن مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا مه‌لا په‌شیدی غه‌رزی كۆل كوردستانا پۆژه‌لاتێ مامۆستا بوویه‌ میقانداری عه‌بدوللا باقی ئه‌كره‌م ئێزێكی هه‌فتیكی ل ده‌ف وی مایه‌.). و به‌ره‌فانیا وی د به‌ر خاكا كوردستانێ ده‌، ئۆغر كر بال خوه‌دایی خۆ ڤه‌ دوو شه‌ممه‌ پێكه‌وتی ٢٠٢٣/٨/٧ ز

یه‌زدان لێ ببوره‌ و جه‌ئ وی به‌هه‌شتا به‌رین به‌ و په‌شیمانی ڤی دونیایی نه‌به‌.

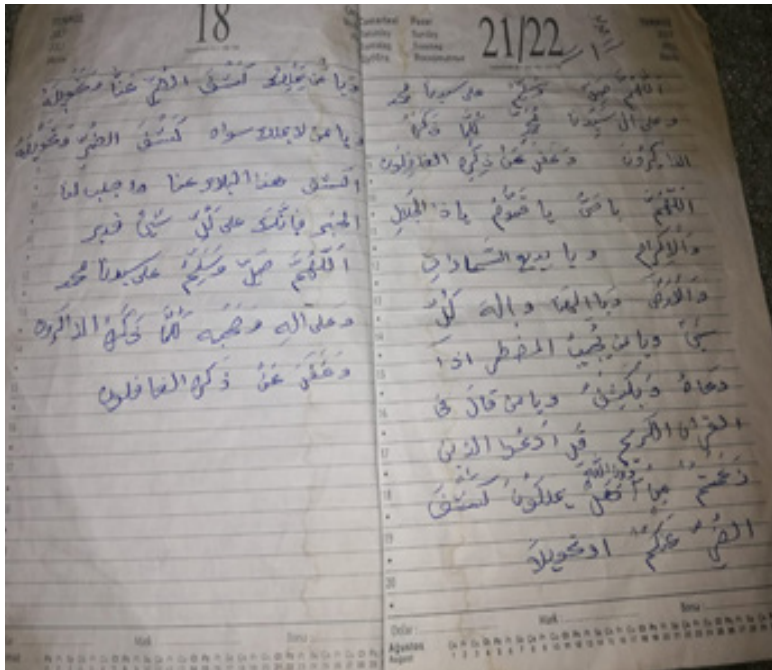

مزگه‌فتا گۆزگیرانی یا که‌فن کو مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا و خه‌لکین گوندی ب ده‌ستین
خوه ئافا کرنه (کامیرا: مامۆستا ئه‌کره‌م هه‌سنی)

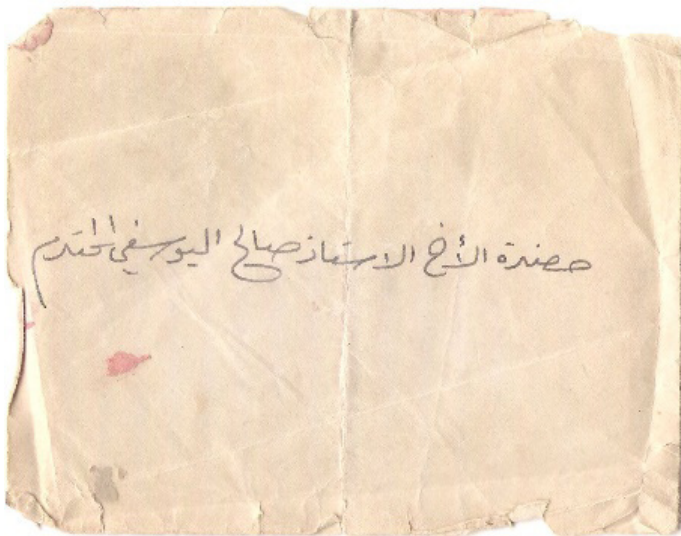

شکه‌فتا کو مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا ده‌رس ددانه فه‌قه‌هان ل گوندی گۆزگیرانی د نافه‌را
سالا ١٩٧٢-١٩٧٥

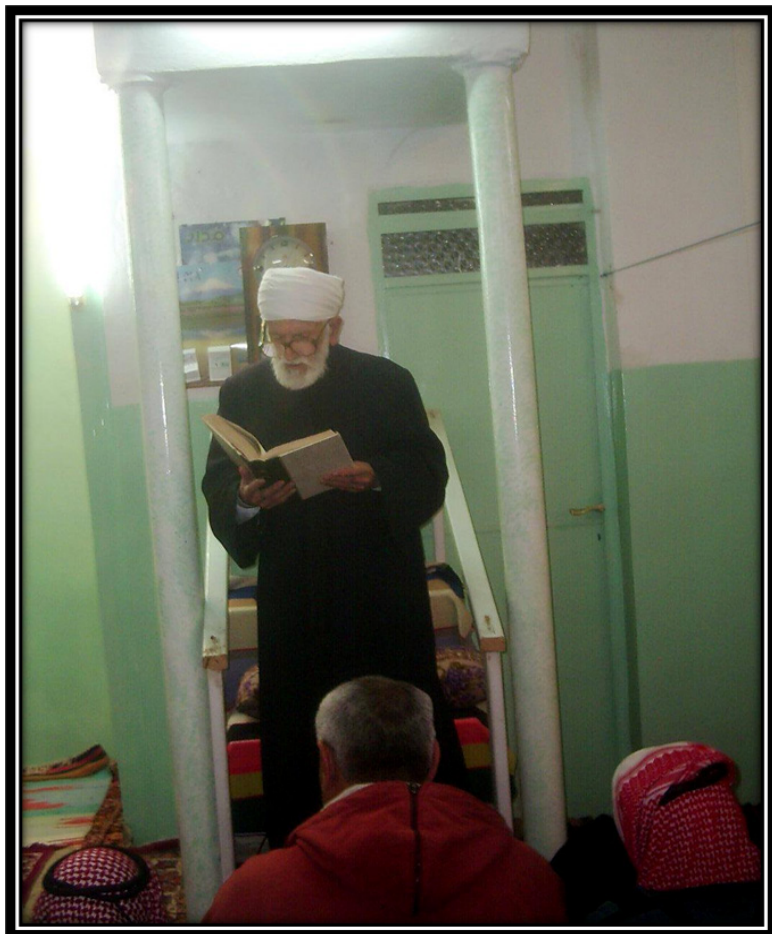
شکه‌فتا مه‌لا عه‌بدوللا کو تیده ده‌رس ددانه فه‌قه‌هان و ژ به‌ر رێجیما عیراقی ده‌اتینه
فنی شکه‌فتی.. (کامیرا: مامۆستا ئه‌کره‌م هه‌سنی)

ئەف دوعا ب خەتئ دەستئ مامۆستا مهلا عه بدوللا هاتیه نقیساندن، دەما کو
 بریارا سیداره دانا مامۆستا دەرکەت ژ لایئ پښیما به عسا فاشست، له شکەرئ
 عیراقئ هاویردۆرا مزگەفتا گۆزگیران دۆرپچکرن، ئەفسەرئ له شکرا گۆت: کی
 مهلا عه بدوللا یه، مامۆستا گۆت: ئەزم، ئەفسەر گۆت دەرکەفه ئەم هاتینه ته
 بن، مامۆستا گۆت: ئەم و ئاماده بوویان دئ لمیژا خوّه بکن و ئەزئ بيم، مامۆستا
 دبیزه کو سئ جارن داخوازا من کرن کو ئەز ژ مزگەفتئ دەرکەقم، مه ئیژا
 خوّه کر و من ئەف دوعا کر پاشی من خاتر ژ ئاماده بوویان خوّه ست و ئەز
 دەرکەتم لئ من کەسەک ژ له شکرین پښیما عیراقئ نه دیت، پوژا پشتی وی
 جارهک دن ژئ هاتن پرسا من کرن لئ ئەز ب سەرئ چیا کەتبووم.

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا گۆتارا ئینى دخوینى ل مزگه‌فتا سوڤى عیسا ل تاخى
ه‌لیلیین - قامشلۆ

صفحة الرفع السيد صبحي البوحي الحليم

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

حامل الرسالة صرحه الله ملا محمد من اهالي سوريا
وهو كدي اضطر الى الجز الى العرافة نتيجة
الضغط الذي يلاقيه اقلية الكرد في سوريا
وهو يطلب قبوله كلاجئ سياسي مع عائلته في
العرافه وقد كلفته للثانية رسالة (مخفية) الى
الجلات العرافية المختصة بربو انه يحظى بمعاملة
لقبوله والعمل على احيائه الموافقة
من السلطات الحكومية بالسيرة المسجلة وتشركه
عزلاً ودفع موقوف يكون له اخص

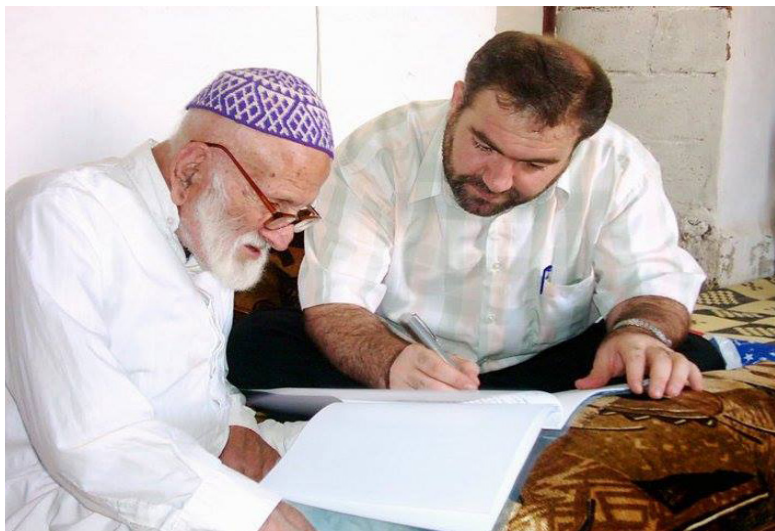
د. سيب بازي

١١٩١١٨

امانة السيد بناء على
امرا البازي

الأستاذ عبد الرحمن الوحي مع العلامة ملا عبد الله ملا رشيد باكسكة

هندەك ژ وڤنه‌یڤن مامۆستا د گەل هەفال و خوێنده‌فان و کەسێن جفاکناس
و خەباتکار...

مامۆستا مه‌لا عبدوللا دگه‌ل فه‌قه‌ه‌ین خۆه (مه‌لا موحه‌مه‌د ئالییه سالحین
ژ مالیزییا، و مامۆستا عه‌بدولره‌حیم مه‌قسوود و مامۆستا موحه‌مه‌د عه‌لی
ئیسمائیل ژ قامشلۆ و مه‌لا حه‌نه‌فی ژ مالیزییا)

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللا د جقاته‌کی ده

- نقیسه‌ر و به‌رهه‌فکه‌ر (موحه‌مه‌د مه‌لا عه‌بدوللا) د چه‌ند ریژاندا:
- سالا ۱۹۷۰ ل تاخا هلیلییی یا ب سهر باژی‌ری قامشلۆ فه ژدایک‌بوویه.
- خوه‌ندنا سه‌ره‌تایی ل قوتابخانا (سه‌قر قوره‌یش) ل هلیلییی ب دوماهی ئینایه.
- خوه‌ندنا نافه‌نجی و ئاماده‌یی ل قوتابخانا (موحدیسه و عه‌ره‌بستان) ب دووماهی ئینایه.
- باوه‌رناما به‌کالۆریۆس یا ماف (حقوق) ل کولیژا حقوق ل زانکۆیا دیمه‌شقی ب دوماهی ئینایه..سالا ۲۰۰۹/۲۰۱۰
- باوه‌رناما ته‌حکیما نافه‌ته‌وی ژ نافه‌ندا حه‌له‌بی یا ته‌حکیما بازرگانی یا نافه‌ته‌ویی د سالا ۲۰۱۰ز ب ده‌ست ئینایه.
- باوه‌رناما زانستین ئاینی و فه‌قه‌تییی ل ده‌فی بابی خو مامۆستا مه‌لا عه‌بدوللاه‌ی غه‌رزی وه‌رگرتیه د سالا ۲۰۰۹ ز.
- باوه‌رناما پارێزه‌ری وه‌رگرتیه د سالا ۲۰۱۱ ز.

- بهرپرستی په یوه نندین گه شتی و سه رنقیسه ری کوڅارا (خه بات) دهنگی پارتیا پرزگاری یا کوردین لبنانی، کول بهیرووتی دهردکته..
- نووچه گهانی پوژنامه یا (به غداد) یا توپوزسیون ئیراقی د. ئه یاد ئه لای نیزیکی پینج سالان ژ سالا ۱۹۹۱-۱۹۹۷ ز.
- سه رنقیسه ری کوڅارا (نرجس - نیرگز) کول قامشلو دهردکته..
- ریقه بهری ئه کادیمیا زانیار مهلا عه بدوللاهی غه رزی بو زانست و لیکولینین شهرعی و جفاکی یا ئه لیکترونی.
- ئه ندائی ئیکه تیا گه شتی یا نفیسکار و پوژنامه قانی کورد ل سووریایی.
- هندک ژ بهرهمین وی: الزواج والطلاق الالکترونی فی منظور الشرع والقانون، غایة المعانی من تألیف کتاب ممو زین لأحمد الخانی (رافه کرنا په رتووکا مه مؤزینی چنه هه ردوو یا ماموستا مهلا ئه بدوللاهی خه رزی ب زمانئ عه ره بی) نه هاتییه چاپکرن، (فه رهانگا بوهارا یاسا) کوردی - عه ره بی نه هاتییه چاپکرن، دیوانا عه ره بی ب (الی ربیع عینیك) و دیوانا کوردی (ئالا من) لی هیشته نه هاتییه چاپکرن.
- چه ندین بابه تین جوړا وجوړ به لافکرینه د پوژنامه و کوڅار و مالپه رین کوردی و عه ره بی ده..

ناستامه‌ی دهسته

پروژه‌ی دهسته‌ی ئینسـکلۆپیدیای پارتی دیموکراتی کوردستان، له پێناو ناساندن، کۆکردنه‌وه، به دیکۆمێنتکردن و بڵاوکردنه‌وه‌ی میژووێ پر له سه‌روه‌ریی کار و خه‌باتی پارتی دیموکراتی کوردستان، له‌سه‌ر پیش‌نیازی رێزدار مه‌سرور بارزانی، له‌ ساڵی ٢٠١٤ دامه‌زراوه.

ئه‌م به‌ره‌مه‌ی به‌رده‌ستی به‌رێزتان به‌شیکه‌ له‌ هه‌ول و ئامانجه‌کانی ئه‌م پروژه‌یه.

